

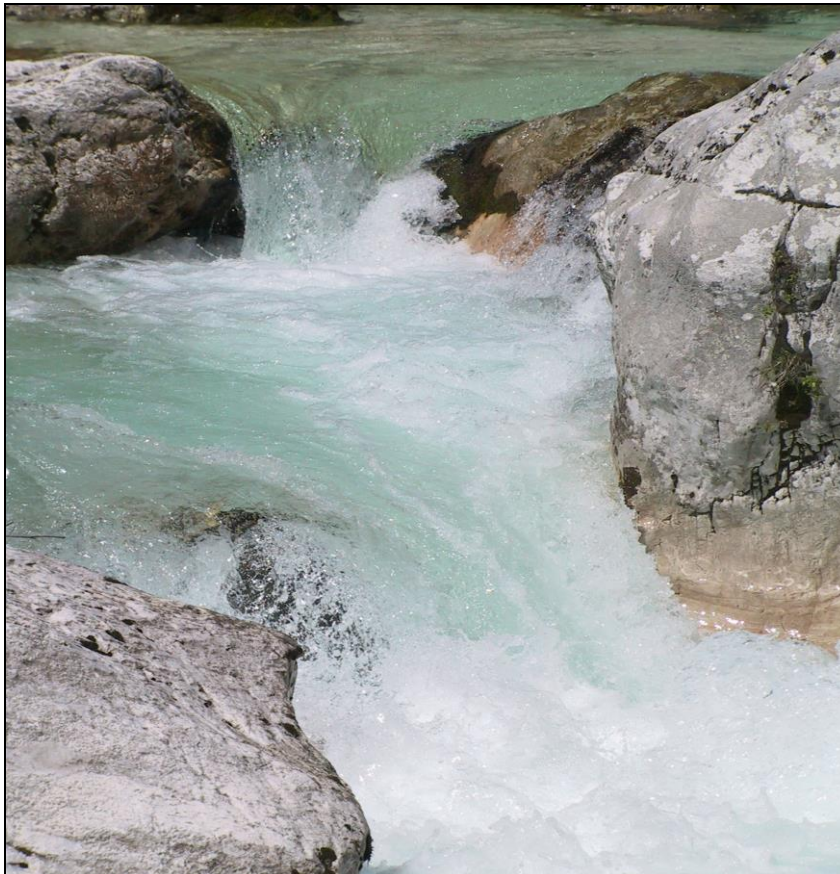

Severnoprimska mrežna regionalna razvojna agencija

Regionalni razvojni svet Severne Primorske (Goriške statistične regije)

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007–2013

15. 12. 2006

Severnoprimska mrežna regionalna razvojna agencija:

nosilna organizacija:
Posoški razvojni center

partnerske organizacije:
Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o.
Razvojna agencija ROD Ajdovščina
RRA severne Primorske d.o.o. Nova Gorica

Naročniki: Občine Severne Primorske (Goriške statistične regije):
Mestna občina Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Ajdovščina,
Tolmin, Bovec, Kobarid, Cerklje, Idrija, Vipava, Kanal, Brda,
Miren-Kostanjevica

Sofinancerji: Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno
samoupravo in regionalno politiko

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007–2013

Pripravljalci: **Posoški razvojni center**
Trg svobode 2, Kobarid
tel: 05 38 41 500; info@pososki-rc.si; www.pososki-rc.si
odgovorna oseba: mag. Roman Medved, direktor

in

Regionalni razvojni svet (RRS) Severne Primorske (Goriške statistične regije)

v sodelovanju z:

**Razvojno agencijo ROD Ajdovščina,
ICRA d.o.o. Idrija
Regijsko razvojno agencijo severne Primorske d.o.o. Nova Gorica**

Predsednik RRS: Aleš Nemec
Vodja priprave RRP: mag. Rosana Ščančar

Vodje in koordinatorji odborov:

Odbor za človeške vire: Boža Bolčina, vodja odbora za človeške vire
mag. Almira Pirih, Posoški razvojni center

Odbor za gospodarstvo: Radovan Grapulin, vodja odbora za gospodarstvo
Tomaž Vadjunec, RRA severne Primorske Nova Gorica

Odbor za turizem: mag. Boris Nemec, vodja odbora za turizem
Tjaša Petelin, RRA severne Primorske Nova Gorica

Odbor za razvoj podeželja: Marko Janež, vodja odbora za razvoj podeželja
Suzana Žvokelj - Ferjančič, ROD Ajdovščina

Odbor za okolje, prostor in infrastrukturo: Andrej Miška, vodja odbora za okolje, prostor in infrastrukturo
Andreja Trojar - Lapanja, ICRA Idrija

Čas priprave osnutka: september 2006
Čas priprave predloga: november 2006

Seznam pogosto rabljenih kratic

BDP	Bruto domači proizvod
CRP	Center za razvoj podeželja TRG Vipava
CVŽU	Center vseživljenjskega učenja
DARS	Družba za avtoceste Republike Slovenije
DRP	Državni razvojni program
DRSC	Direkcija Republike Slovenije za ceste
EU	Evropska Unija
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
LAS	Lokalna akcijska skupina
MO	Mestna občina
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor RS
MP	Ministrstvo za promet RS
MRRA	Severnoprimorska mrežna regionalna razvojna agencija
MSP	Mala in srednja podjetja
OE	Območna enota
OOZ	Območna obrtna zbornica
PTP	Primorski tehnološki park
RRA	Regionalna razvojna agencija
RPP	Razvojni program podeželja
RRP	Regionalni razvojni program
R&R	Raziskave in razvoj
RRS	Regionalni razvojni svet
SENG	Soške elektrarne Nova Gorica
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVLR	Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko
TPI	Tehnološki park in inkubator Ajdovščina
VEM	Vse na enem mestu
VIRS	Visokošolsko in raziskovalno središče Primorske Nova Gorica
VŽU	Vseživljenjsko učenje
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

Kazalo vsebine

Seznam pogosto rabljenih kratic

1.	STRATEŠKI DEL RRP 2007–2013	6
1.1	POVZETEK PROGRAMA	6
1.2	NAMEN, IZHODIŠČA IN CILJI IZDELAVE RRP 2007–2013	9
1.3	PRIKAZ IN OCENA IZVAJANJA RRP 2002–2006	11
1.4	SPLOŠEN OPIS REGIJE	17
1.5	ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH TRENDOV	19
1.5.1	Severna Primorska (Goriška statistična regija) v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji	19
1.5.2	Severna Primorska (Goriška statistična regija) v primerjavi s Furlanijo - Julijsko krajino	20
1.5.3	Ocena stanja na področju človeških virov	22
1.5.4	Ocena stanja na področju gospodarstva	29
1.5.5	Ocena stanja na področju turizma	37
1.5.6	Ocena stanja na področju razvoja podeželja	39
1.5.7	Ocena stanja na področju okolja, prostora in infrastrukture	44
1.6.	PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN OVIRE RAZVOJA REGIJE	56
1.6.1	SWOT za socialno okolje – prebivalstvo in človeške vire	56
1.6.2	SWOT za gospodarstvo	58
1.6.3	SWOT za turizem	60
1.6.4	SWOT za podeželje	61
1.6.5	SWOT za okolje, prostor in infrastrukturo	63
1.6.6	Skupna SWOT analiza za Severno Primorsko (Goriško statistično regijo)	65
1.7	STRATEGIJA RAZVOJA REGIJE	67
1.7.1	Razvojna vizija regije	67
1.7.2	Strateški cilji regije	68
1.7.3	Horizontalni cilji regionalnega razvoja	68
1.7.4	Izvajanje strategije: razvojne prioritete in programi	70
1.8	ANALIZA SKLADNOSTI RRP Z DRŽAVNIMI RAZVOJNIMI DOKUMENTI	87
1.8.1	Analiza skladnosti RRP s Strategijo razvoja Slovenije	87
1.8.2	Analiza skladnosti RRP s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije	88
1.8.3	Analiza skladnosti RRP z Državnim razvojnim programom 2007–2013	89
1.8.4	Analiza skladnosti z osrednjimi razvojnimi projekti DRP (Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2013)	91
1.8.5	Analiza skladnosti RRP z Nacionalnim strateškim načrtom razvoja podeželja 2007–2013	91
1.8.6	Skladnost RRP z razvojnimi programi podeželja v regiji	92
1.9	VKLJUČEVANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI	96
1.9.1	Pomen načel javnosti in partnerstva	96
1.9.2	Aktivnosti vključevanja javnosti pri pripravi RRP	97
1.9.3	Aktivnosti vključevanja javnosti pri izvajanju RRP	98

2.	PROGRAMSKI DEL RRP	99
2.1	UKREPI IN OKVIRNI REGIONALNI PROJEKTI ZA IZVAJANJE STRATEGIJE	99
2.1.0	Regionalna podporna mreža za razvoj	99
2.1.1	Znanje za podjetnost in razvoj	101
2.1.2	Inovativnost v gospodarstvu	112
2.1.3	Odličnost v turizmu	123
2.1.4	Celostni razvoj podeželja	132
2.1.5	Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter uravnotežena in kvalitetna infrastrukturna opremljenost regije	144
2.1.6	Projekti, predlagani v Resolucijo o nacionalnih projektih 2007–2023	156
2.2	ČEZMEJNO IN TRANSNACIONALNO SODELOVANJE	160
2.2.1	Izkušnje regije iz programov Phare Crossborder Cooperation (CBC) in Interreg III A	160
2.2.2	Vsebine čezmejnega sodelovanja v obdobju 2007–2013	160
2.2.3	Strateški projekti čezmejnega sodelovanja z Italijo	162
2.2.4	Izvajanje Operativnega programa Teritorialnega sodelovanja z Italijo	162
2.2.5	Transnacionalno sodelovanje	163
2.3	FINANČNI OKVIR IZVAJANJA RRP	164
2.3.1	Možni finančni viri iz sredstev Evropske unije in proračuna Slovenije	164
2.3.2	Ekonomska moč regij	164
2.4	INSTITUCIONALNI OKVIR IZVAJANJA, SPREMLJANJA IN NADZORA RRP	167
2.4.1	Organi in institucije regionalnega razvoja	167
2.4.2	Usmerjanje in spremljanje izvajanja RRP	167
2.4.3	Izvajanje, poročanje in nadzor nad izvajanjem regionalnih nalog	167
2.5	VIRI IN LITERATURA	169
2.6	PRILOGE	170
Priloga 1:	Seznam sodelujočih pri pripravi RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007–2013	
Priloga 2:	Prikaz razvojnih razlik znotraj regije	
Priloga 3:	Regija v številkah	
Priloga 4:	Zbirna tabela indikativnih finančnih vrednosti prioritete, programov in ukrepov	

1. STRATEŠKI DEL RRP 2007–2013

1.1 POVZETEK PROGRAMA

Regionalni razvojni svet Severne Primorske (Goriške statistične regije) (v nadaljevanju RRS) in Posoški razvojni center kot regionalna razvojna agencija (v nadaljevanju RRA) sta v partnerstvu z lokalnimi razvojnimi agencijami pripravljala Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) za obdobje 2007–2013 od aprila do konca septembra 2006. Pri delu petih odborov RRS ter strokovnih in razvojnih institucij je aktivno sodelovalo okrog 120 ljudi, strokovnjakov, predstavnikov različnih javnih in zasebnih ustanov, gospodarstva in civilne družbe.

Odbori za človeške vire, gospodarstvo, turizem, razvoj podeželja ter okolje, prostor in infrastrukturo so na podlagi strokovnih gradiv in s pomočjo koordinatorjev definirali ključne razvojne usmeritve in strateške cilje, ki jih želimo v regiji doseči do leta 2013. Te usmeritve so strnjene v razvojni viziji, ki pravi: »Prebivalci Severne Primorske (Goriške statistične regije) bomo spodbujali inovativnost, razvijali svoje kompetence in sodelovanje na vseh področjih življenja in dela. Okrepili bomo konkurenčnost gospodarstva, zagotovili trajnostni razvoj, varovanje in rabo naravnih danosti, ohranili poseljenost podeželja ter visoko kakovost življenja na ravni razvitih evropskih regij.«

Sprejeto razvojno vizijo bo regija uresničevala z izvajanjem naslednjih strategij oziroma razvojnih prioritet, spremljala pa s predstavljenimi kvantificiranimi cilji:

0. Regionalna podporna mreža za razvoj

- 90 % izkoriščenih sredstev regionalnih razvojnih spodbud, namenjenih regiji
- pridobljenih 7–10 % sredstev kohezijske politike v Sloveniji

1. Strategija znanja za razvoj in podjetnost

- dvig deleža delovno aktivnega prebivalstva z najmanj visoko izobrazbo na približno 23–25 % v letu 2013
- dvig deleža delovno aktivnega prebivalstva s srednjo izobrazbo na 35 % v letu 2013

2. Strategija inovativnosti v gospodarstvu

- dvig bruto družbenega produkta regije na 5 % na letni ravni po letu 2010
- dvig stopnje zaposlenosti na 59,5 % v letu 2013

3. Strategija odličnosti v turizmu

- dvig prihodka iz poslovanja gospodarskih družb v turizmu (dejavnost H) za 8 % na leto

4. Strategija razvoja podeželja

- povečanje števila prebivalcev na podeželju za 2 % do leta 2013

5. Strategija trajnostnega okoljskega in prostorskega razvoja in infrastrukturne opremljenosti

- vzpostavljen regionalni nivo prostorskega načrtovanja
- povečanje investicij v infrastrukturno opremljenost regije za 10 %

Pri pripravi projektov za izvedbo, določanju prednostnih projektov ter iskanju partnerjev in finančnih virov bo regija upoštevala tudi tri horizontalne cilje RRP:

- uveljavljanje principov trajnostnega razvoja,
- spodbujanje čezmejnega in mednarodnega sodelovanja,
- krepitev regionalne podporne mreže za razvoj.

Na podlagi upoštevanja temeljnih državnih razvojnih dokumentov, ciljev in razvojnih prioritet regije ter na podlagi nabora projektov so odbori oblikovali 17 programov in 49 ukrepov za izvajanje strategij. Znotraj vsakega ukrepa so opredelili prednostne regijske projekte ali aktivnosti.

Za uspešno izvajanje RRP, zagotavljanje finančnih virov ter uspešno črpanje strukturnih sredstev EU in države, bo regija morala okrepiti mrežo razvojnih podpornih institucij ter

usposobiti in zagotoviti kadre in razvojne skupine, ki bodo obvladali projektno in timsko delo ter pripravo in koordiniranje zahtevnih projektov. Vključevanje vseh območij in partnersko sodelovanje lokalnih skupnosti, razvojnih, strokovnih in drugih institucij, gospodarstva in civilne družbe pri pripravi in izvajanju prednostnih regijskih projektov bo za uspešno izvajanje RRP nujno. Partnerstvo, enakopravnost in znanje krepijo soodgovornost za razvoj.

Regija se bo bolj kot do sedaj usmerila tudi v čezmejno sodelovanje in mednarodne povezave.

Vsi projekti, ki bodo pripravljani v okviru RRP, bodo morali podpirati principe trajnostnega razvoja. Regija ocenjuje, da je ohranjeno naravno okolje njena razvojna prednost in priložnost. Razvoj podeželja, turizma in malih podjetij bo zato gradila na ohranjanju okolja, spodbujanju podjetnosti ter inovativni rabi lastnih (endogenih) potencialov. Spodbujala bo okolju prijazno in ekološko kmetovanje, dvig kakovosti, povečanje količin in skupno trženje tipičnih produktov kmetijstva in podeželja ter primerno rabo naravne in kulturne dediščine in zavarovanih območij (parkov, območij Nature 2000). Regija načrtuje aktivnosti in nove investicije v zagotavljanje kakovostne vodooskrbe, čiščenje odpadnih voda, integralno upravljanje povodja Soče, regijski sistem ravnanja z odpadki, rabo obnovljivih virov energije in regionalno prostorsko načrtovanje.

V gospodarstvu bo gradila na povezovanju razvojno-raziskovalne in izobraževalne sfere s podjetji, na razvoju inovativnih produktov z visoko dodano vrednostjo v okviru obstoječih in novih podjetij ter podpirala njihovo usmerjenost na globalne trge. Pogoj za tak razvoj so mladi in kakovostni kadri ter stalno usposabljanje prebivalcev. V ta namen bo regija na območju Nove Gorice zgradila univerzitetno središče z vso potrebno infrastrukturo za študente, predavatelje in izvajanja programov. Ključne aktivnosti in projekti za krepitev konkurenčnosti gospodarstva in znanja za razvoj se povezujejo v okviru programa IN PRIME.

Velike investicije načrtujejo posamezni nosilci na področju turizma. Izstopajo projekti smučarskih centrov, termalnega turizma in igralništva. Ti projekti bodo morali zagotoviti pretežni del sredstev iz zasebnih virov in javno-zasebnega partnerstva. Ključna za razvoj turizma v regiji pa sta skupno upravljanje regijske destinacije Smaragdna pot ter razvoj in trženje strateških produktov (narava, zdravje, šport in rekreacija, kulturna, zgodovinska in tehnična dediščina, vino in kulinarika ter igralništvo in zabava) v njenem okviru.

Za učinkovito odpravljanje razvojnih razlik znotraj regije in celovit razvoj Zgornjega Posočja je pomembno izvajanje Programa Soča 2013. Vse bolj ključno postaja hitrejša prometna odpiranje Posočja in Idrijsko-Cerkljanskega tako na Gorenjsko stran in proti Vipavski dolini kot proti Ljubljani in Italiji. Za dnevne delovne migracije pa sta pomembna predvsem odseka Bovško–Nova Gorica in Robič–Logatec. V interesu regije je tudi revitalizacija Soškega (železniškega) koridorja ter izboljšanje infrastrukture in ponudbe malih letališč.

Finančna vrednost izraženih razvojnih potreb regije je približno 1.400 milijonov EUR, pri čemer nismo upoštevali investicij v državno cestno omrežje in turistično-igralniški center. Pri oceni realnih finančnih možnosti regije za izvajanje RRP pa smo izhajali iz predpostavke, da bi lahko ob dobri organiziranosti in kadrovski usposobljenosti zagotovili iz EU in državnih sredstev 360 milijonov EUR, iz lokalno-regionalnih virov pa približno 330 milijonov EUR (občine 110 milijonov EUR, gospodarstvo in posamezniki 220 milijonov EUR). S sredstvi kohezijske politike se bo prednostno sofinanciralo infrastrukturo, objekte in programe javnega značaja (znanje, razvoj in raziskave, razvoj podeželja, prometna in okoljevarstvena infrastruktura ipd.). V primerjavi z javnimi investicijami bodo nosilci podjetniško naravnanih projektov morali zagotavljati bistveno višji delež sredstev iz zasebnih virov in javno-zasebnih partnerstev (55 % in več). Nekateri projekti pa se v obdobju 2007–2013 ne bodo mogli realizirati.

Severna Primorska (Goriška statistična regija) bo uspešnost, prepoznavnost, razvojno in gospodarsko moč regije krepila v okvirih in pogojih, ki jih vzpostavljajo država, direktive EU

ter globalno soodvisen svet, vendar ob upoštevanju lokalno/regionalnih značilnosti in zagotavljanju kakovosti življenja prebivalcev. Regija (bodoča pokrajina) postaja eden ključnih vzvodov sodobnega razvoja, ki združuje lokalno in globalno ter ustvarja ugodno okolje za celovit razvoj skupnosti in kakovostno življenje posameznika.

Zaradi obsežnosti dokumenta se bo pripravil javnosti prijaznejši povzetek RRP-ja. Natisnjen bo v slovenskem in angleškem jeziku.

1.2 IZHODIŠČA, NAMEN IN CILJI IZDELAVE RRP 2007–2013

Regionalni razvojni program (v nadaljevanju RRP) je temeljni programski dokument na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti in priložnosti statistične (razvojne) regije, razvojno vizijo in strateške cilje za določeno obdobje ter strategijo za njihovo uresničitev. Nova generacija RRP se pripravlja za obdobje **Državnega razvojnega programa 2007–2013** (v nadaljevanju DRP), ki sovпада z novim programskim obdobjem kohezijske politike EU.

Izkušnje iz priprave in izvajanja RRP 2002–2006, izkušnje iz izvajanja Enotnega programskega dokumenta 2004–2006, ki je predstavljal okvir za izvajanje strukturne in kohezijske politike EU v Sloveniji, Lizbonska strategija, Strategija razvoja Slovenije, Strategija prostorskega razvoja Slovenije in osnutek DRP 2007–2013, predstavljajo izhodišče za pripravo novega RRP za obdobje 2007–2013.

Zakonska podlaga za pripravo RRP sta Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSRR, Uradni list RS, št. 93/05), ki v svojem 12. členu določa namen in okvirno vsebino RRP, ter Uredba o Regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št.31/06).

Najširši vsebinski okvir za pripravo RRP predstavljajo **Strategija razvoja Slovenije**, ki jo je junija 2005 sprejela vlada in opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije, **Strategija prostorskega razvoja Slovenije** iz leta 2004 ter DRP Republike Slovenije 2007–2013.

Strategija razvoja Slovenije vsebuje konceptualni odgovor države na spremenjen institucionalni in razvojni okvir, v katerem se je znašla Slovenija s pristopom k EU. V ospredju strategije je celovita blaginja prebivalcev, zato dokument, poleg gospodarskih vsebin vključuje tudi socialna, okoljska, politična, pravna in kulturna razmerja. Zaradi takšne postavitve ciljev je Strategija razvoja Slovenije glede na svojo vsebino tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije, obenem pa pomeni prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje.

DRP je izvedbeni dokument Strategije razvoja Slovenije in opredeljuje ključne investicijsko-razvojne prioritete Slovenije v naslednjem programskem obdobju. Z njimi se bo zasledovalo naslednje ključne cilje:

- konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast,
- učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok ter uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta,
- učinkovita in cenejša država,
- moderna socialna država in večja zaposlenost ter
- povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

V DRP je opredeljen tudi okvir za izvajanje **Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih v obdobju 2007–2023**, ki je rezultat dela Odbora za reforme v letu 2005 in 2006. Nacionalni razvojni projekti so državni razvojno-investicijski projekti, katerih cilj je vzpostavitev ključnih nacionalnih omrežij, na katere bo mogoče navezati prioritete regionalne projekte. Ta omrežja oziroma vsebinski sklopi so naslednji:

- Razvojna mreža Slovenije,
- Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov,
- Učinkovito upravljanje z okoljem,
- Mobilnost za podporo gospodarskemu razvoju,
- Institucionalna in administrativna usposobljenost.

Poleg teh dveh dokumentov mora biti RRP usklajen tudi s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije, Nacionalnim programom varstva okolja ter z drugimi ključnimi programskimi dokumenti države in resornih ministrstev.

Cilj izdelave RRP je, da se z vključevanjem strokovnih, razvojnih in upravnih institucij, predstavnikov gospodarstva, sindikatov in civilne družbe oblikujejo in uskladijo razvojni cilji

na področju gospodarskega, socialnega, izobraževalnega, prostorskega, okoljskega, infrastrukturnega in kulturnega razvoja v regiji, določijo aktivnosti (programi, ukrepi in projekti), viri (finančni in kadrovski) in način organiziranosti za njihovo uresničevanje.

Sklep o pripravi RRP, Načrt priprave, vodjo in projektno skupino za pripravo RRP je sprejel Regionalni razvojni svet Severne Primorske (Goriške statistične regije) (v nadaljevanju RRS) na svoji ustanovni seji 21. marca 2006 v Ajdovščini. RRS šteje 30 članov in deluje v okviru odborov za človeške vire, gospodarstvo, turizem, razvoj podeželja ter okolje, prostor in infrastrukturo. Odbori skupaj štejejo 151 članov, med katerimi so predstavniki občin, gospodarskih subjektov, območne zbornice Gospodarske zbornice Slovenije, območnih obrtnih zbornic, območnega Kmetijsko gozdarskega zavoda, regionalnega zavoda za zdravstveno varstvo, predstavnikov izobraževalnih, razvojnih, strokovnih in upravnih institucij ter upravljavcev zavarovanih območij narave, predstavniki izpostav ministrstev oziroma državnih institucij, ki delujejo na regionalni ravni ter predstavniki civilne družbe.

Odbori RRS so aktivno sodelovali pri pripravi RRP. Odbor za gospodarstvo se je srečal na petih delavnicah, ostali pa na treh. Na podlagi RRP bodo odbori pripravljali in usklajevali predloge za Izvedbene načrte RRP, ki bodo triletni.

Strokovno in administrativno pomoč za delo odborov opravljajo koordinatorji vsebinskih področij, ki so zaposleni v razvojnih agencijah Severnoprimske mrežne regionalne razvojne agencije (MRRA) in so koordinirali že vsebinska področja RRP 2002–2006. Strokovno pripravo in odgovornost za izvedbo celotnega projekta nosi Posoški razvojni center, ki v letih 2006 in 2007 opravlja naloge regionalne razvojne agencije (v nadaljevanju RRA).

RRP je sestavljen iz strateškega in programskega dela. Sestavine **strateškega dela** so: analiza stanja in problemov razvoja, skupna regionalna vizija, strateški cilji, razvojne prioritete in programi za uresničevanje razvojne vizije, analiza usklajenosti RRP s ključnimi nacionalnimi strategijami ter način vključevanja javnosti v pripravo in izvajanje RRP. **Programski del** RRP sestavljajo ukrepi in projekti regionalnega pomena s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter navedbo predvidenih virov financiranja, javno-finančni okvir izvajanja, organiziranost za izvajanje RRP in pregled ključnih projektov regije.

Po prejetem pozitivnem mnenju Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj ter zaključku javne obravnave in dopolnitvah, bo RRP za obdobje 2007–2013 sprejel Svet regije.

1.3 PRIKAZ IN OCENA IZVAJANJA PROGRAMOV IZ RRP 2002–2006

Občine Severne Primorske (Goriške statistične regije) so v drugi polovici leta 2002 na občinskih svetih sprejele RRP 2002–2006. Ob pripravi novega RRP za obdobje 2007–2013 je smiselno oceniti, v kolikšni meri je regija uspela uresničiti leta 2002 opredeljene razvojne cilje ter izvajati projekte iz RRP.

Severnoprimorska mrežna RRA je RRP 2002–2006 izvajala v sodelovanju z občinami in drugimi nosilci razvoja v regiji ter skladno s kadrovskimi in finančnimi zmožnosti. Država je za izvajanje projektov iz RRP v obdobju 2002–2006 razvitejšim slovenskim regijam (Gorenjski, Goriški, Obalno-kraški, Osrednjeslovenski) namenila relativno skromna sredstva. Tako Goriška statistična regija v letu 2003 ni bila upravičena do neposrednih regionalnih sredstev. V letu 2004 ji je država odobrila 208.600 EUR za sofinanciranje petih projektov, prav toliko v letu 2005. Šele v letu 2006 je regija dobila nekaj več sredstev, in sicer 747.000 EUR neposrednih regionalnih spodbud za sofinanciranje izvedbe desetih projektov občin in Severnoprimorske MRRA. V letih 2002–2006 se je v Zgornjem Posočju uspešno izvajal program razvojne pomoči Posočju Soča 2006, ki je za investicije v turistično in gospodarsko infrastrukturo, podporo razvoja podjetništva in človeških virov zagotovil 8.345.900 EUR.

V obdobju 2002–2006 se ni sistematično spremljalo v RRP navedenih kazalnikov za merjenje uresničevanja strateških ciljev in posameznih programov. Učinke izvajanja RRP se bo zato ocenilo bolj v obliki komentarja izvajanja posameznih programov RRP. Za predstavitev in oceno konkretnih rezultatov, merjenih s fizičnimi kazalniki, pa za to obdobje ni sistematično zbranih podatkov. Regionalne razvojne agencije so Agenciji RS za regionalni razvoj sicer pošiljale letna poročila o izvajanju regionalnih nalog, ki pa so bila povsem vsebinske narave. Fizično merjenje kazalnikov bi se moralo izvajati v okviru informacijskega sistema Agencije RS za regionalni razvoj, vendar ta sistem ni zaživel, kot je bilo zamišljeno. V prihodnje bi bilo smiselno razmišljati, da regija v okviru RRA vzpostavi sistem spremljanja uspešnosti izvajanja svojega RRP.

Socialno okolje

Obdobje izvajanja RRP 2002–2006 se še ni izteklo. Razpoložljivi podatki nam v največji meri oceno omogočajo le za obdobje 2002–2004, zato je nemogoče podati celovito in verodostojno analizo uresničevanja RRP za obdobje 2002–2006. Ocena je torej posredna in delna, vidna skozi trende v prvih dveh letih izvajanja. Podatki kažejo, da na področju demografske slike trendi slabšanja še niso zaustavljeni. Izboljšuje se izobrazbena struktura tako vseh prebivalcev kot delavno aktivnih, vendar še vedno zaostajamo za državnim povprečjem. Regija še vedno izstopa z nizko stopnjo brezposelnosti.

V RRP za obdobje 2002–2006 so bili opredeljeni štiri glavni programi s cilji, kot je prikazano v nadaljevanju:

- razvoj spodbudnega okolja s ciljem razviti tako družbeno okolje, da bodo prebivalci ostali v regiji in da bodo prihajali mladi od drugod,
- razvoj izobraževalnih programov in institucij s ciljem razviti nove institucije, programe in oblike izobraževanja, ki jih regija in gospodarstvo potrebujeta (višje, visokošolske in univerzitetne programe ter programe za različna usposabljanja),
- uveljavitev vseživljenjskega učenja (v nadaljevanju VŽU) ob povezovanju gospodarstva in šolstva s ciljem spodbuditi učenje VŽU na institucionalni in individualni ravni ter na vseh področjih javnega in zasebnega življenja ter
- razvoj novih programov za posamezne kategorije prebivalcev s ciljem razviti vsebine in programe za posamezne kategorije prebivalcev s specifičnimi potrebami.

Številni konkretni projekti, opredeljeni znotraj podprogramov, so pripomogli:

- v sklopu prvega glavnega programa predvsem k uresničevanju naslednjih podprogramov:
 - uveljavljanju študentske politike in

- razvoju programov za promocijo zdravja v šolskem okolju in na delovnem mestu ter preventivnih programov za zmanjšanje dejavnikov zdravstvenega tveganja;
- v sklopu drugega glavnega programa predvsem k:
 - razvoju višješolskih programov, ki jih potrebuje gospodarstvo,
 - razvoju novih visokošolskih programov in razvoju univerze ter delno k
 - razvoju novih oblik in vsebin v izobraževanju, manj pa v zaposlovanju;
- v sklopu tretjega glavnega programa delno k uresničevanju podprograma
 - organizirano ukvarjanje z razvojem človeških virov;
- v sklopu četrtega glavnega programa prav v tem času poteka
 - izgradnja bivalnega centra za osebe s posebnimi potrebami, sicer pa projekte znotraj navedenih podprogramov izvajajo predvsem centri za socialno delo in različne nevladne organizacije.

Neuresničeni ostajajo predvsem podprogrami, vezani na stanovanjsko politiko, izenačevanje pogojev bivanja na podeželju in v mestu ipd. – skratka tista področja, ki so zakonsko urejena na ravni celotne države in jih izvajajo različne državne institucije, na katere regija nima velikega vpliva.

Gospodarstvo

V RRP 2002–2006 je bilo v okviru prednostnih nalog na področju razvoja gospodarstva opredeljenih šest programov, in sicer:

- dvig izobrazbene ravni zaposlenih in prebivalcev,
- povečanje zaposljivosti prebivalcev,
- projekt IN PRIME,
- razvoj in organiziranost podpornega okolja za gospodarstvo,
- promocija gospodarstva in
- razvojna pomoč za Posočje.

V okviru glavnih programov so se v obdobju 2002–2006 izvajali finančno manj zahtevni projekti, usmerjeni predvsem v vzpostavljanje podpornega okolja za razvoj podjetništva in povezovanje gospodarstva z raziskavami in razvojem: Popri, Ponujam-Ponujaš, Ustvarjalni Upi idr. Iz neposrednih regionalnih spodbud so se sofinancirali projekti: Ustanovitev Tehnološkega centra in Inkubator Univerze v Novi Gorici, s sredstvi Phare pa projekta Študija Izvedljivosti poslovnih con v Goriški statistični regiji in Ustrezen kadrovskega potenciala.

V okviru programa Dvig izobrazbene ravni zaposlenih in prebivalcev so se uspešno izvedli naslednji projekti: Ustanovitev in delovanje sklada za razvoj in usposabljanje človeških virov (SRUČV), razširitev in delovanje Sklada za Posočje, ustanovljena sta bila Univerza v Novi Gorici in Visokošolsko in raziskovalno središče (VIRS) Primorske ter pridobljeni drugi visokošolski programi v okviru Tehniškega šolskega centra (TŠC) in izobraževalnih institucij. Glede na to, da se je izvedlo izobraževalne projekte v okviru navedenega programa šele v letu 2005 in 2006, ni bilo mogoče prispevati kritične mase ljudi za povečanje zaposljivosti prebivalcev. Za regijo je bila pripravljena štipendijska shema, iz katere so v sodelovanju z devetnajstimi podjetji podelili 45 štipendij, pretežno v Novogoriški subregiji.

Največ napora za pripravo projektov je bilo vložena v program IN PRIME, ki je v tem obdobju skozi podprogram osveščanja javnosti in podpornega okolja za tehnološki inovacijski preboj regije prepričeval odgovorne, da bi pričeli s pripravo in izvajanjem projektov. Osnovan je bil dokument Strategija regionalnega inovacijskega sistema za Goriško statistično regijo. Med večje projekte lahko tu štejemo obnovo prostora Primorskega tehnološkega parka (v nadaljevanju PTP) v skupni vrednosti 3.129.700 EUR, ki je bil sofinanciran s strani programa Phare, strukturnih skladov in občinskih sredstev. Promocijske aktivnosti projekta IN PRIME so bile sofinancirane predvsem iz neposrednih regionalnih spodbud. Iz neposrednih regionalnih spodbud smo v letu 2005 izvedli projekt Medregionalni sklad za razvoj inovativnih tehnoloških idej ter podprli pet projektov iz naše regije v skupni višini 27.124 EUR. V letu 2005 je bil izveden projekt Vzpostavitev razvojno-raziskovalnega centra Idrijska čipka.

V okviru programa Razvoj in organiziranost podpornega okolja za gospodarstvo imamo trenutno Primorski tehnološki park v Novi Gorici (PTP), ustanavljajo se še tehnološki park in inkubator v Ajdovščini, Mrežni inkubator v Tolminu, v okviru Politehniko pa Univerzitetni inkubator. Za pripravo uspešnega in učinkovitega podpornega okolja in pridobitev ustreznega kadra za izvedbo projektov računamo predvsem na Politehniko, ki je postala četrta Slovenska univerza in VIRS Primorske ter na sodelovanje z že obstoječimi razvojnimi centri in oddelki v podjetjih Hidria, Gostol, Iskra Avtoelektrika in Hit (podjetje ICIT). V letu 2006 je bilo v naši regiji vzpostavljenih dvanajst točk Vse na enem mestu (VEM) za registracijo samostojnih podjetnikov.

V okviru programa Promocija gospodarstva so bile vse aktivnosti izvedene v okviru GZS, Območne zbornice za Severno Primorsko. Izvedeni so bili manjši projekti, ki so spodbujali k večji prepoznavnosti regije in gospodarstva v Sloveniji in na tujem ter spodbujali mlade k vpisu v šole, ki izvajajo programe deficitarnih poklicev. Ti projekti so bili Ustanovitev inovacijskega sklada IN-PRIME, Ponujaš–ponujam, Ustvarjalni upi, e-učenje itd.).

V okviru programa Programa spodbujanja razvoja v Posočju 2002–2006 (SOČA 2006) so se izvajali projekti v okviru treh ukrepov, in sicer ustvarjanje prostorskih pogojev za razvoj novih dejavnosti, vzpostavljanje razvojne infrastrukture za prestrukturiranje gospodarstva in pospeševanje podjetništva ter spodbujanja investicij v razvoj človeških virov. Poleg tega se izvaja tudi promocija celotnega programa in posameznih ukrepov. V okviru prvega ukrepa so se izvedli nakupi zemljišč, urejanje in preurejanje industrijskih in obrtnih con v občinah Bovec, Kobarid in Tolmin ter urejanje inkubatorja v Tolminu. V okviru programa je bilo komunalno opremljenih sedem poslovnih con. V okviru izvajanja pospeševanja podjetništva sta bila v letu 2003 objavljena in zaključena Javni razpis za spodbujanje začetnih investicij v malih in srednjih podjetjih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin in Javni razpis za spodbujanje začetnih investicij v mikro podjetjih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin. Na razpisa se je prijavilo skupno 123 podjetij. Prav tako se je leta 2003 začel izvajati pilotni projekt upravljanja poslovnih con. Izdelana je bila zasnova projekta in realizirane načrtovane aktivnosti (anketiranje podjetij, izdelava študije izvedljivosti). V okviru ukrepa razvoja človeških virov so bili v tem obdobju objavljeni štiri javni razpisi za spodbujanje usposabljanja zaposlenih v podjetjih na območju občin Bovec, Kobarid in Tolmin. V obdobju 2002–2005 je bilo na novo podeljenih 131 štipendij. Vsako leto je izšlo najmanj deset številc EPIcentra, glasila Posoškega razvojnega centra, ki ga brezplačno prejmejo vsa gospodinjstva v Posočju in v katerem se najbolj celovito promovira program SOČA 2006. Poleg tega je promocija posameznih ukrepov oziroma instrumentov v okviru tega razvojnega programa potekala tudi preko drugih javnih medijev, in sicer tako radia (predvsem Alpski val in Radio Koper) in televizije (TV Tmin in TV Primorka), kot tudi glasil in časopisov (Primorske novice, Delo, Podjetniški glas Primorske).

Na razpisih strukturnih skladov v Sloveniji so podjetja iz regije pridobila sredstva za tri projekte, in sicer Hidria za ustanovitev tehnoloških centrov, PTP za Obnovo prostorov na Mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba in Pipistrel za Design center.

Čeprav ima regija dobre temelje, pa v preteklosti ni prišlo do sinergijskih učinkov pri doseganju ciljev, ki so si jih v delovni skupini za gospodarstvo zastavili v RRP 2002–2006. Predvsem se je izkazalo, da v regiji manjkajo ustrezni nosilci v podpornem okolju, ki bi lahko kandidirali na zahtevnejših državnih in EU javnih razpisih.

Turizem

V RRP 2002–2006 so bili v okviru prednostne naloge razvoj turizma opredeljeni štirje glavni programi, in sicer:

- graditev celostne turistične ponudbe regije,
- usposabljanje in izobraževanje v turizmu,
- povezovanje turističnih subjektov v regiji ter
- zagotavljanje infrastrukturne opremljenosti regije za turizem.

Znotraj teh programov so se izvajali številni projekti, predvsem manjši, ki so dali poudarek razvoju turizma na lokalni ravni. Izvajali so se projekti, ki so temeljili na razvoju prepoznavnosti posameznega območja (npr. Zgornja Vipavska dolina turistično prepoznavna destinacija), projekti, ki so dali poudarek bogati kulturno-zgodovinski dediščini (npr. Svetolucijska kulturno zgodovinska pot, Arheološki park Divje babe, Poti miru, Etnološki festivali dveh kultur, Medana Art, ureditve in označitve tematskih poti, promocija ...).

Večji projekt znotraj programa Graditev celostne turistične podobe regije je bil projekt Turizem brez meja: potovanje med barvami, glasbo in okusi. V njegovem okviru je bila zasnovana regijska destinacija Smaragdna pot. Ta je prvotno nastajala kot turistični razvojni koncept Zgornjega Posočja, ki se je istočasno vklapljal v širši strateški slovenski turistični koncept. V primerjavi s celotno statistično regijo je to pomenilo območje subregionalne ravni in zajemalo občine Bovec, Kobarid in Tolmin. Razmeroma skromna razvitost turizma in razdrobljenost ponudbe ter premajhna kritična masa vseh razvojnih potencialov so spodbujale k širšemu povezovanju. Pokazal se je interes nosilcev turističnega gospodarstva za povezovanje na nivoju celotne regije. Izkazalo se je, da vse občine v regiji želijo, da se začne oblikovati enotna in celovita turistična destinacija, ki naj obsega vse štiri subregionalne enote in s tem celotno območje regije. V okviru tega projekta sta nastali dve strategiji: **Strategija razvoja turistične destinacije Smaragdna pot**, ki opredeljuje razvoj turizma v regiji, in **Tržna strategija Smaragdne poti**.

Na področju infrastrukture so bile v preteklem programskem obdobju izvedene številne investicije. Obnovljena in posodobljena sta bila sistema žičnic in smučišč na Kaninu in na Črnem vrhu nad Cerknim, urejena so bila športno-rekreacijska območja (kajakaski center v Solkanu) in kampi (Kamp Lijak, Kamp Koren, Kamp Lazar idr.), obnovljena je bila hotelska infrastruktura (Hotel Park, Hotel Perla) ...

Vsi ti projekti so pomembno vplivali na razvoj celotnega območja turistične destinacije Smaragdna pot, vendar so v regiji še vedno neizkoriščeni razvojni potenciali in še vedno je prisotna nepovezanost med produkti ter neprepoznavnost regije. Zato je zelo pomembno in potrebno nadaljevati z začetimi programi in podprogrami tudi v tem programskem obdobju. Poudarek gre torej razvoju **Turistične destinacije Smaragdna pot**, katerega cilj je izoblikovati prepoznavno turistično destinacijo. Pomemben program je tudi **Usposabljanje in izobraževanje v turizmu**, kajti kakovosten kader zagotavlja uspešen razvoj turističnega gospodarstva. V celotni regiji še vedno primanjkujejo ležišča in še vedno je problematična cestna infrastruktura, zato je pomembno nadaljevati program **Zagotavljanje infrastrukturne opremljenosti regije**. Truditi se moramo za izboljšanje transportnih povezav in razvoj nove oziroma obnovo obstoječe turistične infrastrukture.

Podeželje in kmetijstvo

Ohranjanje poseljenosti hribovskih, obmejnih in odročnih podeželskih območij je že desetletja velik in doslej neobvladljiv problem vseh občin v regiji. Posledica je praznjenje prostora in s tem propadanje kulturne krajine in grajene dediščine (objekti in infrastruktura) ter intenzivno zaraščanje kmetijskih površin.

Programi in aktivnosti iz RRP 2002–2006 so zagotovo pozitivno vplivali na zaustavljanje teh trendov. Izvajali so se sicer stalno, večinoma pa so bili odvisni od občinskega denarja in (z izjemo podjetniških investicij na kmetijah) niso vključevali večjih razvojnih vlaganj. Slabost je tudi to, da se rezultati teh projektov niso spremljali. Aktivnosti za razvoj podeželja so se izvajale preko programov CRPOV, občinskih in subregionalnih projektov, projektov razvojnih agencij in individualnih investicij kmetov. V tem obdobju sta se pripravila Razvojni program podeželja za občine Ajdovščina, Vipava in Komen ter Razvojni program podeželja za severozahodni hribovski del Severne Primorske. V pripravi je podoben program za občine Brda, Šempeter in Miren-Kostanjevica. Delovati je začelo Podeželsko razvojno jedro v Vipavi, ki je prednostno namenjeno zagotavljanju delovnih mest in zaposlovanju na

podeželju. Na Trnovski in na Banjški planoti je zelo aktivno Društvo Planota. Vsi navedeni programi so se s svojimi aktivnostmi in projekti vključili v pripravo novega regionalnega programa. Projekti podeželja so se osredotočali na aktivnosti motiviranja kmetov in prebivalcev podeželja za razvoj podjetnosti in tržne usmerjenosti, na usposabljanje kmetov in podeželskih prebivalcev ter na razvoj kakovosti in trženja lokalnih kmetijskih pridelkov in izdelkov. Zaščito izdelka z geografskim poreklom sta v tem času pridobila sir Tolminc in Bovški sir, Šebreljski želodec je pridobil zaščito z geografsko označbo, Idrijski žlikrofi pa status izdelka s tradicionalnim ugledom. Veliko se dela tudi na področju zelišč, čebelarstva in ponudbe vinarjev.

V regiji sicer nismo uspeli oblikovati skupnega regijskega projekta, ki bi se izvajal na podeželju, vendar pa so tudi lokalni projekti pomembno vplivali na izboljšanje vsaj posameznih območij. Začele so se urejati tržnice lokalnih kmetijskih produktov, povečuje se tržna usmerjenost kmetij, urejajo se in se vključujejo v turistično ponudbo naravne znamenitosti in raznolika dediščina podeželskih območij, izvajajo se programi usposabljanja kmetov in podeželskih prebivalcev, aktivnosti za vključevanje kmetov v sheme kakovosti, pripravljajo se promocijski materiali itd. V Tolminu se že četrto leto v začetku maja organizira EKOpraznik, na katerem se predstavljajo ekološki kmetje iz vse Slovenije. Premalo pa se dela na povečanju nočitvenih kapacitet in gostinske ponudbe na podeželju, propadajo objekti kulturne dediščine, infrastruktura se prepočasi ureja, primanjkuje delovnih mest za različne poklice.

Okolje, prostor in infrastruktura

Tako kot druge slovenske regije, ki so izpadle iz izdatnejšega neposrednega regionalnega financiranja, se tudi Severna Primorska (Goriška statistična regija) srečuje s težavami sofinanciranja regionalnih projektov. Ključni opredeljeni ukrepi v RRP 2002–2006 na področju okolja, prostora in infrastrukture so bili:

- optimalno varstvo okolja, sonaravno upravljanje z naravnimi viri in uveljavljanje trajnostnega razvoja,
- zagotavljanje skladnega prostorskega razvoja in regionalnega prostorskega načrtovanja,
- priprava usklajene (participativne) razvojne strategije za zaščitena območja (zavarovana območja, vodozbirna območja, območja z biotsko raznovrstnostjo ter naravno dediščino) ter
- zagotavljanje uravnotežene in kakovostne infrastrukturne opremljenosti regije.

Pri oceni izvedenih aktivnosti glede na postavljene cilje ugotavljamo, da se je skladno z izvedbenim delom RRP 2002–2006 izvajalo več aktivnosti po posameznih področjih, predvsem glede izboljšanja cestne infrastrukture, vodooskrbe ter odvajanja in čiščenja odpadnih voda, vzpostavitev regijskega sistema ravnanja z odpadki in regionalnega prostorskega načrtovanja. V večini zastavljeni cilji RRP 2002–2006 niso bili doseženi. Uspešno je bilo izvedenih več investicij v vodooskrbo ter odvajanje in čiščenje odpadnih voda. Delno se je doseglo vmesne cilje pri povezovanju občin v regijski sistem ravnanja z odpadki in pri regionalnem prostorskem načrtovanju.

Positivno ocenjujemo večanje odzivnosti regije in učinkovitosti pri pripravi skupnih predlogov (regionalnih) okoljskih, prostorskih in infrastrukturnih projektov. V aktualnem programskem obdobju se je povečal delež pridobljenih evropskih sredstev za izvedbo okoljske/komunalne infrastrukture (Program EcoAdria, investicije v vodooskrbo Trnovsko-Banjške planote ...).

Pri oceni učinkovitosti in vpliva RRP 2002–2006 ugotavljamo, da doseženi rezultati na področju okolja, prostora in infrastrukture niso sledili zastavljenim ciljem. Tako pri pripravi in izvajanju kohezijskih projektov kot tudi drugih okoljskih in infrastrukturnih projektov, ki so bili načrtovani za pripravo in izvedbo v programskem obdobju 2002–2006, se ugotavlja velik delež nerealiziranih projektov.

V regiji se, razen manjših posodobitev magistralnega in regionalnega cestnega omrežja ter nadaljevanje investicije v hitro cesto Razdrto–Ajdovščina, niso izvajali večji državni projekti. Odprto je ostalo vprašanje razvoja ožjega območja Mednarodnega mejnega prehoda Vrtojba. Pozitiven učinek RRP 2002–2006 se kaže v povečanju regionalnega/skupnega komuniciranja pri obravnavi enakih ali skupnih problemov in njihovem reševanju.

Razlogi za relativno neuspešno izvajanje načrtovanih projektov:

- sistemsko nerešeno javno financiranje izvajanja RRP-jev, še posebej v razvitejših regijah (Goriška, Gorenjska, Obalno-kraška in Osrednjeslovenska),
- odsotnost posameznih strokovnih in razvojnih regionalnih institucij,
- težave pri povezovanju in dogovarjanu glede regionalnih vsebin (vzpostavitev regijskega sistema ravnanja z odpadki, skupni infrastrukturni projekti/čezmejni – ČN Štandrež ...).

1.4 SPLOŠEN OPIS REGIJE

Bogastvo raznolikosti v porečju reke Soče

Severna Primorska (Goriška statistična regija) leži na zahodni meji Slovenije, v porečju reke Soče, med vršaci Julijskih Alp in Vipavsko dolino. Na zahodu meji na Videmsko in Goriško pokrajino v Italiji, na vzhodu na Osrednjeslovensko regijo, na jugu na Obalno-kraško regijo in na severu na Gorenjsko regijo. Z naštetimi slovenskimi regijami tvori kohezijsko regijo Zahodna Slovenija.

Goriška regija meri 2.326 km² ali 11,5 % površine Slovenije in je po velikosti četrta regija v državi. Na območju regije je decembra 2004 živel 119.622 prebivalcev ali 6 % vseh prebivalcev v Sloveniji. Upravno je regija razdeljena na dvanajst občin, pridružila se jim bo še Občina Renče-Vogrsko. Občine se tesneje povezujejo in sodelujejo znotraj štirih geografsko, zgodovinsko, prostorsko in upravno zaokroženih entitet oz. subregij: Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko, Novogoriška subregija in Zgornja Vipavska dolina.

Za Severno Primorsko (Goriško statistično regijo) je značilna velika raznolikost v geografsko-geološki sestavi, naravni in kulturni oz. materialni in nematerialni dediščini. V primerjavi z drugimi regijami ima največ zaščitenih objektov naravne dediščine, 47,1 % površine regije je vključeno v območja Nature 2000, alpski svet Zgornjega Posočja pa je del Triglavskega narodnega parka (TNP).

Klima je celinska z močnim vplivom mediteranskega podnebja, z obilo padavin v Zgornjem Posočju in značilno burjo v Vipavski dolini. Zaradi goratih Julijcev in predalpskih hribov na prelomnici z dinarskim svetom, globokih grap in ozkih dolin je celoten severni del regije težko prehodan in prometno slabo povezan v smeri proti Osrednji Sloveniji, Gorenjski, Vipavski dolini in Italiji.

Demografski trendi ostajajo negativni, izobrazbena struktura se izboljšuje

Število prebivalcev se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo, gostota poselitve je padla na 51 in je najnižja v Sloveniji. Delež prebivalcev, mlajših od 14 let, se v regiji nezadržno zmanjšuje (14 % v letu 2004), delež starejših od 64 let pa povečuje (17 %). Indeks staranja je narastel na 123 %. Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu znaša 77,6 let, kar regijo uvršča na drugo mesto, takoj za Osrednjeslovensko regijo. Stopnja samomorilnosti je najnižja v Sloveniji.

Na področju izobraževanja in usposabljanja se vzpostavljajo različne izobraževalne institucije, ki postopoma uvajajo višješolske in visokošolske programe, vendar večina le-teh ni razvitih v regiji. V letu 2006 je Politehnika pridobila status (četrte slovenske) univerze. Praviloma se vsi izvajalci visokošolskih programov srečujejo s prostorskimi problemi. Če vzamemo število otrok na eno osnovno šolo, so osnovne šole na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji) najmanjše v državi. Med 1000 prebivalci regije je 59 študentov, kar je več od slovenskega povprečja.

Stopnja zaposlenosti (delež zaposlenih v starosti med 15 in 64 let) je bila v letu 2004 57,1 %, stopnja registrirane brezposelnosti pa 6,9 %. To še vedno pomeni najnižno stopnjo brezposelnosti med vsemi regijami. Višji od slovenskega povprečja je le delež brezposelnih z najvišjo izobrazbo, kar kaže na pomanjkanje zahtevnejših delovnih mest, ki se kaže v visokih dnevniških migracijah in odlivu delovne sile, posebno izobraženega kadra, iz regije.

Poselitveno in zaposlitveno središče regije je Nova Gorica, ki skupaj s Šempetrom in Vrtojbo ter središči upravnih enot (Tolminom, Idrijo in Ajdovščino) oblikuje regionalno sliko poselitve. Nova Gorica skuša prevzemati vlogo regionalnega centra, vendar še vedno ostajajo razvojni centri tudi v ostalih upravnih središčih. Geografske in razvojne razlike ter upravna organiziranost pogojujejo mrežno delovanje regije.

Ekonomski kazalniki so se poslabšali, premalo je inovativnosti

Gospodarstvo Severne Primorske (Goriške statistične regije) se najbolj naslanja na velika podjetja, saj je v njih zaposlenega 52 % delovno aktivnih prebivalcev, ki ustvarijo 56 % prihodkov regije. 94 % gospodarskih družb je majhnih, 3 % velikih in 3 % srednje velikih. Največ družb je registriranih na področju trgovine in popravil motornih vozil ter na področju nepremičnin, najema in poslovnih storitev. Največ prihodkov ustvarijo družbe v predelovalnih dejavnostih in trgovini. Več kot 30 % bruto dodane vrednosti v celotni strukturi regije dosegajo podjetja v predelovalni dejavnosti in dobrih 10 % dejavnosti nepremičnin, najemov in poslovnih storitev.

Gospodarska moč regije se je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 **zmanjšala**. To kaže zmanjšanje neto čistega dobička (od 7,5 % v Sloveniji v letu 2004 na 5,9 % v letu 2005) in neto dodane vrednosti (od 6,0 % v letu 2004 na 5,7 % celotne slovenske neto dodane vrednosti v letu 2005).

Po podatkih AJPEŠ-a je na območju regije v letu 2005 poslovalo 2.133 ali **4,9 %** gospodarskih družb v državi, v njih pa je bilo zaposlenih 27.007 delavcev ali **5,7 %** vseh zaposlenih v državi. Ustvarili so **4,8 %** skupnih prihodkov države, **6 %** prihodkov države od prodaje na tujem trgu ter 106.497.200 EUR ali **5,9 %** neto čistega dobička države in **5,7 %** neto dodane vrednosti.

Tudi 4.888 samostojnih podjetnikov, pri katerih je zaposlenih 3.076 ljudi, je v letu 2005, po podatkih AJPEŠ-a, poslovalo nekoliko slabše kot v letu 2004. Za malenkost slabši so kazalniki celotne gospodarnosti, čiste donosnosti sredstev in produktivnosti.

Primerjava Severne Primorske (Goriške statistične regije) z ostalimi slovenskimi regijami kaže, da glede na število gospodarskih družb, povprečno število zaposlenih in vrednost aktive na dan 31. decembra 2005 regija zavzema **šesto mesto**, glede na čiste prihodke od prodaje pa sedmo mesto v državi. Tudi glede na ustvarjeni čisti dobiček in neto dodano vrednost v letu 2005 zavzema šesto mesto, še v letu 2004 pa je bila glede na ta kazalnika na četrtem mestu med vsemi slovenskimi regijami. Prehiteli sta jo Savinjska in Jugovzhodna Slovenija.

Problemi gospodarstva regije ostajajo majhna inovativnost tako v gospodarstvu kot tudi sicer, počasen razvoj turističnega gospodarstva in nepovezana turistična ponudba, pomanjkanje ugodnega kapitala za začetne investicije, nepovezovanje in nesodelovanje institucij ter beg možganov.

Razvojno občutljiva območja

V visokogorskih in hribovskih območjih oziroma še posebej v ožjem obmejnem pasu se razvojni problemi zaostrejejo. Lokalne skupnosti težko zagotavljajo sredstva za osnovno infrastrukturo, posebnih stimulacij za razvoj podjetnosti in kakovost storitev na teh območjih pa ni. Največji problem teh območij je seveda šibkost človeškega faktorja.

Zgornje Posočje je leta 2004 ponovno stresel potres, ki je povzročil novo škodo na objektih in v gospodarstvu. Država je podaljšala Zakon o popotresni obnovi objektov in spodbujanju razvoja v Posočju do leta 2013. Na podlagi tega zakona se Posočju namenjajo posebna sredstva za vzpostavljanje razvojne infrastrukture (poslovne cone idr.), pospeševanje podjetniških vlaganj, odpiranje novih delovnih mest ter usposabljanje in razvoj kadrov. Ukrepi iz Programa Soča 2006 so ublažili negativne posledice naravnih nesreč in postopoma krepijo pozitivne trende na področju gospodarskih dejavnosti, ustvarjanja novih delovnih mest, zaposlovanja kadrov z visoko izobrazbo in štipendiranja za tehnične poklice. Poleg najslabše demografske strukture v regiji je velik razvojni problem slaba prometna dostopnost do doline Soče, kar pesti tudi gospodarstvo in ljudi na Idrijsko-Cerkljanskem.

1.5 ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH TRENDOV

1.5.1 Severna Primorska (Goriška statistična regija) v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji

KAZALNIKI	Zahodna SLO	Goriška	Gorenjska	Osrednje-slovenska	Obalno-kraška	Vzhodna	Savinjska	JV Slovenija	Slovenija
Površina (v km ²)	8.061	2.325	2.137	2.555		12.212	2.384		20.273
Števila prebivalcev; leto 2004	918.453	119.622	198.713	498.378	105.313	1.078.551	257.525	139.434	1.997.004
BDP po kupni moči/preb (v %; EU-25=100); 2002	89,5	73	66	107	78	62,5	67	68	74,9
Stopnja zaposlenosti; 2002–2004, v %	59,7	59,1	58,5	60,6	58,1	55,5	56,9	60	57,4
Povprečno število let šolanja; 2002	10,97	10,42	10,7	11,27	10,7	10,35	10,39	10,14	10,64
Indeks staranja; 2002–2004	101,8	117,5	92,3	97,6	127,3	99,7	91,1	87	100,6
Brezposelnost (v %); leto 2004	5,5	6,9	8	7,6	8,1	7,4	19,1	8,8	6,5
Priključki na javno kanalizacijo 2002; v %	60,4	47,7	52,4	66,9	59	41	39,4	36,8	49,9
Delež območij Nature 2000; v %	38,4	47,1	44,3	21,6	48,2	33,6	16,6	48,4	35,5
Sintezni kazalnik razvitosti: Indeks razvojne ogroženosti	73	93,8	83,1	8,7	82,4	127	92,3	101,7	100

Vir: UMAR, ZSRZ, 2006

Ekonomski kazalniki

Bruto plača na zaposlenega v letu 2004 je bila 1.097 EUR, kar predstavlja republiško povprečje, medtem ko je bila **bruto osnova za dohodnino** na prebivalca v letu 2003 5.562 EUR, kar je 9 % nad slovenskim povprečjem, v letu 2004 pa 5.984 EUR, kar je 8 % nad slovenskim povprečjem. **Neto dodana vrednost na zaposlenega** je bila v letu 2004 29.323 EUR oz. 5 % nad slovenskim povprečjem, leta 2005 pa 29.089 EUR in komaj še nad državnim povprečjem. Glede na **neto dodano vrednost** je regija padla pod povprečje Slovenije.

Primerjava indeksov gospodarskih družb

Glede na velikost gospodarskih družb, izraženo s sredstvi na podjetje, sodi regija v letu 2004 na tretje mesto v Sloveniji (1.586.700, SLO 1.603.700), glede na število zaposlenih na podjetje pa na sedmo mesto (13, SLO 12). Glede na povprečna sredstva na zaposlenega se regija v letu 2004 uvršča na šesto mesto (111.960 EUR, SLO 136.260 EUR).

Kazalniki poslovnega izida v letu 2004 kažejo, da je primerjalno seštevek neto čistega dobička in neto čiste izgube v tej regiji med višjimi, regija je glede na delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih na devetem mestu (1,2 %, SLO 1,4). Gospodarnost poslovanja, izražena s poslovnimi prihodki glede na poslovne odhodke, je v regiji leta 2004 primerjalno najvišja (1,064, SLO 1,040), glede na donosnost sredstev pa se primerjalno uvršča na drugo mesto (0,040, SLO 0,026).

Podobno velja tudi za **donosnost prihodkov**, ki je primerjalno med regijami najvišja (0,044, SLO 0,029), in donosnost kapitala (0,076, SLO 0,056), ki regijo uvršča na drugo mesto. Dodana vrednost na zaposlenega je bila leta 2004 v regiji primerjalno med višjimi (29.320 EUR, SLO 27.850 EUR). Stroški dela na zaposlenega so bili tega leta v regiji nad slovenskim povprečjem, delež stroškov dela v dodani vrednosti pa je bil primerjalno med nižjimi (59,9 %, SLO 61,6 %).

Za regijo je značilen primerjalno nizek delež dolga v virih sredstev (48,3 %, SLO 55,3 %), delež kratkoročnih obveznosti v virih sredstev je nadpovprečen in prav tako kapitalna pokritost stalnih sredstev (84,3 %, SLO 71,4 %), kar jo primerjalno uvršča na peto mesto.

Regija je primerjalno nadpovprečno izvozno usmerjena (delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnem čistem prihodku od prodaje je 35,7 %, SLO 28,3 %). Glede na delež stalnih sredstev v sredstvih se regija uvršča na peto mesto (61,3 %, SLO 62,7 %), glede na delež proizvodnih strojev, naprav in druge opreme v stalnih sredstvih pa na sedmo mesto (19,7%, SLO 16,5%).

Regija je bila v letu 2004 investicijsko najaktivnejša (investicijski izdatki 18,0 %, SLO 14,4 %). Imela je četrti najvišji neto čisti dobiček poslovnega leta (122.337.700 EUR) med vsemi regijami, njen prispevek k celotnemu neto čistemu dobičku Slovenije je bil 7,5 %. V letu 2005 so njeni poslovni rezultati zelo nazadovali na 106.497.200 EUR neto čistega dobička, kar je le še 5,9 % celotnega neto čistega dobička v Sloveniji.

Primanjkljaj delovnih mest med aktivnim prebivalstvom v odstotkih od domačega aktivnega prebivalstva znaša v regiji -12 %, kar regijo uvršča na peto mesto med regijami (Slovenija -10,6 %).

Podatki o poslovanju gospodarskih družb na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji) v letu 2005 kažejo opazno slabše rezultate, kot so bili tisti v letu 2004. To pomeni **počasnejšo gospodarsko rast** v primerjavi z drugimi regijami v Sloveniji.

Po podatkih za izračun **indeksa razvojne ogroženosti** (kombinacija kazalnikov gospodarske razvitosti, trga dela, indeksa staranja prebivalcev, izobrazbe, okolja in poseljenosti) je Goriška statistična regija na petem mestu med vsemi slovenskimi regijami (za Osrednjeslovensko, Obalno-kraško, Gorenjsko in Savinjsko). Po zadnjih preračunih teh kazalnikov pa jo prehiteva tudi Jugovzhodna Slovenija (Dolenjska s Kočevskim).

1.5.2 Severna Primorska (Goriška statistična regija) v primerjavi s Furlanijo - Julijsko krajino (Italija)

Regija prispeva k slovenskemu **bruto družbenemu produktu** (BDP) 6 %. Relativen položaj regije, merjen z bruto družbenim proizvodom, se je po primerljivih podatkih iz leta 1995 rahlo poslabšal v primerjavi s povprečjem Slovenije, v primerjavi z EU25 pa se je v tem času izboljšal za 6 indeksnih točk (73 %). V sosednjih italijanskih regijah na ravni NUTS 3 se je v tem času glede na ta kazalnik relativni položaj poslabšal (npr. Videm: indeks 123, sprememba -10 indeksnih točk, Gorica: indeks 116, sprememba -9 indeksnih točk), razlika med goriško in videmsko ter našo regijo pa je še vedno 50 oziroma 43 indeksnih točk.

V minulih 50 letih se je Furlanija - Julijska krajina iz revne dežele spremenila v deželo z visokim dohodkom (BDP je skoraj 25.000 EUR na prebivalca), iz območja močnega izseljevanja pa je nastalo območje uvoza delovne sile.

Po podatkih Italijanskega statističnega urada iz leta 2003 znaša delež industrije v ustvarjeni dodani vrednosti okrog 23 %. Porazdelitev področja predelovalnih dejavnosti potrjuje močno regijsko specializacijo v strojni industriji (25 %) ter v industriji lesa, gume in ostalih industrijskih izdelkov (26,7 %). Obdelava kovin in proizvodnja kovinskih izdelkov predstavljata 17,6 %.

Po podatkih Agencije RS za javnopravne evidence in storitve iz leta 2003 znaša delež industrije v ustvarjeni dodani vrednosti 48 %. Delež podjetij iz industrije predstavlja 19 % od vseh registriranih podjetij na Severnem Primorskem. V primerjavi števila podjetij iz zgoraj navedenih dejavnosti imamo v industriji zelo nizke odstotke v nosilnih dejavnostih, in sicer v izdelavi kovinskih in nekovinskih izdelkov (4,2 %), električnih naprav (2,5 %), pohištveni industriji (1,8 %), prehrabeni dejavnosti (1,6 %) in tekstilni dejavnosti (1,3 %).

Zaradi majhnosti podjetij je gospodarstvo regije na globalnem trgu doživelo manjše turbulence kot gospodarstvo Furlanije - Julijske krajine.

Primerjave kazalnikov iz spodnje tabele nam prikazujejo veliko prednost Furlanije - Julijske krajine v primerjavi z Goriško statistično regijo. Predvsem je opazna trikrat večja gostota poselitve, kar kaže da Furlanija - Julijska krajina dosega višjo kritično maso ljudi, potrebnih za gospodarske premike.

Druga, zelo očitna razlika v primerjavi kazalnikov je vrednost BDP na prebivalca, ki je kljub padcu BDP v Furlaniji - Julijski krajini v zadnjih desetih letih za 10 indeksnih točk (primerjalno z drugimi regijami v Evropi) dvakrat večji. Podatki kažejo tudi, da ima gospodarstvo v sosednji pokrajini višjo dano vrednost in večji izvozni potencial v primerjavi z uvozom.

V primerjavi tradicije podjetništva med regijama se pri kazalniku števila prebivalcev na podjetje izkaže majhna razlika. Za našo regijo je preračunano 19 prebivalcev na podjetje, za tradicionalno podjetniško okolje Furlanije - Julijske krajine pa 14 prebivalcev na podjetje. V tem času smo se kot država in regija intenzivno usmerili v spodbujanje prebivalcev za podjetništvo in ustanavljanje novih podjetij.

Zanimiva je tudi primerjava upravne organiziranosti, saj je Furlanija - Julijska krajina od leta 1963 avtonomna dežela s posebnim statutom. Visoka raven avtonomnosti omogoča neposredno sprejemanje zakonov (neodvisno od državnih ministrstev) s področja zdravstva, krajevnih skupnosti, prevozov, infrastrukture, izobraževanja, raziskovanja in še posebej podpore proizvodnim dejavnostim. Na ta način se lokalno upravlja pomemben del javnih financ. Reforma upravne ureditve v Italiji, ki se pripravlja, bo podobno obsežno upravno avtonomijo razširila na vse dežele v Italiji.

Slovenija načrtuje ustanovitev pokrajin v naslednjem programskem obdobju, vendar se trenutno ne ve, katere in koliko pristojnosti bo država prenesla na pokrajine. Ocenjujemo, da bi s primernimi ukrepi in večjo avtonomijo na ravni pokrajin lahko povečali regionalni razvojni potencial gospodarstva in prebivalcev.

Primerjava glavnih kazalnikov med Furlanijo - Julijsko krajino (FJK) in Severno Primorsko (Goriško statistično regijo) (GSR) za leto 2003

Glavni gospodarski kazalniki	FJK	GSR
Prebivalci	1.183.764	119.745
Površina	7.845 km ²	2.326 km ²
BDP	29.455,4 mio €	1.475 mio €
BDP na prebivalca	24.895 €	12.319 €
Prebivalci na km ²	152	51
Število podjetij	86.650	6.248
Število prebivalcev na podjetje	14	19
Uvoz	4.442.789.500 mio €	483.750.000 €
Izvoz	8.241.478.540 mio €	654.789.000 €

Vir: ISTAT – Centralni statistični urad, 2003, SURS in UMAR, 2003

1.5.3 Ocena stanja na področju človeških virov

1.5.3.1 Demografski trendi

a) Neugodna demografska struktura

Demografska slika regije se, gledano v celoti, že desetletja stalno slabša. Podobni trendi veljajo tudi za obdobje 2002–2004, to je za prvi dve leti izvajanja RRP. Večina podatkov je na voljo le za ti dve leti, nekateri tudi za leto 2005, medtem ko podatkov za celotno obdobje 2002–2006 še ni.

Število prebivalcev stagnira

V regiji je bilo leta 1985 121.035 prebivalcev, leta 1991 nekaj manj, to je 119.940, do leta 2000 je število naraslo na 120.314, do leta 2004 pa spet nekoliko upadlo in znaša 119.622. **Znotraj regije so opazne razlike**, in sicer je v zadnjem obdobju (2000–2004) poraslo število prebivalcev v občinah Ajdovščina in Vipava (torej v zgornjevipavski subregiji) ter v občinah Šempeter-Vrtojba in Miren-Kostanjevica v Novogoriški subregiji. Največji padec (za 2,6 %) je tudi v tem obdobju opazen v celotni subregiji Zgornje Posočje.

V zadnjih petih letih se je število živorojenih otrok v regiji nekoliko povečalo, vendar je naravni prirast prebivalcev še vedno negativen.

Podatki o živorojenih otrocih v obdobju od leta 1999 do leta 2004 kažejo, da je bilo v letu 1999 živorojenih 1008 otrok, v letu 2000 več, in sicer 1125, v letu 2004 pa je število upadlo na 1030. Čeprav je naravni prirast negativen, je treba poudariti, da je bil ta leta 2004 med nižjimi v Sloveniji (-138) in uvršča regijo na deveto mesto (za celo Slovenijo je v istem leta znašal -562). Ob istočasnem premajhnem priseljevanju mladih prebivalcev v regijo (leta 2004 imajo pozitiven selitveni prirast le občine Ajdovščina, Bovec, Šempeter-Vrtojba in Vipava) ta pojav še vedno povzroča:

- zmanjševanje deleža mladih prebivalcev v starosti do 14 let

Leta 1991 je delež teh prebivalcev v regiji znašal 19,8 %, leta 2002 14,7 %, po zadnjih podatkih pa je leta 2004 znašal le še 14 %, medtem ko je za celotno Slovenijo veljalo 14,5 %;

- večanje deleža prebivalcev v starosti nad 64 let

Leta 1991 je delež teh prebivalcev v regiji znašal 13,4 %, v Sloveniji pa 10,9 %, leta 2002 se je v regiji povzpел na 16,4 % in v Sloveniji na 16,7 %, po zadnjih podatkih pa je v letu 2004 znašal v regiji že 17 % in v Sloveniji 15,2 %;

- večanje povprečne starosti prebivalcev

Povprečna starost prebivalcev regije je bila v letu 2004 primerjalno druga najvišja v Sloveniji in je znašala 41,3 leta; povprečje za celo Slovenijo je bilo v istem obdobju 40,3 leta;

- višanje indeksa staranja prebivalcev

Indeks staranja (to je razmerje med številom prebivalcev v starosti nad 64 let in številom tistih v starosti do 14 let) se je skozi leta bistveno slabšal. Še leta 1991 je bil 67,7 (Slovenija 53,3), ob koncu tisočletja je narasel na 103,7 (Slovenija 86,0), leta 2002 na pa 124,8 (Slovenija 96,3). Leta 2004 je ostal na enaki ravni, medtem ko se je v Sloveniji zvišal na 106,9. Znotraj regije imata indeks pod 100 le dve subregiji, in sicer Zgornjevipavska ter Idrijsko-Cerkljanska; na drugi strani ima najvišjega Zgornje Posočje.

b) Izobrazbena struktura prebivalcev se izboljšuje, vendar je še vedno pod republiškim povprečjem

Stopnja izobrazbe prebivalcev je – kot rečeno – eden najpomembnejših dejavnikov za razvoj regije. Stopnja izobrazbe prebivalcev v regiji se je v obdobju med letoma 1981 in 2002 **stalno izboljševala**, je pa **še vedno pod slovenskim povprečjem**. Tako je (po podatkih iz popisov) v opazovanem obdobju bistveno padel delež prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo (od 64,3 % na 36,8 %; v Sloveniji od 59,1 % na 33,0 %), še vedno pa je nad slovenskim povprečjem. Pod slovenskim povprečjem pa sta kljub porastu delež prebivalcev s poklicno oziroma srednješolsko izobrazbo (leta 1981 je ta znašal 30,5 %, leta 2002 pa

51,3 %; v Sloveniji 34,9 % oz. 54,1 %) in delež prebivalcev z najmanj višješolsko izobrazbo (porast s 5,2 % v letu 1981 na 11,9 % v letu 2002; v Sloveniji od 6 % na 12,9 %).

Indeks koncentracije, ki pove, kolikokrat je delež prebivalstva s posamezno stopnjo izobrazbe v posamezni regiji večji od deleža opazovanega prebivalstva v tej regiji, nam še bolje prikaže prostorsko razporeditev prebivalstva po posameznih vrstah končane izobrazbe. Koncentracija slabše izobraženega prebivalstva se kaže v pomanjkanju visoko izobraženega prebivalstva, ki sicer že od leta 1981 beleži nadpovprečno rast. Tako tudi za regijo velja nadpovprečni indeks koncentracije prebivalstva z osnovnošolsko izobrazbo (111,4) in podpovprečen za srednješolsko in še bolj za najmanj višješolsko izobrazbo (94,9 oz. 92,1).

c) Stopnja vključenosti prebivalstva v vseživljenjsko učenje je prenizka

Slovenija bo lahko postala družba, temelječa na znanju, le z vključitvijo vse večjega deleža prebivalstva v vseživljenjsko učenje. Kljub napredku na tem področju Slovenija zaostaja za EU, še posebej ob upoštevanju, da med prebivalstvom obstajajo velike razlike v dostopnosti do izobraževanja. Na eni strani gre za razlike, vezane na stopnjo izobrazbe. Tako imajo (po Raziskavi o participaciji v izobraževanju odraslih 2004, ACS) tisti z višjo izobrazbo večjo dostopnost do izobraževanja in s tem do izboljšanja svojega položaja v družbi, medtem ko velika večina ostaja na obrobju in brez priložnosti za izboljšanje svojega položaja z učenjem (po podatkih se v izobraževanje vključuje 8,4-krat manj odraslih z nedokončano srednješolsko izobrazbo od tistih, ki imajo končano višje- ali visokošolsko izobrazbo).

In če taka ugotovitev velja za Slovenijo, velja za regijo še toliko bolj, in sicer zato, ker regija nasploh glede na stopnjo izobrazbe zaostaja za slovenskim povprečjem, pa tudi zato, ker dve subregiji, Zgornje Posočje in Idrijsko-Cerkljansko, nimata institucije, ki bi se pretežno ukvarjala z vseživljenjskim učenjem – Ljudske univerze. Tako so na tem območju določene programe s področja VŽU izvajale gimnazije in le posamezne zasebne izobraževalne institucije. Večja koncentracija programov je značilna za Novogoriško subregijo in Zgornjo Vipavsko dolino, kjer te programe izvajajo tako javne kot zasebne izobraževalne institucije.

V letu 2006 sta bila v regiji vzpostavljena dva centra VŽU (eden s sedežem v Novi Gorici, drugi pa v Ajdovščini), ki s svojimi dislociranimi enotami pokrivata celotno regijo in sta oblikovana kot podporni instituciji v smislu informiranja in svetovanja različnim kategorijam prebivalstva pri vključevanju v vseživljenjsko učenje. V obeh omenjenih subregijah sta vlogo subcentrov prevzeli tamkajšnji razvojni agenciji.

1.5.3.2 Trg delovne sile

a) Aktivnost prebivalstva

Delež delovno sposobnega prebivalstva (v starosti od 15 do 64 let) se je v regiji v zadnjih 13 letih nekoliko povišal

Delovni kontingent v regiji se je v obdobju od leta 1991 do leta 2002 nekoliko povečal. Tako je leta 1991 znašal 66,7 % od vsega prebivalstva (v Sloveniji je bil ta delež nekoliko višji, 68,5 %), v letu 1995 se je povišal na 68,1 % (v Sloveniji je padel na 60,9 %), v letu 1999 porasel na 68,9 % (v celotni državi pa kar na 70%) in ostal v letu 2002 tako v regiji kot v Sloveniji na enaki ravni. V letu 2004 je delež tega prebivalstva v regiji znašal že 69 %, bil pa je še vedno pod državnim povprečjem (70,4 %).

Število aktivnega prebivalstva (delovno aktivno in brezposelno)

Leta 2000 je bilo aktivnega prebivalstva v regiji 50.172, v letu 2004 pa je število upadlo za 5 % in je znašalo 47.850 oseb.

Število delovno aktivnega prebivalstva

V letu 2000 je bilo v Sloveniji 768.172 delovno aktivnega prebivalstva, v regiji pa 45.518. V letu 2004 je število delovno aktivnega prebivalstva v Sloveniji znašalo 782.206 oseb, kar

pomeni povišanje za 2 %, v regiji pa se je število delovno aktivnega prebivalstva leta 2004 v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za 2 % in je znašalo 44.582 oseb.

b) Zaposlenost

Izobrazbena struktura zaposlenih oseb

Podatki o izobrazbeni strukturi delovno aktivnega (zaposlenega) prebivalstva v letih 1995, 2000 in 2004 pokažejo, da se delež tistih z večjo izobrazbeno strukturo stalno povečuje. V letu 2004 je med zaposlenimi v regiji 4,7 % tistih, ki imajo najmanj visokošolsko izobrazbo (v Sloveniji 5,6 %), in dobrih 23 % tistih s srednjo izobrazbo (v Sloveniji 28 %). Velik je delež zaposlenih, ki imajo le osnovnošolsko izobrazbo. Regija torej tudi glede na podatke o izobrazbeni strukturi zaposlenega prebivalstva **izstopa v negativnem smislu**.

Glede na stopnjo registrirane oz. formalne zaposlenosti je regija na četrtem mestu

Stopnja registrirane oz. formalne zaposlenosti (razmerje med delovno aktivnim in delovno sposobnim prebivalstvom) je v regiji leta 2004 nad slovenskim povprečjem (57,1 %, v Sloveniji 55,7 %) in regija je po tej stopnji na četrtem mestu. Glede na ta kazalnik **je regija naredila določen premik naprej**, saj je bila ta stopnja leta 1997 55,2 % (v Sloveniji pa 53,7 %), leta 2000 je znašala 56,8 % (v Sloveniji 55,1 %). Najvišja je bila leta 2002, ko je znašala kar 57,9 %. To pomeni, da je v naslednjih letih malce upadla, vendar stalno presega republiško raven.

Glede na stopnjo registrirane oz. formalne aktivnosti je regija pod republiškim povprečjem

Na splošno so **razlike** v stopnji registrirane oz. formalne aktivnosti (razmerje med aktivnim in delovno sposobnim prebivalstvom) **po regijah majhne**. Severna Primorska (Goriška statistična regija) je glede na ta kazalnik na 10. mestu (61,3 %, v Sloveniji pa 62,3 %), kar pomeni, da je stopnja nižja le še v dveh slovenskih regijah. Tako v regijah z visoko kot v tistih s podpovprečno stopnjo brezposelnosti zasledimo nizko stopnjo te aktivnosti, kar je posledica premajhnega deleža delovno aktivne populacije in prehitrega upokojevanja po letu 1990.

Indeks dnevne migracije je pod slovenskim povprečjem

Indeks dnevne migracije (delovna mesta na formalno aktivno prebivalstvo) je v regiji pod slovenskim povprečjem (94,6, če je v Sloveniji 100), kar uvršča regijo na peto mesto. Primanjkljaj delovnih mest nad aktivnim prebivalstvom v odstotkih od aktivnega prebivalstva regije znaša -12 % (v Sloveniji pa -10,6 %). Regija je tako neto **izvoznik delovne sile** v Sloveniji. Delovne migracije so predvsem v smeri Ljubljane in Kopra ter Italije.

c) Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti v regiji je najnižja v Sloveniji

Regija se vseh zadnjih 15 let uvršča med tiste z najnižjo stopnjo brezposelnosti

Leta 2004 je bila stopnja brezposelnosti (delež brezposelnih oseb v celotnem aktivnem prebivalstvu) 6,9 %, kar regijo uvršča na prvo mesto glede na **najnižjo stopnjo brezposelnosti v Sloveniji**. To pomeni, da se v regiji – kljub relativno nizki stopnji brezposelnosti – trend upadanja te stopnje še nadaljuje. Tako je leta 1997 znašala 9,6 % (v Sloveniji je bila 14,4 %), konec tisočletja 7,7 % (v Sloveniji 13,6 %), leta 2004 pa torej 6,9 % (v Sloveniji pa 10,6 %). V primerjavi s Slovenijo ima regija nižje deleže dolgotrajno brezposelnih ter deleže žensk in mladih med brezposelnimi. Prav tako je v regiji med najnižjimi delež brezposelnih z najnižjo stopnjo izobrazbe, nasprotno pa je primerjalno med najvišjimi delež brezposelnih z najvišjo izobrazbo (11,0 %, v Sloveniji 7,2 %).

Izobrazbena struktura brezposelnih oseb

Delež brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe se je v regiji med leti 1997 in 2004 postopno zniževal. Tako se je s 44,9 % v letu 1997 znižal na 38,5 % v letu 2004. Prav tako se je delež brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe zmanjševal tudi v Sloveniji, in sicer s 47,1 % v letu

1997 na 41,6 % v letu 2004. Nasprotno se je delež brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe med leti 1997 in 2004 zviševal, kar velja tako za Severno Primorsko (Goriško statistično regijo) kot tudi za Slovenijo. V regiji se je delež brezposelnih s VI. in VII. stopnjo izobrazbe s 6,2 % v letu 1997 povzpел na 11,0 % v letu 2004. V Sloveniji je bil ta delež nekoliko nižji, vendar od se je s 4,4 % v letu 1997 zvišal na 7,2 % v letu 2004.

Delež žensk med brezposelnimi v regiji je iz 50,4 % v letu 1997 padel na 48,8 % v letu 2004, medtem ko se je v opazovanih letih v Sloveniji povišal z 48,8 % v letu 1997 na 53,1 % v letu 2004.

V letih od 1997 do 2004 se je delež mladih med brezposelnimi znižal tako v Goriški statistični regiji kot tudi v Sloveniji. V naši regiji je ta delež leta 1997 znašal 31,1 %, leta 2004 pa le še 20,8 %, kar je manj kot je bil delež mladih brezposelnih v Sloveniji v istem letu. V Sloveniji se je ta delež z 29,1 % v letu 1997 znižal na 22,5 % v letu 2004.

Delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi se je v regiji povišal z 18,6 % v letu 1997 na 21,5 % v letu 2004. Prav tako se je delež iskalcev prve zaposlitve povišal v Sloveniji, in sicer z 18,3 % v letu 1997 na 25,2 % v letu 2004 in je tako višji kot na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji).

Tudi delež starih nad 40 let med brezposelnimi se je v letih od 1997 do 2004 rahlo povečal, kar velja tako regijo kot tudi za celotno Slovenijo. V Goriški statistični regiji je leta 1997 znašal 39,2 % in leta 2004 42,3 %, v Sloveniji pa je delež starih nad 40 let med brezposelnimi leta 1997 znašal 40,8 % in leta 2004 42,8 %.

Strukturno neskladje na trgu dela

To neskladje je še vedno prisotno in je posledica razhajanja med poklici, za katere se mladi šolajo, in potrebami gospodarstva regije na drugi strani. Posledica tega neskladja se kaže v **odlivu šolanih ljudi iz regije**, ki večinoma ostajajo v centrih, kjer so se šolali. To velja predvsem za kadre, ki se želijo zaposliti v razvojno-raziskovalni dejavnosti, ker je ta v regiji (kljub določenim R&R centrom v posameznih podjetjih) še premalo razvita, ter za kadre, ki so se šolali za družboslovne in humanistične poklice, ki imajo glede na razvitost institucij večje možnosti zaposlovanja v večjih centrih.

Neskladje na trgu dela je možno odpraviti le **dolgoročno** z vedno večjim sodelovanjem med gospodarstvom oziroma delojemalci na eni ter šolami na drugi strani, in sicer v smislu stalnega prilagajanja izobraževalnih programov in programov usposabljanja novim potrebam gospodarstva. To zaenkrat potrebuje predvsem **določene tehnične kadre**, ki jih v regiji še vedno primanjkuje. Poleg teh pa se vse bolj kaže tudi pomanjkanje nekaterih drugih poklicev, predvsem tistih, povezanih z upravljanjem sistemov, projektnim vodenjem in z **razvojem turizma** (območje Bovca, Idrije in Cerkna, pa seveda tudi Nove Gorice ...).

V smeri zagotavljanja za gospodarstvo potrebnega kadra zadnja leta v regiji delujeta dve **štipendijski shemi**, zaenkrat usmerjeni predvsem v zagotavljanje tehničnega kadra za potrebe podjetij. Glede na to, da se vse bolj že kaže potreba bo kadrih na področju turizma, bo štipendijsko politiko potrebno prilagajati tudi tem potrebam. Glede na obstoječo izobrazbeno strukturo prebivalstva (kjer je še relativno velik delež tistih z osnovnošolsko izobrazbo) bo za zmanjšanje strukturnega neskladja potrebno razvijati in izvajati tudi različne programe izobraževanja in usposabljanja odraslih.

d) Aktivna politika zaposlovanja v regiji

Regijo pokrivata **dve območni službi Zavoda RS za zaposlovanje**, in sicer večji del regije Območna služba Nova Gorica (s tremi upravnimi enotami: Nova Gorica, Ajdovščina in Tolmin), občini Idrija in Cerkno pa spadata pod okrilje Območne službe Ljubljana. V regiji obe območni službi izvajata programe aktivne politike zaposlovanja skladno s sredstvi, s katerimi – glede na nizko stopnjo brezposelnosti regije – razpolagata.

1.5.3.3 Analiza storitev splošnega gospodarskega in družbenega pomena v regiji

a) Izobraževanje in usposabljanje

Razvitost srednjega izobraževanja

V regiji deluje vrsta srednjih šol z različnimi programi izobraževanja

Največja koncentracija in pestrost je v Novi Gorici, kjer poleg **Tehniškega šolskega centra Nova Gorica** (sestavljajo ga Tehniška gimnazija s programom tehniške gimnazije, Srednja elektro in računalniška šola s petimi programi, Srednja strojna in prometna šola s sedmimi programi, Srednja lesarska in gradbena šola in Višja strokovna šola) delujeta še **Šolski center Nova Gorica** (z več programi znotraj Gimnazije, in sicer splošna, likovna ter dramsko-gledališka, z vrsto programov znotraj Poklicne in srednje strokovne zdravstvene šole Nova Gorica ter programi v sklopu Srednje poklicne in tehniške kmetijsko-živilske šole v Šempetru pri Gorici) in **Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica** (s štirimi programi in strokovno ekonomsko gimnazijo). Predvsem Tehniški šolski center (TŠC) pokriva poleg Goriške statistične regije tudi Obalno-kraško in Notranjsko-kraško regijo. Nekatere od teh šol, v največji meri Tehniški šolski center in Šolski center Nova Gorica (predvsem zaradi Poklicne in srednje strokovne zdravstvene šole) se soočajo s **prostorskimi problemi**.

V drugih predelih regije delujejo predvsem **gimnazije**, in sicer v Tolminu, Idriji, Ajdovščini in Vipavi. Srednja šola Veno Pilon v Ajdovščini ima poleg programa gimnazije tudi program predšolske vzgoje, Gimnazija Jurija Vege v Idriji pa poleg programa gimnazije tudi programa mehatronik operater in strojni tehnik.

Programi za pridobitev srednješolske in poklicne izobrazbe (ob delu) potekajo tudi na ljudskih univerzah.

Glede na razvojne usmeritve regije, kjer izstopa **turizem**, velja omeniti, **da regija praktično nima šol, ki bi izobraževale za te poklice**. Danes je v regiji možno le izobraževanje za poklic kuharja na Srednji poklicni in tehniški kmetijsko-živilski šoli v Šempetru pri Gorici. Res pa je, da zanimanje med mladimi za te poklice že kar nekaj časa upada.

Število in delež dijakov v celotnem prebivalstvu regije sta v zadnjih petih letih upadla
Število dijakov v regiji, ki je v šolskem letu 1999/2000 znašalo 6.179, je do šolskega leta 2004/2005 **upadlo** na 5.881. Gre enostavno za to, da se število mlajše populacije z leti zmanjšuje, zato je tudi število vključenih v srednje šole manjše. V primerjalnih šolskih letih se je zmanjšal tudi delež dijakov v celotnem prebivalstvu (s 5,1 % na 4,9 %), kar zopet pomeni le to, da se prebivalstvo stara. Deleža za celo Slovenijo sta 5,3 % oz. 5,1 %, kar pomeni, da so trendi v državi enaki.

Upadanje zanimanja za vpis v tehnične poklicne in srednje šole

Med srednjimi šolami v regiji je – podobno kot v celi Sloveniji – **najbolje zaseden gimnazijski program**, kjer se stalno povečuje število dijakov. Podobno kot to velja nasploh v Sloveniji, se tudi poklicne in srednje tehnične šole v naši v regiji srečujejo z upadanjem zanimanja in zato tudi z manjšim vpisom. Zmanjševanje interesa za vpis v tehniške poklice in sploh zmanjševanje srednješolske populacije spodbujata šole k povezovanju, usmerjanju v izobraževanje odraslih in tudi k vedno večjemu povezovanju z gospodarstvom. Posledica je opuščanje nekaterih starih in nastajanje novih programov, prilagojenih potrebam gospodarstva.

Možnost šolanja na III. stopnji v regiji

Višješolski programi v regiji

Regija je bila vrsto let poznana po **skromni zastopanosti višješolskih programov**. Prvo višjo strokovno šolo je leta 2002 ustanovilo podjetje Lampret Consulting, ki izvaja tri javnoveljavne višješolske programe, in sicer Komerčalist, Poslovni sekretar in Računovodja.

V letu 2004 je regija dobila prvo tehnično višjo šolo (Višja strokovna šola) v sklopu TŠC in v njenem okviru so še istega leta izvajali program Informatika, leto kasneje pa še program mehatronika.

Dva višješolska programa – Komerčialist in Poslovni sekretar – potekata kot študij na daljavo na Ljudski univerzi v Novi Gorici (izvajalec Doba Maribor), v Ajdovščini in Idriji pa izvaja Šolski center Novo mesto nekatere višješolske programe (v obliki študija na daljavo), in sicer v Ajdovščini program Strojništvo, v Idriji pa programa Strojništvo in Elektronika.

Nasploh velja, da se v regiji izvajajo predvsem programi iz drugih študijskih središč, **malo je programov, razvitih prav v naši regiji** (med temi sta programa Informatika in Mehatronika v sklopu Višje strokovne šole na TŠC). Prav tako je **malo možnosti za redni študij** teh programov.

Visokošolske institucije in programi v regiji

Nastanek Univerze

Sredi marca 2006 je visokošolski zavod Politehnika Nova Gorica (ki se je razvil iz leta 1995 nastale fakultete za znanosti o okolju) dobil soglasje Sveta za visoko šolstvo za **preoblikovanje v (četrto slovensko) univerzo**. Znotraj nje bodo oblikovane fakultete z visokoškolskimi, univerzitetnimi in podiplomskimi programi. V študijskem letu 2006/2007 bo Politehnika izvajala pet dodiplomskih (dva visokošolska strokovna študijska programa, in sicer Ekonomika in vodenje proizvodnih in tehnoloških sistemov ter Vinogradništvo in vinarstvo, in pet podiplomskih programov, tri univerzitetne, in sicer Instrumentacija, Slovenistika in Okolje) in pet podiplomskih programov (Ekonomika in tehnike konservatorstva arhitekturne in krajinske dediščine, Interkulturni študij – primerjalni študij idej in kultur, Karakterizacija materialov, Krasoslovje, Znanosti o okolju). Gre za programe, ki jih je ta visokošolska ustanova razvila sama.

Visokošolski programi znotraj VIRS-a Primorske

Visokošolsko in raziskovalno središče Primorske Nova Gorica (VIRS) so podjetja in lokalne skupnosti v regiji ustanovili zato, da bi koordiniralo pobude in priložnosti glede razvoja visokoškolskih in raziskovalnih programov v skladu s potrebami regijskih podjetij in ustanov, "inkubiralo" nove visokošolske in raziskovalne programe in ustanove ter nasploh spodbujalo povezovanje podjetij in drugih ustanov z visokoškolskimi in raziskovalnimi organizacijami. V dosedanjem delovanju je – izhajajoč iz potreb regijskega gospodarstva in regije ter privlačnosti okolja za visokošolske institucije – v Novi Gorici vzpostavilo (v sodelovanju z visokoškolskimi zavodi s sedežem v regiji ter izven nje) izredni visokošolski študij strojništva, v študijskem letu 2006/2007 pa začneta z izvedbo dva nova programa, in sicer triletni univerzitetni študij prava ter visokošolski strokovni študijski program zdravstvene nege.

Drugi visokošolski programi v regiji

Na Ljudski univerzi v Novi Gorici potekata kot študij na daljavo dva visokošolska programa, in sicer ju izvajata Ekonomska fakulteta iz Ljubljane (Visoka poslovna šola) in Doba Maribor (Poslovni asistent). Na Ljudski univerzi v Ajdovščini je možen visokošolski študij Organizacija in management, ki ga izvaja Fakulteta za organizacijske vede iz Kranja. Pri Lampret Consultingu je možen izredni študij Visoke komercialne šole Celje in študij managementa v sklopu Fakultete za management iz Kopra.

Tudi višješolski in visokošolski študiji v regiji, predvsem tisti v Novi Gorici, se srečujejo s **prostorskimi problemi**.

Število in delež študentov v celotnem prebivalstvu regije sta v zadnjih petih letih rasla
Število študentov v regiji, ki je v študijskem letu 1999/2000 znašalo 5.074, je do študijskega leta 2004/2005 naraslo na 7.082, kar pomeni, da se delež mladih, ki nadaljujejo šolanje po srednji šoli, **stalno povečuje**. Prav zato tudi staranje prebivalstva in posledično manjšanje števila in deleža mladega prebivalstva na omenjeni kazalnik ne vplivajo v taki meri. Skladno

s tako povečanim številom študentov je porasel tudi njihov delež glede na celotno prebivalstvo regije, in sicer v omenjenih letih s 4,2 % na 5,9 %. To pomeni, da regija glede na delež študentov med vsem prebivalstvom presega slovensko povprečje (ki je bilo v študijskem letu 1999/2000 3,9 %, v študijskem letu 2004/2005 pa 5,5 %).

Možnosti štipendiranja v regiji

Kadrovske štipendije vsako leto razpišejo podjetja in drugi štipenditorji v sklopu skupnega razpisa, ki ga objavlja Zavod RS za zaposlovanje. K porastu kadrovske štipendije v regiji sta v zadnjih letih pripomogli dve štipendijski shemi, in sicer tista, ki že od leta 2002 deluje v Zgornjem Posočju v sklopu razvojnega programa SOČA 2006, in regijska štipendijska shema, ki deluje od leta 2005. Obe spodbujata predvsem študij deficitarnih (zaenkrat tehniških) poklicev.

b) Zdravstvo in sociala

V Šempetru pri Gorici deluje Splošna bolnišnica Franca Derganca, ki pokriva vse predele regije, razen občin Idrija in Cerkno, ki gravitirata na ljubljansko območje.

Osnovno zdravstveno varstvo je v regiji pokrito z delovanjem štirih zdravstvenih domov, in sicer ZD Nova Gorica, ZD Ajdovščina, ZD Tolmin in ZD Idrija. Območje svojega delovanja pokriva z devetimi splošnimi ambulantami.

V regiji deluje več domov za upokojence, in sicer v Novi Gorici, Gradišču nad Prvačino, na Črnem Vrhu nad Idrijo, v Tolminu, Podbrdu in na Petrovem Brdu.

Zaradi **staranja prebivalstva** in daljšanja življenjske dobe se večja kategorija prebivalcev v starosti 65 let in več. S tem se povečuje obseg storitev na področju zdravstvene in socialne oskrbe. Domovi upokojencev so stalno polno zasedeni, čakalna doba za sprejem vanje pa zelo dolga. Kljub temu, da se usmeritve na področju socialnega skrbstva spreminjajo v smeri uvajanja novih oblik varstva ostarelih (varovana stanovanja, pomoč na domu s strani različnih institucij ...), se v občinah Šempeter-Vrtojba in Bovec pripravljajo na gradnjo novih domov. V Novi Gorici poteka gradnja varovanih stanovanj.

Prav tako v vseh štirih subregijah delujejo Centri za socialno delo (Nova Gorica, Ajdovščina, Idrija in Tolmin).

c) Kultura

Razvita kulturna dejavnost

Regija se ponaša z bogato kulturno tradicijo in dediščino. Razvita je **mreža kulturnih ustanov** s pestro ponudbo in vse večjim obiskom, npr. muzeji v Novi Gorici, Idriji in Tolminu s številnimi muzejskimi zbirkami, številni ohranjeni objekti kulturne dediščine, knjižnice v vseh subregijah z enotami v občinskih središčih in potujočimi knjižnicami, galerije v številnih krajih, regijsko dramsko gledališče, pokrajinski muzej in arhiv v Novi Gorici. Kar nekaj stalnih **kulturnih prireditev** odmeva zunaj regijskih meja (Kogojevi dnevi, srečanja pesnikov v Medani, dnevi saksofonistov v Novi Gorici, mednarodni seminar godalcev v Trenti ...). Manj razvita je založniška dejavnost regije, predvsem tista, ki bi skrbela za izdajanje publikacij, povezanih s tematiko regije in izdajo periodičnih tematskih publikacij, npr. zbornikov. Knjigarne imajo svoje trgovine v večjih centrih, vendar ponudba zaradi majhnega povpraševanja ni ravno pestra. Močno se povečuje obisk v knjižnicah in to v vseh subregijah. Za ohranjanje **kulturne dediščine** kot strokovna institucija skrbi Zavod za kulturno dediščino v Novi Gorici, za obnovo, vzdrževanje in vključenost dediščine v turistično dejavnost pa tudi različne druge ustanove (občine, muzeji, razvojne agencije, turistične organizacije ...). Številne objekte je treba obnoviti in revitalizirati, na njih in njihovih delih nadaljevati restavratorska in konservatorska dela ter nadaljevati z zbiranjem, popisom in ohranjanjem etnološke, tehnične in duhovne dediščine. Razvojna prizadevanja gredo v smeri vključevanja vseh oblik kulturne dediščine in celotnega kulturnega bogastva regije v turistično ponudbo ter krepitev identitete in samozavesti regije.

d) Razlike v dostopnosti uslug in programov družbenih dejavnosti

Kakovost in **dostopnost uslug in programov družbenih dejavnosti** (varstvo otrok in ostarelih, sociala, zdravstvo, kultura, šport, tudi izobraževanje) zaradi velikih razlik znotraj regije (redka poseljenost, oddaljenost hribovskih krajev, različna ekonomska razvitost posameznih območij) za prebivalce ni enaka. Uveljavljanje istih normativov za financiranje dejavnosti in število zaposlenih v zdravstvu, socialnem varstvu in drugih družbenih dejavnostih pomeni za velik del prebivalcev regije slabšanje kakovosti in dostopnosti teh storitev.

1.5.4 Ocena stanja na področju gospodarstva

Zaskrbljujoči podatki poslovanja gospodarskih družb v letu 2005

Po podatkih AJ PES-a o poslovanju gospodarskih družb je 2.133 družb Severne Primorske (Goriške statistične regije) v letu 2005 zaposlovalo 27.007 delavcev (3 % več kot leta 2004) in ustvarilo 129,6 mio EUR **čistega dobička (13,8 % manj kot v letu 2004)**. Ustvarile so 785,6 mio EUR neto dodane vrednosti, kar pomeni, da se je ta povečala za 1,7 % v primerjavi z letom 2004, v primerjavi z republiškim povprečjem pa je zaostajala kar za 5,1 odstotnih točk. Neto dodana vrednost na zaposlenega je bila 29.089 EUR (1,3 % manj kot leta 2004), na ravni države pa 29.064 EUR. Regija je leta 2005 glede na neto dodano vrednost zaostala za republiško ravni, še leta 2004 pa jo je presegala za 5,3 %.

Neto čistega dobička, ki ga lahko vzamemo kot osnovo za oceno razvojnih vlaganj, so gospodarske družbe ustvarile 106,5 mio EUR, kar je **11,5 % manj** kot leto poprej. Zmanjšal se je tudi neto čisti dobiček na zaposlenega. Največ so ga imele družbe s področja predelovalne dejavnosti.

Povečanje števila registriranih gospodarskih družb

Leta 2004 je bilo v regiji registriranih 2.070 družb, od tega 1.973 ali 95,3 % majhnih, 49 ali 2,4 % **srednjih** in 48 ali 2,3 % **velikih**. Leta 2005 je bilo v poslovnem registru zabeleženih 2.133 družb, od tega **95,4 % majhnih, 2,6 % srednjih in 2,0 % velikih**.

Struktura zaposlenih

Po podatkih iz leta 2005 je v regiji 81,6 % zaposlenih v gospodarskih družbah in drugih organizacijah, 11 % zaposlenih pri samozaposlenih, 7 % zaposlenih dela pri samostojnih podjetnikih, nekaj manj kot 4 % predstavljajo kmetje. Trend nakazuje, da se povečuje število zaposlenih v družbah in zmanjšuje število zaposlenih pri samostojnih podjetnikih in kmetov.

Najmočnejši po kazalnikih sta predelovalna in trgovinska dejavnost

Največ družb deluje na področju trgovine in popravil motornih vozil ter področju nepremičnin, najema in poslovnih storitev. Največ prihodkov ustvarijo družbe v predelovalnih dejavnostih in trgovini. V dejavnostih na področjih trgovine in popravil motornih vozil, gostinstva, nepremičnin, najema in poslovnih storitev ter področjih financ in javnih dejavnosti je opaziti padec dodane vrednosti med letoma 2002 in 2005.

Zmanjševanje deleža regijskega BDP v slovenskem BDP

Kljub ugodnim ekonomskim kazalnikom regije v minulih letih pa podatki poslovanja gospodarskih družb v letu 2005 kažejo, da je rast gospodarstva na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji) počasnejša, kot je povprečje v Sloveniji in rast v nekaterih drugih regijah.

Rast bruto dodane vrednosti

Glede na bruto dodano vrednost na prebivalca je bila regija leta 2004 na drugem mestu (6.693 EUR, SLO 6526 EUR, indeks 102,5).

KAZALNIKI	Leto 2000	Leto 2001	Leto 2002	Leto 2003	Leto 2004
BDP na prebivalca (v EUR)	10.239	10.870	11.383	12.319	12.977
Stopnje realne gospodarske rasti (v %)	3,9	2,7	3,3	2,5	4,6
Delež regijskega BDP v slovenskem BDP (v %)	5,9	6,0	5,8	5,7	-
Povprečna bruto plača na zaposlenega (v EUR)	796	890	964	1.030	1.097
Bruto osnova za dohodnino na prebivalca (v EUR)	-	4.744	5.136	5.532	5.952

Vir: UMAR, Delovni zvezek 8/06

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca nad slovenskim povprečjem

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca je v letu 2004 znašala 5.952 EUR, kar je 7,7 % nad republiškim povprečjem. Pri teh podatkih je potrebno posvetiti posebno pozornost vprašanju, kateri pravni subjekti kreirajo tako visoke bruto plače in osnovo za dohodnine. V našem primeru lahko izpostavimo HIT d.d., ki zelo verjetno viša bruto plače v občinah Goriške subregije.

Bruto plača na zaposlenega pa je bila v letu 2004 1.097 EUR, kar je 2,5 % manj od republiškega povprečja.

Padec bruto dodane vrednosti na zaposlenega v letu 2005

Bruto dodana vrednost na zaposlenega je bila v letu 2005 28.881 EUR, kar je sicer še nekoliko nad slovenskim povprečjem (28.589 EUR), vendar je nominalno in realno nižja, kot v bila v letu 2004. Regijo s četrtega postavlja na šesto mesto v Sloveniji.

Stečajni postopki predvsem v delovno intenzivnih dejavnostih

Ob koncu leta 2005 je bilo v stečajnem postopku 48 gospodarskih družb, od tega slaba polovica v predelovalni dejavnosti, sledijo trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe ter promet, skladiščenje in zveze. Prav tako v informaciji niso zajeti podatki o samostojnih podjetnikih in njihovem poslovanju. Pri presoji poslovnih rezultatov družb je treba upoštevati pomembna gospodarska gibanja, ki so sooblikovala osnovne finančne kategorije družb na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji).

Velike razlike v gospodarski moči med posameznimi subregijami

Razlike v ekonomski moči gospodarstva, višini BDP in dohodninski osnovi na prebivalca so med subregijami zelo velike, kar je treba upoštevati pri oblikovanju razvojnih prioritet. V letu 2002 je bilo v regiji registriranih 2.011 družb. Več kot polovica družb je bila registriranih v Novogoriški subregiji (59 %), najmanj pa v Zgornjem Posočju (12 %).

V letu 2005 je bilo v regiji 6,07 % več registriranih gospodarskih družb, in sicer 2.133. Največ družb, in sicer 59,5 %, ima sedež v Novogoriški subregiji, 15,7 % v Zgornji Vipavski dolini, 12,2 % na Idrijsko-Cerkljanskem in 12,6 % v Zgornjem Posočju. V letu 2001 je bilo v regiji 28.817 zaposlenih delavcev, v letu 2005 pa 27.007, kar je za 6,3 % manj kot leta 2001.

Delež prihodkov največji v Novogoriški subregiji

V letu 2002 je največji delež ustvarjenih prihodkov od celotnih 217.439.000 EUR pripadal Novogoriški subregiji in je znašal 55 %, sledijo ji z 19% Zgornja Vipavska dolina, s 16 % Idrijsko-Cerkljanska subregija in z 9 % Zgornje Posočje. Primerjava rasti prihodkov med letoma 2002 in 2005 nam pokaže, da je s 40 % največjo rast doživela Idrijsko-Cerkljanska subregija, sledi ji Novogoriška subregija s 13 %, Zgornje Posočje z 11% in Zgornja Vipavska dolina z 1 % rasti. Delež prihodkov iz prodaje na tujih trgih je, z izjemo občin Ajdovščina in Kanal, povsod v porastu. Predvsem je presenetljiv podatek, da je v treh subregijah (Novogoriški, Idrijsko-Cerkljanski in Zgornji Vipavski dolini) procent prihodkov s tujih trgov upadel. Izjema je le Zgornje Posočje, kjer se je delež prihodkov na tujih trgih zvišal za 1%.

Povečano število zaposlenih za določen in nedoločen čas v R&R dejavnosti v gospodarskih družbah

Število zaposlenih v R&R dejavnosti se je v letih 2001 in 2002 povečalo. V poslovnem sektorju se je zaposlilo dodatnih 33 novih raziskovalcev, v državnem in visokošolskem sektorju pa 3 raziskovalci.

Velike razlike v gospodarski moči med posameznimi subregijami

Med subregijami so razlike v ekonomski moči gospodarstva, višini BDP ter dohodninski osnovi na prebivalca zelo velike, kar bo treba upoštevati pri oblikovanju razvojnih prioritet regije.

Najbolj pereči problemi regije so pomanjkanje inovativnosti podjetij, odpuščanje delavcev v delovno intenzivnih panogah in beg možganov.

Obravnavano problematiko bo mogoče rešiti z izkoriščanjem potencialov regije kot so razvoj visokošolskega in raziskovalnega središča, aktivno čezmejno sodelovanje, inovacijsko tehnološki preboj regije (projekt IN PRIME), razvojem turističnih produktov in izrabo obnovljivih virov energije.

PROBLEMSKA ANALIZA ZA PODROČJE GOSPODARSTVA

Problemska analiza predstavlja rezultat skupinskega dela odbora za gospodarstvo, ki je s pomočjo analize preteklega RRP 2002–2006 in SWOT analize opredelila skupne probleme, prednosti, priložnosti in nevarnosti na področju gospodarstva v regiji. Na delavnicah so sodelovali predstavniki podjetniških združenj, podjetniki, predstavniki razvojnih agencij, občin, bank, območne gospodarske in obrtnih zbornic.

Razvojni problemi gospodarstva

Trg delovne sile

Pomanjkanje novih kakovostnih delovnih mest, še zlasti za mlade izobražene kadre

Veliko je povpraševanja po polkvalificiranih in kvalificiranih delavcih, za mlad in izobražen kader (VI. in VII. stopnja) pa ni dovolj (novih) delovnih mest. Ta problem se je najprej pojavil v Zgornjem Posočju, sedaj pa je z izjemo Idrijsko-Cerkljanske opazen tudi v drugih subregijah. Zaskrbljujoč je predvsem delež brezposelnega izobraženega kadra, ki med brezposelnimi znaša kar 11 %.

Opazne so tudi posledice globalizacije, saj se je veliko podjetij znašlo v težavah, zlasti v delovno intenzivnih panogah. Posledica teh gibanj so bila odpuščanja delavcev, stečaji in nenehno upadanje pravnih subjektov v naši regiji do leta 2003.

Pomanjkanje specifičnih strokovnih in managerskih znanj zaposlenih (npr. managerji proizvodnje)

Zaposleni, predvsem srednji in nižji vodstveni kader, niso dovolj motivirani za pridobivanje novih znanj. Po drugi strani so vodstveni kadri preveč obremenjeni z reševanjem vsakdanjih težav, zato je v nekaterih podjetjih zaznati slabo spremljanje razvojnih trendov.

Neugodna izobrazbena struktura prebivalstva, pomanjkanje inovativnih mladih kadrov in beg možganov

Trend iz prejšnjega finančnega obdobja je prisoten tudi v letih 2004 in 2005. V regiji primanjkuje visoko usposobljen kader, predvsem inovativni strokovnjaki tehnične usmeritve in strokovnjaki, ki bi bili nenehno prisotni na svetovnem trgu. Večje število kreativnega kadra si namreč novo življenjsko priložnost išče v bolj stimulativnem podjetniškem okolju. Veliko strokovnjakov odhaja v Ljubljano oziroma v bližnjo Italijo, zato je marsikatero podjetje prisiljeno zaposliti tujce.

Zaposleni se ne zavedajo nujnosti VŽU. Delno krivdo za to nosijo delodajalci, ki ne spodbujajo dovolj dejavnosti izobraževanja in usposabljanja v podjetju in ne uveljavljajo koncepta učeče se organizacije, ki bi zagotavljal trajno prilagajanje usposobljenosti zaposlenih potrebam podjetja. Nujna je sprememba filozofije vlaganja v izobraževanje.

Programi izobraževanj niso usklajeni s potrebami gospodarstva

Zaradi premajhnega vpisa se številni programi poklicnega izobraževanja ukinjajo (zidar, mizar, vrtnar, lesarski tehnik itd.), velik vpis pa je v gimnazije. Podjetniki bi morali večjo skrb posvetiti pridobivanju kadrov. V ta namen bi se morali bolj posluževati štipendiranja in izvajati večjo promocijo manjkajočih poklicev na šolah.

Visoki stroški zaposlovanja in dajatev na osebni dohodek zaposlenega

V primerjavi z ostalimi članicami EU imamo primerljive, če ne že visoke stroške zaposlitve, dela in dajatev na osebni dohodek zaposlenega. Predvsem je to problem v podjetjih, ki imajo nizko dodano vrednost na zaposlenega in pri novo ustanovljenih podjetjih.

Trg kapitala

Kritično pomanjkanje ugodnih virov financiranja za inovativne razvojne projekte, ki potrebujejo podporo

Viri financiranja so preveč razdrobljeni po različnih ministrstvih in drugih finančnih institucijah. Podjetniki nimajo pregleda nad celotno ponudbo finančnih virov oz. ne znajo povezati in izkoristiti danih finančnih možnosti. Nepovratna sredstva, ki jih podjetniki pridobijo iz javnih razpisov, sicer omogočajo izvajanje zastavljenih projektov, vendar se pojavlja problem zamika plačil. Nepovratna sredstva so namreč na razpolago po opravljenih projektnih aktivnostih. Javni razpisi ponujajo premajhno podporo (nizki zneski subvencij), kar ne omogoča večje investicijske dejavnosti. Na drugi strani pa je spodbudno povečanje nepovratnih finančnih sredstev, ki jih razpisuje Slovenski podjetniški sklad.

Nezadostno angažiranje za oblikovanje in plasiranje semenskega in tveganega kapitala

Problemi posojil pri bankah so se v primerjavi z začetnimi visokimi obrestnimi merami spremenili, saj se sedaj dobijo ugodni krediti in garancije. V regiji večina občin letno razpisuje subvencioniranje obrestnih mer za podjetnike, v Novogoriški subregiji delujeta tudi Sklad za razvoj malega gospodarstva Goriške in Garancijski sklad, ki ponujata dolgoročne kredite pod zelo ugodnimi pogoji in nudita garancije v višini polovice zaprosenih sredstev. Vendar so sredstva premajhna, da bi zadostila razvojnim potrebam podjetnikov. Smiselno bi bilo oblikovati sklad semensko-tveganega kapitala, ki bi skrbel za pridobivanje in vlaganje tveganega kapitala predvsem v inovativna podjetja, inovacije posameznikov in podjetja gazele, ki so se v določenih tržnih nišah sposobna razviti v visoko donosna podjetja.

Poslovanje in organiziranost podjetnikov

Odsotnost "shem" pospeševanja tehnološko zahtevnih inovativnih proizvodenj in storitev

V regionalnem okolju primanjkujejo "sheme", ki bi omogočale prestrukturiranje gospodarstva v smislu pospeševanja tehnološko naprednih dejavnosti. Podjetja se premalo osredotočajo na razvoj dejavnosti, ki prinašajo visoko dodano vrednost. Napredek industrijskega in storitvenega sektorja je namreč odvisen od porasta novih visoko tehnoloških podjetij v regiji in števila delovnih mest, ki jih ta podjetja ustvarjajo. Veliko pomoči pri razvijanju teh shem se pričakuje od novoustanovljene agencije TIA.

Število poslovnih subjektov v regiji stagnira

Čeprav je bil v letih 2001–2002 neto prirast podjetij negativen, je bilo leta 2003 več novoustanovljenih kot izbranih oz. ukinjenih poslovnih subjektov. Sklepamo, da je bil negativen neto prirast v preteklih letih posledica izbrisa in ukinitve poslovnih subjektov, ustanovljenih v prejšnjem desetletju in v osemdesetih letih, ko je bilo odpiranje podjetij enostavno in poceni.

Različni pogoji poslovanja podjetnikov po subregijah

Zaradi geografskih značilnosti in slabih transportnih povezav imajo podjetniki v Zgornjem Posočju in na Idrijsko-Cerkljanskem slabše pogoje poslovanja kot podjetniki iz drugih subregij.

Pomanjkanje podjetniške tradicije

Posledice pomanjkanja podjetniške tradicije se kažejo v počasnem ustanavljanju novih poslovnih subjektov in predvsem v odnosu prebivalcev do podjetništva, ki kot pojem žal še ni pozitivno sprejeto. Spremembe smo spremljali skozi leta izvajanja natečajev v okviru PTP-ja, podjetniških krožkov in projekta Ustvarjalni upi. Največji potencial v podjetništvu vidimo v dvigu osveščenosti mladih in pripravi natečajev.

Premajhno število razvojno vlečnih podjetij

Glede na ekonomske podatke bi v regiji potrebovali veliko več podjetij z visoko dodano vrednostjo in izvozno naravnostjo, da bi dosegli strateške cilje, zastavljene v inovacijskem preboju regije.

Povezovanje med podjetji in drugimi institucijami je na nizki ravni

Premajhno sodelovanje je opaziti:

- med malimi in srednje velikimi podjetji ter velikimi podjetji: Velika podjetja imajo potrebe po malih kooperantih, ki pa imajo na specifičnih področjih preozko tehnološko znanje oziroma raje opravljajo delo na črno.
- med raziskovalno-razvojnimi institucijami in podjetji: Predvsem mala podjetja, ki niso sposobna vzdrževati lastne razvojno-raziskovalne strukture, se premalo povezujejo z razvojnimi jedri večjih podjetij, s fakultetami, z inštituti in drugimi razvojno-raziskovalnimi sredinami.
- med malimi podjetji v posamezni panogi in med panogami: Procesi povezovanja med podjetji so v regiji še v začetni fazi. Podjetja so spoznala, da so se prisiljena povezovati, ker le na ta način lahko proizvajajo kakovostne izdelke, ki jih zahteva trg. V prihodnosti lahko med posameznimi podjetji pričakujemo povezovanje v smiselne proizvodne verige oziroma organizacijske grozde.
- med izobraževalnimi institucijami in podjetji: Izobraževalne institucije izobražujejo profile, po katerih ni potreb v gospodarstvu, po drugi strani pa določeni poklici izginjajo, čeprav delodajalci po njih izkazujejo velike potrebe.

Prevelik poudarek na igralništvu

Dejavnost igralništva ugodno vpliva na ekonomske kazalnike in socialni položaj prebivalcev. V osemdesetih in devetdesetih letih 20-tega stoletja je gotovo pozitivno vplival na razvoj regije, vendar ima tudi veliko negativnih posledic, ki jih bo treba odpravljati bolj sistematično. Če se bomo v prihodnosti osredotočali samo na to dejavnost, lahko taka monolitnost predstavlja nevarnost za celostni razvoj.

Malo skupnih projektov med podjetji in drugimi javno-privatnimi institucijami

Podjetja in privatne institucije ne morejo tekoče slediti informacijam, pa tudi potrebnega kadra nimajo, da bi zmoгле pripravljati ustrezne prijave na javne razpise. Niso se povezovale med seboj, po drugi strani pa tudi niso iskale pomoči podpornih institucij.

Nepovezanost med podpornim okoljem in podjetniki

Podporno okolje (agencije, zbornice, občine) je premalo povezano s podjetniki, predvsem v smislu slabega pretoka informacij. Kljub temu pa opažamo, da so občine začele med seboj tekmovali za pridobitev čim večjega števila sedežev podjetij.

Zakonodaja

Birokratizacija upravno-administrativnih postopkov

Upravno-administrativni postopki pridobivanja tehnične dokumentacije so dolgi in relativno dragi. Tudi projekt Vse na enem mestu (VEM) se prepočasi izvaja, saj se šele v letošnjem

letu vpeljujejo VEM točke, ki bodo potencialnim podjetnikom omogočale hitrejšo registracijo dejavnosti.

Vaučerski sistem, ki ga upravlja Javna agencija za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI), je namenjen subvencioniranju storitev za mala in srednja podjetja, vendar je zelo zaprt, saj zaradi zapletenih pravil ni mogoče subvencionirati storitev, ki bi pospešile inovacije in kreativnost v podjetjih.

Pogoji delovanja so za malega podjetnika skoraj enaki kot za velike družbe, kar ustvarja nekonkurenčni položaj podjetnikov iz malih in srednje velikih družb v primerjavi z velikimi. Ni izdelanih prioritarnih dejavnosti, ki bi bile davčno razbremenjene (kot npr. Skandinavski model).

Poslovni prostori in zemljišča

Urejanje območij podjetniških in obrtnih con

Regija ima veliko potrebo po boljši organiziranosti pri izgradnji con. Potrebno je uskladiti prostorsko-ureditvene plane in bolj načrtno pristopiti h gradnji obrtnih, industrijskih in podjetniških con ter drugih vrst urejenih proizvodnih in poslovnih prostorov na ravni občin.

Po analizi, ki smo jo izvedli v projektu Študija izvedljivosti poslovnih con v Goriški statistični regiji, imamo že sedaj veliko število obrtno-poslovnih con v regiji. Nekatere so še nezasedene, po drugi strani pa so večinoma zelo majhne in neprimerljive s conami drugje po Evropi. Velik problem predstavljajo dolgi postopki za izdajo lokacijskih in gradbenih dovoljenj, kar odvrta tuje sovlagatelje.

Visoke nakupne cene zemljišč (v primerjavi s sosednjo Italijo)

V primerjavi s sosednjo Italijo so cene komunalno urejenih zemljišč v regiji zelo visoke. Zaradi teh razlik se nekatera naša podjetja že selijo v Italijo. Krivdo za tako stanje nosi predvsem slovenska vlada, ki je v vseh teh letih sprejemala zelo nefleksibilno zakonodajo na področju prostorskega urejanja.

Prometne povezave

Neugodne prometne povezave

Avtocestna povezava med Vrtojbo in Razdrtim bo vsekakor prispevala k boljši prometni povezavi Novogoriške subregije in Zgornje Vipavske doline z Osrednjo Slovenijo. Ostali dve subregiji, Idrijsko-Cerkljansko in Zgornje Posočje, pa bosta v smislu transportnih povezav ostali še vedno odrezani od sosednjih regij.

Razvojne priložnosti gospodarstva

Strateško povezovanje podjetij

Strateško povezovanje med podjetji v smislu horizontalne (grozdi) in vertikalne kooperacije (mreže odličnosti) je vsekakor priložnost, saj zagotavlja stabilno poslovanje, rast obsega poslovanja in lažji vstop na tuje trge.

Spodbujanje in stimuliranje vseživljenjskega učenja pri zaposlenih in managementu

Z ustanovitvijo dveh Centrov za vseživljenjsko učenje vidimo veliko priložnost, da se VŽU izkoristi za pridobitev večje fleksibilnosti in inovativnosti delovno aktivnega prebivalstva na trgu dela.

Razvoj izobraževalnih in podpornih institucij za vse strukture prebivalstva

Glede na stalne spremembe pri poslovanju družb se je pojavila potreba po nepretrganem izobraževanju in usposabljanju tako zaposlenih kot tudi nosilcev podjetij. Zaposlenim primanjkuje predvsem funkcionalnih znanj, vodilnemu kadru pa tudi znanj na področju sodobnih trendov v mednarodnem poslovanju, mednarodnih financah in mednarodnem

trženju. Priložnost predstavlja razvoj institucij, ki bodo skrbele za stalno nadgrajevanje znanja različnih ciljnih skupin (managerjev, zaposlenih, brezposelnih) in razvijale filozofijo VŽU. Prav tako je treba usposobiti in določiti nosilce, ki bodo pripravljali in operativno izvajali projekte, zastavljene v RRP.

Krepitev vloge terciarnega in kvartalnega sektorja ter spremembe znotraj sekundarnega sektorja podpirajo prestrukturiranje podjetij. Pomembna je tudi izvozna naravnost podjetij, ki jo moramo ob enotnem EU trgu še posebej izkoristiti.

Razvoj novih tehnologij

Za prestrukturiranje gospodarstva, uvajanje in osvajanje novih tehnologij za zagotavljanje večje konkurenčnosti na mednarodnih trgih je potrebno izkoristiti:

- storitve podpornega okolja, predvsem tehnološkega parka, tehnoloških centrov in R&R oddelkov, ki bodo pospeševali razvoj podjetij, novih idej, tehnologij, izdelkov in storitev, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost;
- znanje in pozicijo močnih gospodarskih družb v regiji, graditi na tehnologijah, ki jih obvladajo in razvijati inovativne produkte;
- elektronsko poslovanje, ki bo postopoma spreminjalo navade podjetnikov in občanov ter krepilo njihovo usmerjenost na globalni trg;
- izkušnje in upoštevanje trendov globalne ekonomije;
- nenehno nastajanje novih tržnih niš.

Izkoriščanje različnih načinov sofinanciranja

Goriška statistične regija se uvršča v obmejne regije, zato bo morala bolje izkoristiti številne možnosti finančnih virov, ki jih ponuja EU. Razvojne agencije in regionalna podpora mreža pa se morajo truditi, da bo čim več razvojnih projektov dobro pripravljenih in sofinanciranih iz domačih lokalnih (javno-privatnih), državnih in EU virov.

Pritok tujega kapitala

Če bo regija uspešneje informirala potencialne tuje vlagatelje o privlačnosti regije in ugodne pogoje tudi zagotavljala, se lahko doseže večja tuja vlaganja tudi v manjša podjetja, kar do sedaj ni bila praksa. V regijo so tuji kapital začeli privabljati nekateri veliki industrijski izvozniki, tujih vlaganj na področju malega gospodarstva pa je bilo malo.

Enotni trg EU

Priložnost vidimo predvsem pri lažjem pretoku kapitala, kadrov in idej ter možnosti sodelovanja pri pridobivanju sredstev, ki nam v prejšnjem finančnem obdobju niso bila dodeljena.

Fluktuacija strokovnjakov in managerjev

Za lažje doseganje ciljev inovacijskega preboja bomo potrebovali tudi strokovnjake iz EU in drugih držav (Azije in Severne Amerike), ki nam bodo pomagali pri razvoju in svetovali pri izvajanju nosilnih projektov. K sodelovanju je treba povabiti tudi Slovence, ki so nabirali dolgoletne delovne izkušnje v tujini.

Čezmejno sodelovanje

Priložnost predstavlja porast povpraševanja razvitega industrijskega dela severne Italije, ki bo na slovenski strani iskal specializirane proizvode in storitve po ugodnejši ceni. Možnosti so v sodelovanju in prenosu znanj iz raziskovanih institucij v gospodarstvo (skupni projekti v okviru čezmejnega programa Teritorialno sodelovanje Slovenija – Italija).

Z namenom pospeševanja čezmejnega sodelovanja je treba vzpostaviti večje sodelovanje slovenskih podjetnikov na italijanskih sejmih ter italijanskih podjetnikov na slovenskih sejmih, organizirati skupna panožna srečanja italijanskih in slovenskih podjetnikov ter srečanja združenj gospodarskih, trgovinskih in obrtnih zbornic in organizacij z obeh strani meje, spodbuditi izmenjavo strokovnjakov med podjetji z obeh strani meje ter vzpostaviti skupno bazo podatkov o podjetjih, podjetniških priložnostih in trgu delovne sile.

Skupno sodelovanje nosilcev razvoja pri pripravi projektov

V povezovanju nosilcev razvoja pri pripravi projektov vidimo priložnost, da se izkušnje, pridobljene s projekti, ki so bili izvedeni v obdobju 2002–2006, nadgradijo in s tem povečajo možnosti za izvedbo večjih skupnih projektov.

Razvijanje poslovnih modelov

S projektom IN PRIME bomo nadgrajevali tehnologije, ki jih obvladujejo večji gospodarski sistemi v regiji, hkrati pa razvijali poslovne modele (sheme), ki bodo regijo pripeljali do večje inovativnosti in konkurenčnosti.

Nevarnosti za gospodarski razvoj

Slaba razvitost Severne Primorske (Goriške statistične regije) v primerjavi z ostalimi regijami EU-15

Kljub rasti, ki jo beležimo od leta 1995, smo žal ugotovili, da glede na BDP nismo primerljivi z regijami, ki so izvedle reforme (predvsem skandinavske države, Velika Britanija in Irska). Nevarnost vidimo predvsem v neizvedbi zastavljenih reform, ki bodo služile hitrejšemu približevanju regijam v EU in po svetu.

Globalizacija

Na globalnem trgu bodo naša podjetja zelo težko tekmovala s količinami in cenami, konkurenčnost bodo lahko povečevala le z designom, fleksibilnostjo ali specializacijo. Če se podjetja ne bodo ustrezno organizirala in se funkcionalno povezovala, bodo na mednarodnem trgu propadla.

Neustrezna zakonodaja in draga državna administracija

Zakonodaja omejuje razvoj podjetništva in trg delovne sile. Postopki za ustanovitev podjetja so predolgi in preveč zahtevni, še vedno je premalo finančnih olajšav in podpore malim in srednjim podjetjem pri njihovem poslovanju.

Majhno število inovacij

Kljub temu, da imamo v primerjavi z ostali regijami v Sloveniji v naši regiji relativno veliko prijav patentov, pogrešamo nenehno iskanje novih tehnoloških rešitev v majhnih in srednje velikih podjetjih. Podjetja se morajo nujno prilagoditi globalizacijskim trendom, predvsem v smislu inoviranja in razvijanja lastnih izdelkov ter v ta namen povečevati stroške razvoja, izobraževanja kadrov ter horizontalnega in vertikalnega povezovanja.

Relativno šibak pretok znanja iz akademske sfere v podjetja

Obseg in kakovost znanja sta v današnjem konkurenčnem okolju bistvenega pomena za obstoj na trgu. Če ne bo stalnega pretoka znanja med razvojno-raziskovalnimi strukturami in podjetniškim sektorjem, se bodo podjetja posvečala kratkoročnim dodelavnim poslom, ne bodo pa razvijala lastnih programov. To bo pomenilo njihovo stagnacijo ali celo propad.

Premajhne stimulacije države pri vzpostavljanju konkurenčnega gospodarstva in podpornega okolja

Na ravni države je premalo finančno-kreditne podpore, premalo je državnih spodbud, ki bi povečale konkurenčno sposobnost predvsem majhnih in srednje velikih podjetij.

Sprememba zakonodaje v Italiji pripelje lahko do hitrega zaprtja družbe HIT d.d.

Če se spremeni igralniška zakonodaja v sosednji Italiji, lahko pride do povečanega odliva gostov (ki so predvsem Italijani) iz igralnic v Goriški statistični regiji, kar lahko pripelje do večje brezposelnosti, strukturnih in socialnih težav regije.

1.5.5 Ocena stanja na področju turizma

V regiji se povečuje število turističnih nastanitvenih zmogljivosti.

Število ležišč v regiji se je v letu 2004 glede na leto 1999 povečalo za 18,3 %. Število postelj se je povečalo na Idrijsko-Cerkljanskem (20,4 %) in v Zgornjem Posočju (25,1 %), medtem ko se je na območju Zgornje Vipavske doline število ležišč zmanjšalo za 19,3 %.

Število nastanitvenih objektov v regiji se je v letu 2004 glede na leto 1999 povečalo za 86,8 %. Na Idrijsko-Cerkljanskem je naraslo za 80 %, v Zgornjem Posočju kar za 117,4 % in v Novogoriški subregiji za 7,7 %.

Območje ima **zelo raznoliko strukturo namestitvenih kapacitet** (skupaj okrog 5.000 postelj), ki pa v končni fazi dokazuje relativno nerazvitost turistične destinacije:

- 29 % v kampih;
- 28 % v raznih domovih (planinski, delavski, mladinski ...);
- 27 % v hotelih;
- 16 % v zasebnih sobah, apartmajih, penzionih in gostiščih.

Razlike po občinah in področjih so velike – v Novi Gorici, Šempetru, Ajdovščini in Cerknem prevladujejo hoteli, v Bovcu in Kobaridu pa kampi.

Tudi struktura obiskovalcev je izjemno raznolika, tako glede nacionalnosti, kot glede motivov prihoda:

- Zgornje Posočje: Slovenci (32,7 %), Nemci (22 %), Avstrijci (7,7 %) in Italijani (6,2 %);
- Idrijsko-Cerkljansko: Slovenci (54,7 %), Hrvati (10,3 %), Madžari (8,4 %) in Nizozemci (5 %);
- Zgornja Vipavska dolina: Slovenci (40,7 %), Italijani (18,7 %), Nemci (6,3 %) in Avstrijci (4,9 %);
- Novogoriška subregija: Italijani (63,9 %), Slovenci (11,1 %), Nemci (3 %) in Avstrijci (2,9 %).

Podrobnejša raziskava motivov za obisk bi gotovo pokazala še večje razlike pri opredelitvi dejanskih ciljnih trgov: v Zgornjem Posočju bi bil poudarek na športnikih in raziskovalcih narave, na ožjem Goriškem na obiskovalcih igralnic, v Cerknem pa na smučarjih.

Zmanjšuje se število domačih turistov in povečuje število tujih

Število domačih in tujih **turistov skupaj** je na ravni regije v letu 2004 glede na leto 1999 naraslo za 36,9 %, in sicer na novogoriškem območju za 7,4 % (med gosti je večina obiskovalcev igralnic), na Idrijsko-Cerkljanskem za 31,5 % in v Zgornjem Posočju za 66,5 %.

Število **domačih** turistov se je v letu 2004 glede na leto 1999 na ravni regije povečalo za 14,6 %. Na Idrijsko-Cerkljanskem se je v tem obdobju obisk domačih gostov povečal za 6,5 %, v Zgornjem Posočju pa za 32,7 %. Padec je bil velik v Zgornji Vipavski dolini in na novogoriškem območju.

Število **tujih** turistov se je na regijski ravni v letu 2004 glede na leto 1999 povečalo za 48,4 %. Vse subregije so beležile porast tujih turistov (Novogoriška subregija za 16,5 %, Idrijsko-Cerkljanska subregija za 83,5 %, Zgornje Posočje za 90,1 %), le v Zgornji Vipavski dolini se je obisk zmanjšal za 34,2 %. Največji delež tujih turistov izkazuje območje Nove Gorice, predvsem zaradi igralniškega turizma (v letu 1999 je bil delež tujih turistov 84,2 %, v letu 2004 pa je narasel na 88,9 %). Delež tujih turistov je v obdobju 1999–2004 najbolj narasel v Zgornjem Posočju in na Idrijsko-Cerkljanskem.

Število nočitev domačih in tujih turistov se povečuje

Število **nočitev** domačih in tujih turistov **skupaj** je na ravni regije v letu 2004 glede na leto 1999 naraslo za 34,5 % (na novogoriškem območju za 7,4 %, na Idrijsko-Cerkljanskem za

31,5 %, v Zgornjem Posočju za 60,5 %, na drugi strani pa je število nočitev domačih in tujih turistov v Zgornji Vipavski dolini skupaj padlo za 34,2 %).

Število nočitev **domačih** turistov se je na ravni regije v letu 2004 glede na leto 1999 povečalo za 11,9 % (na novogoriškem območju za 14,4 %, v Zgornji Vipavski dolini za 34,0 %). Število nočitev domačih turistov je naraslo tudi na Idrijsko-Cerkljanskem (za 6,5 %) in v Zgornjem Posočju (za 27,4 %).

Število nočitev **tujih** turistov se je na ravni regije v letu 2004 glede na leto 1999 povečalo za 46,2 %. Vsa območja, razen Zgornje Vipavske doline, so beležila porast tujih turistov, največ Zgornje Posočje in Idrijsko-Cerkljansko, manj pa območje Nove Gorice. V Zgornji Vipavski dolini je obisk padel za 34,3 %.

Dolžina bivanja turistov

Dolžina bivanja turistov v regiji je kratka, v povprečju nekaj več kot dva dni. Nekoliko daljša je na Idrijsko-Cerkljanskem, med tremi in štirimi dnevi. Od leta 1999 se dolžina bivanja obiskovalcev v regiji bistveno ne spreminja. Podariti gre, da je na območju regije veliko dnevni obiskovalcev in izletnikov tako iz drugih držav kot tudi iz Slovenije.

Obseg povpraševanja – število nočitev

Glede na razpoložljive nočitvene kapacitete in razvojne možnosti turizma je število nočitev v regiji premajhno. Obseg povpraševanja narašča, s 301.299 nočitev leta 2000 na 362.739 nočitev v letu 2004, vendar ne dovolj hitro.

Počasna rast števila zaposlenih v turizmu

V letu 2004 je bilo v turizmu zaposlenih 3.753 delavcev ali približno 9 % vseh zaposlenih v regiji, po okvirni oceni več kot 70 % zaposlenih dela v igralništvu. Po standardni klasifikaciji dejavnosti štejemo pod turizem gostinstvo (skupina H) in druge javne, skupne in osebne storitve (skupina O). Med slednje sodijo igralništvo in še nekatere druge panoge, ki sicer niso vse uvrščene v turizem, vendar je njihov delež zanemarljiv.

Naravne in kulturno-zgodovinske danosti pogojujejo vrsto turizma

Raznoliko naravno okolje z rekami Sočo, Idrijco, Nadižo in Vipavo, številni sakralni objekti, gradovi, tehnični spomeniki, zgodovinski objekti in ostanki prve svetovne vojne ter rapalske meje so odlična podlaga za sistematičen razvoj posameznih turističnih dejavnosti. V prihodnosti se zato pričakuje **porast turističnih produktov**, ki jih ponujajo kulinarično-vinski, športno-rekreativni, verski, vitalni in igralniški turizem ter turizem, ki temelji na bogati kulturni in zgodovinski dediščini.

Nekateri osnovni podatki, ki opredeljujejo območje regionalne turistične destinacije Samaragdne poti v primerjavi s Slovenijo so:

- 7 % slovenskih turističnih postelj,
- 4 % turističnih nočitev Slovenije,
- 75 % igralniških gostov Slovenije,
- dve najpomembnejši vinski območji v Sloveniji.

1.5.6 Ocena stanja na področju razvoja podeželja

Po edini mednarodno priznani definiciji podeželskega območja, ki jo je pripravilo združenje OECD¹, sodi Severna Primorska (Goriška statistična regija) med "značilno podeželska območja". Z 51 prebivalci/km² ima celo bistveno redkejšo poselitev, kot je zgornja meja kriterija gostote prebivalstva, ki mora biti po tej definiciji manj kot 150 prebivalcev/km². Podeželje pomembno določa razvojne potenciale in identiteto regije, zato sta ohranjanje poseljnosti podeželja in njegova infrastrukturna opremljenost pomembna razvojna cilja celotne regije.

Regija obsega pokrajinsko neenotno območje, za katerega so značilna štiri fitogeografska območja:

- alpsko območje zgornje Soške doline,
- predalpsko območje v porečju Idrijce,
- dinarsko območje Banjške, Črnovrške in Trnovske planote, Kolovrata ter nanoškega masiva,
- submediteransko območje Srednjega Posočja, Vipavske doline in Brd.

Posamezna območja so med seboj različna (klimatske razmere, mikrorelief, razlike med nižinskimi, višinskimi in visokogorskimi območji ...), kar pogojuje tako različne razmere za kmetijsko pridelavo kot za bivanje in delo prebivalcev. V primeru alpskega in predalpskega območja jih lahko označimo za neugodne in težke, v primeru dinarskega območja za manj neugodne in v primeru submediteranskega območja za ugodne. Celotno območje je za intenzivnejše kmetovanje manj primerno. Glavni naravni omejitveni dejavniki za intenzivnejše kmetovanje v večjem delu regije (alpsko območje zgornje Soške doline, predalpsko območje v porečju Idrijce, dinarsko območje Banjške, Črnovrške in Trnovske planote ter nanoškega masiva) so: plitka tla; mikrorelief, naravna površina, ki je posledica delovanja erozijskih sil; relief, razgibanost pokrajine, večji nakloni zemljišč, ekspozicija; nadmorska višina; neustrezna razporeditev in količina padavin; slab vodni režim tal (suha ali prevlažna tla). Izjema je le po površini manjše submediteransko območje, kjer ugodna lega in klimatske razmere omogočajo tudi intenzivno pridelavo predvsem poljščin, sadja, zelenjave in grozdja.

Sestava površja po posameznih subregijah

Površje Zgornjega Posočja in Idrijsko-Cerkljanskega je razmeroma mlado, kar dokazujejo globoke vrezane doline, ki so pogosto tektonsko zasnovane in zato marsikje premočrtne. Relief je razgiban, zgrajen pretežno iz apnenca. Prvotni relief je preoblikovala pleistocenska poledenitev. Za morenami so nastala jezera, ki so jih deloma povzročili tudi skalni podori. Pustila so sledove v terasah, še posebno pa v odkladninah v Soški dolini in stranskih dolinah.

Vipavsko dolino in Brda pokriva fliš (sovdan), Planino in Vrhe tanka plast apnencev in breč, najnižji del dolinskega dna prekrivajo mlade naplavine. Fliš sega pri Razdrtem do 720 m, v Mačjem kotu pa do 600 m visoko. Pri trgu v Vipavi je meja med mladimi naplavinami, flišem in višje ležečimi apnenci. Na obronkih kraških planot prevladujejo jurski in kredni apnenci, ponekod tudi dolomiti in laporni apnenci.

Goriško ravnino v okolici Nove Gorice je nasula Soča s prodrom in peskom, Vipava in njeni pritoki, zlasti Vrtojba in Lijak, pa so odložili finejšo glino. Goriška Brda so zgrajena iz peščenjaka in laporja. Lapor prevladuje tudi v Kambreškem pogorju, vendar se tu ponekod uveljavljata tudi laporni in kredni apnenec.

Na Banjški planoti, Trnovski planoti in Goriškem krasu se najbolj uveljavljata čisti kredni in jurski apnenec. Tu se razprostira značilni kras z vrtačami, brezni ter redkimi in

¹ OECD; Organisation for Economic Co-operation and Development – Združenje za gospodarsko sodelovanje in razvoj

nestanovitnimi vodami. Domala brez vode je tudi Čepovanska dolina, ki deli Banjšice od Trnovske planote.

Delitev regije glede na naravne pogoje za kmetovanje

Med območja z **najtežjimi razmerami** za kmetovanje sodijo spodnji Kras, gorati predeli Nanosa in območja pod njim, območje Trnovskega gozda in Banjške planote, višji predeli Goriških Brd, celotno Zgornje Posočje in Idrijsko-Cerkljansko z izjemo rečnih dolin. Gre predvsem za marginalna kmetijska območja, redko poseljena in povečini demografsko ogrožena. Živinoreja je tu glavna kmetijska dejavnost.

Med območja z **relativno ugodnimi** naravnimi razmerami spadata zgornji del Vipavske doline in dolina Soče. Gre za živinorejska območja, kjer pa se pojavljajo tudi donosnejše kmetijske dejavnosti, kot sta vinogradništvo in sadjarstvo. Opustitev živinoreje bi tu povzročila občutno degradacijo kulturne krajine. Pomemben omejitveni dejavnik v Vipavski dolini je burja, ki močno poslabša pogoje za kmetovanje.

Območje z **ugodnimi naravnimi** razmerami za kmetovanje obsega najmanjši del regije, in sicer spodnji del Vipavske doline z okolico Nove Gorice ter del Goriških Brd. Živinoreja tu nima večjega gospodarskega pomena zaradi nekonkurenčnosti v odnosu do donosnejših kmetijskih panog. Vpliv opuščanja živinoreje na kulturno krajino je tu manj pomemben.

Pokrovnost in raba tal

Večinski del regije je podeželski. Za območje je značilna velika gozdnatost, gozdovi pokrivajo kar 63 % površine regije. Ti sicer ne onemogočajo kmetijske pridelave, kažejo pa na to, da je velik del ozemlja manj primeren za kmetijsko pridelavo – le 28 % površin je kmetijskih. Od vseh razpoložljivih kmetijskih površin je v regiji 83 % travnikov. Velik delež travnatega sveta omogoča živinoreji, da je glavna kmetijska dejavnost na večjem delu regije, obenem pa prav visok delež travnatega sveta kaže na delovanje naravnih dejavnikov, ki onemogočajo intenzivnejšo rabo tal. Izjema so Vipavska dolina, območje Nove Gorice in Goriška Brda.

Kmetijske površine v regiji

Od vseh kmetijskih površin predstavljajo njive in vrtovi 11 %, sadovnjaki 3 % in vinogradi 3 %. Ocena intenzivnosti rabe kmetijskih površin kaže, da je 79 % kmetijskih površin v uporabi, 20 % zaraščenih, 1 % pa je drugih neobdelanih kmetijskih zemljišč.

V hribovskem delu regije (visokogorski pašniki, obdelovalno zahtevnejša območja) je posebej opazno intenzivno zaraščanje kmetijskih površin, ki hitro in nepovratno močno zmanjšuje pestrost in uničuje kvalitete kulturne krajine. Je posledica opuščanja živinoreje in pomanjkljive zakonodaje s področja gospodarjenja s kmetijskimi površinami in varovanja naravne dediščine. Posledično se povečuje tudi pritisk divjadi in zveri, ki negativno vplivajo na pašo domačih živali in kmetovanje na obstoječih kmetijskih površinah. Z zaraščanjem se zmanjšuje vrednost kulturne krajine in s tem pomemben resurs za razvoj drugih panog, npr. turizma. Istočasno se zmanjšuje kakovost bivalnega okolja in splošna kakovost življenja – tudi za tiste prebivalce na podeželju, ki se ne ukvarjajo s kmetijstvom. Procesu zaraščanja so izrazito izpostavljeni celotno Zgornje Posočje, Kolovrat na meji z Italijo, Trnovska, Banjška in Črnovrška planota ter Kras. Upoštevajoč demografsko stanje, je za vsa ta območja (še posebej za vsa zavarovana območja), možna rešitev preusmerjanje na okolju prijazne načine kmetovanja (TNP, Trnovska in Banjška planota, območja ob zavarovanem delu Soče).

Gozd

Gozdarstvo ter s tem varstvo in urejanje gozdov so glede na gozdnatost regije zelo pomembni. Na območju prevladujejo bukova rastišča. Podatki Zavoda za gozdove Slovenije, OE Tolmin, ki pokriva območje Goriške statistične regije, kažejo, da je bilo območje v preteklosti pretežno agrarno z gozdnatostjo do 30 %. Rastišča, kjer je bil gozd pod pritiski, so danes poraščena s trdimi listavci – predvsem tam, kjer je prevladoval panjevski način gospodarjenja. Pionirski gozdovi z mehкими in plemenitimi listavci pa so nastali tam, kjer so se v zadnjih sto letih zarasle nekdanje nekmetijske površine. Sorazmerno ohranjeni mešani gozdovi prevladujejo v Zgornjem Posočju, na Trnovski in Banjški planoti, nanoškem masivu in na Črnovrški planoti. V regiji je še veliko neizkoriščenih potencialov v smislu gospodarjenja z gozdom. Prisotnost gozda se kaže tudi v strukturi gospodarskih dejavnosti. Na vsakem območju je več srednjih in malih podjetij oziroma samostojnih podjetnikov, ki se ukvarjajo z lesno dejavnostjo.

Odprtost gozdov je v državnih gozdovih večinoma dobra, zelo slaba pa je v zasebnih gozdovih. Gospodarjenje z gozdovi in vlaganje v gozdne prometnice omejuje razdrobljenost gozdne posesti.

Lastništvo gozdov

Več kot polovica gozdov (61,2 %) na območju regije je v zasebni lasti, 25,7 % je državnih in 13,2 % občinskih. Po podatkih Zavoda za gozdove, OE Tolmin je povprečna velikost zasebne posesti 1,5 ha.

Odprtost gozdov

Odprtost gozdov v regiji ni zadovoljiva. Po podatkih Gozdnogospodarskega načrta za gozdno gospodarsko območje (GGO) Tolmin za obdobje 2001–2010 je v večnamenskih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom okoli 43 % gozdov odprtih z vlakami in 17 % z žičnico. 18,8 % gozdov je zaprtih oziroma je v njih v večji meri možno le ročno spravilo, 22,8 % pa je slabo odprtih gozdov in je pri spravilu potrebna kombinacija žičnega oz. traktorskega spravila z ročnim.

Osnovne značilnosti kmetijskih gospodarstev na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji)

Na nekaterih območjih, predvsem gorsko-višinskih in kraških, se nadaljuje trend depopulacije. Slabša se starostna struktura prebivalstva na podeželju. Za kmetije to pomeni, da opuščajo obdelovanje kmetijskih površin, saj je delovne sile vse manj. Na kmetijah so večinoma aktivni starejši ljudje, ki v pretežni meri nimajo izobrazbe. Mladi po končanem šolanju praviloma iščejo zaposlitvene možnosti v dolini in zaposlitvenih centrih. Brez systemske podpore razvoju delovnih mest na podeželju bo te trende zelo težko obrniti v smer krepitve zaposlitvenih možnosti v teh predelih.

Velikost kmetij

V regiji prevladujejo majhne kmetije. Povprečna velikost kmetij je 4,4 ha in se lahko primerja s slovenskim povprečjem, ki znaša 4,8 ha. Povprečna velikost kmetij v EU pa je na drugi strani 17 ha. V EU gre trend v smeri povečevanja tistih kmetij, ki imajo velikost nad 50 ha, medtem ko se najbolj zmanjšujejo tiste, ki so v razponu 10–20 ha.

Velikostna, posestna in zemljiška struktura kmetijskih gospodarstev

Velikostna, posestna in zemljiška struktura kmetijskih gospodarstev v regiji je neugodna. Kar 32,3 % vseh kmetijskih površin v uporabi predstavljajo zemljišča, ki so v obdelavi kmetij velikosti od 1 do 5 ha. Takšnih kmetij je 72 %. 17,3 % kmetij ima v lasti od 5 do 10 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja 27,3 % vseh kmetijskih površin v uporabi. Delež kmetij, ki so velike nad 10 ha, znaša samo 10,7 %, kar je 40 % kmetijskih površin v regiji.

Dodatno neugodno strukturno značilnost predstavlja velika posestna razdrobljenost, ki se odraža v velikem številu parcel oziroma obdelovalnih kosov, ki jih obdelujejo posamezna kmetijska gospodarstva. Kmetijska gospodarstva so premajhna, da bi lahko zagotavljala zadosten dohodek zgolj iz kmetijstva, zato v regiji prevladujejo mešane kmetije.

Le približno 15 % kmetov je takšnih, ki kmetovanju posvečajo osem in več ur delovnega časa dnevno. Med temi lahko iščemo kmetije, katerim kmetijstvo pomeni osnovno dejavnost in je v njem zaposlena vsaj ena oseba iz gospodinjstva.

Posledice neugodne velikostne strukture kmetij se kažejo tudi v socialni, ekonomski in proizvodni strukturi. Produktivnost kmetijstva je tudi iz teh razlogov nižja kot bi lahko bila v primeru koncentracije posestnih in zemljiških struktur.

Izobrazbena struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev

Podatki, pridobljeni ob popisu kmetijskih gospodarstev leta 2000, kažejo, da je raven kmetijske izobrazbe nosilcev kmečkih gospodarstev izredno nizka. Kar 91 % gospodarjev v regiji je brez kmetijske izobrazbe, če ne upoštevamo različnih tečajev iz kmetijstva. 10 % gospodarjev nima dokončane osnovne šole, 44 % jih pa gospodari z dokončano osnovno šolo. Poklicno in srednjo šolo različnih smeri je dokončalo 42 % gospodarjev, le 4 % pa so univerzitetno izobraženi. Čeprav kmetijsko svetovalne službe in razvojne agencije organizirajo vse več izobraževanj in usposabljanj za kmete in podeželsko prebivalstvo, ugotavljamo, da je stopnja usposobljenosti, informiranosti in funkcionalne pismenosti (npr. poznavanje zakonodaje, osnov trženja, finančnega poslovanja, računalniška pismenost ipd.) še vedno nezadostna.

Delež kmečkega prebivalstva

Primerjava deležev kmečkega prebivalstva v letih 1961 in 1991 nakazuje trend upadanja kmečkega prebivalstva. Delež kmečkega prebivalstva se je v vseh občinah regije močno znižal, najbolj pa je padel v občini Kobarid – z 51,9 % na 7,3 %. Velik upad je zaznamoval tudi občine Brda, Ajdovščina, Cerklje, Idrija, Kanal, Miren-Kostanjevica, Nova Gorica, Tolmin in Vipava.

Ko ocenjujemo razpoložljivo delovno silo na posamezni kmetiji, ugotovimo, da pri delu na kmetiji pomagajo skoraj vsi člani družine. V hribovskih območjih je malo čistih kmetij, večji je delež čistih kmetij v Brdih in Vipavski dolini. Na večini hribovskih kmetij si mora vsaj eden v družini poiskati redno zaposlitev. Višje in visoko izobražene osebe se težko odločijo za delo na kmetiji in iščejo redne zaposlitve v bližnjih ali oddaljenih centrih.

Zavarovana in varovana območja (parki, naravne vrednote, ekološko pomembna območja in območja Nature 2000)

Zavarovana območja in varovana po obsegu ne predstavljajo pomembnega deleža območja regije, zaradi ekosistemske in krajinske pestrosti pa so izrednega pomena za ohranjanje raznolikosti žive in nežive narave ter s tem prepoznavnosti regije. Triglavski narodni park, krajinske parke in območja Nature 2000 in naravne vrednote, prebivalci vse bolj razumejo kot razvojno priložnost, ne zgolj kot omejitev razvoju. Za zavarovanje je kot regijski park predlagan tudi Trnovski gozd v površini 59.500 ha. Skupna površina zavarovanih območij bo v tem primeru znašala kar 37 % celotnega ozemlja regije.

47,1 % površine regije sodi med območja Nature 2000. Območja Nature 2000 ali Posebna varstvena območja so ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju EU pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske skupnosti. Nature 2000 ne gre razumeti kot sistema strogih naravnih rezervatov, ki bi omejevali vse človekove dejavnosti na teh območjih, ampak pomeni zavarovana območja, kjer je s pomočjo človekovih aktivnosti omogočeno ohranjanje biotske raznovrstnosti ob upoštevanju načel direktiv Evropske unije.

V smislu koriščenja razvojnih potencialov regije je treba poiskati povezavo med kmetijstvom, turizmom in visokim deležem ohranjene narave. V tem pogledu je Natura 2000 dodatna spodbuda, saj opozarja na območja, kjer je še mogoče uživati v neokrnjeni naravi, in daje garancijo, da so pridelki in izdelki s tega območja pridelani in izdelani na naravi prijazen način. Na teh območjih se bo spodbujalo ekološko kmetovanje in različne oblike ekoturizma.

Dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah

Dopolnilne in dodatne dejavnosti na kmetijah predstavljajo element gospodarske rasti. V zadnjih desetih letih je prišlo do razmaha dopolnilnih dejavnosti na podeželju, predvsem turizma na kmetijah. Razloga sta tako zavedanje kmetov, da bo potrebno razviti tržno zanimivo dodatno ponudbo na kmetijah, kot tudi možnosti pridobitve nepovratnih sredstev iz Programa razvoja podeželja iz skupnega Evropskega sklada za razvoj podeželja. Predelava osnovnih kmetijskih pridelkov na domu in njihovo neposredno trženje predstavljata veliko priložnost za razvoj in obstanek mnogih, predvsem manjših kmetij.

Predelava mleka, mesa, sadja, volne, vinogradništvo in vinarstvo ter gospodarjenje z gozdom imajo dolgoletno tradicijo. Med najpogostejše dopolnilne dejavnosti na kmetijah sodijo kmečki turizem, izdelovanje izdelkov domače in umetnostne obrti, izdelava spominkov in storitvene dejavnosti (strojne in delovne usluge).

Lokalno tipični kmetijski izdelki

Raznolikost regije je omogočila obstoj že uveljavljenih lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov. Med pomembnejše sodijo sir Tolminc, Bovški sir, Nanoški sir, kraški ovčji in kozji sir, Lokovski sir, Šebreljski želodec, vina vipavskega in briškega vinorodnega okoliša, sadje Vipavske doline, briška češnja, kostanj maron (Vitovlje, Pedrovo, Lig, Brda), šparglji iz Orehovlji, briška pituralka, goriška sivka, briško oljčno olje. Ti predstavljajo pomembno tržno nišo za razvoj kmetijstva in podeželja. Problem predstavlja pomanjkanje zadostnih količin, saj je povpraševanje po teh izdelkih večje od ponudbe. Potencialna rešitev se kaže v sodelovanju in povezovanju večjega števila proizvajalcev, skupnem trženju in tudi uvajanju novih tržno zanimivih produktov podeželja.

Infrastruktura in oskrbne funkcije na podeželju

Za razvoj podeželja je nujna vsaj osnovna infrastruktura, kot so cestne povezave, vodna oskrba in telefonija. Problem, ki marsikje ovira pridobivanje sredstev za izboljšanje lokalne cestne infrastrukture, je tudi dejstvo, da te poti in ceste niso vrisane v kataster. To je finančno zahtevna naloga, ki je lokalne skupnosti praviloma ne zmorejo, posledično pa s projekti zanje ne morejo kandidirati na javnih razpisih. Telekomunikacijska infrastruktura vse bolj pridobiva na pomenu, saj omogoča nemoteno poslovanje od doma v svet. Ta je v nekaterih predelih regije še popolnoma nerazvita.

Poleg osnovne infrastrukture je treba za izboljšanje ekonomskega položaja in kakovosti življenja na podeželju razviti tudi turistično infrastrukturo, ki je predpogoj za trženje posameznih turističnih proizvodov na podeželju (npr. tematske poti, gostinska ponudba, namestitvene zmogljivosti ...).

V povezavi s kakovostjo bivanja na podeželju so pomembne tudi oskrbe funkcij na podeželju, med katere sodijo šole, trgovine, cerkev in vaški domovi. V regiji se nenehno ukinjajo vaške trgovine. Predvsem za starejše prebivalstvo so se kot možna rešitev izkazale potujoče trgovine. Zmanjševanje števila otrok je v nekaterih naseljih terjalo tudi ukinitve podružničnih šol.

Društva kot razvojni potencial

Obnovljeni vaški domovi so v vseh krajih prostor srečevanja, druženja in izvajanja različnih društvenih dejavnosti. Društvena ljubiteljska dejavnost je v regiji dobro razvita, še posebej

na posameznih podeželskih območjih. Najbolj aktivna so kulturna, športna, turistična, razvojna, lovska in gasilska društva. Skrbijo za razvoj in usposabljanje svojih članov na različnih področjih ter za ohranjanje dediščine in posebnih značilnosti lokalnih okolij. Na podeželju prav društva predstavljajo pomemben motor združevanja ljudi, idej in aktivnosti v podporo celovitemu razvoju podeželja.

Kulturna dediščina

Kulturna dediščina so materialni (zgradbe, predmeti, sredstva za delo idr.) in nematerialni (ljudski običaji in šege, obrtne veščine, ljudsko petje, zgodovinski dogodki ...) viri in dokazi človeške zgodovine in kulture. Z ohranjanjem dediščine na podeželju se krepi lokalna identiteta in povečuje njegova privlačnost. Pomembno vlogo pri ohranjanju dediščine imajo društva, kar pa ne zadošča za ekonomsko ovrednotenje in primerno rabo potencialov kulturne dediščine ter njeno vključevanje v turistično ponudbo regije. Revitalizacija objektov stavbne dediščine predstavlja visoke finančne obremenitve, zato mnogi objekti propadajo. V mnogih naseljih predstavlja tem objektom dodaten problem nerazrešeno lastništvo. S programi revitalizacije, ki so pravilno marketinško usmerjeni, in z različnimi prireditvami, bi marsikateri objekt in dogodek pomenil dodatno turistično ponudbo.

1.5.7 Ocena stanja na področju okolja, prostora in infrastrukture

V oceni stanja predstavljamo razvitost prometne, informacijske, komunalne in energetske infrastrukture v regiji, analiziramo okoljsko problematiko s poudarkom na onesnaževanju voda, zraka, tal in ravnanja s trdimi odpadki, identificiramo možnost za koriščenje okolju prijaznih obnovljivih virov energije in prikazujemo problematiko urejanja prostora na regionalni ravni v regiji.

1.5.7.1 Prometna in informacijska infrastruktura

Transportna vloga regije

Območje Severne Primorske (Goriške statistične regije) je imelo v zgodovini pomembno prometno vlogo, saj povezuje zahodni in vzhodni del osrednjega evropskega prostora. S prestavitvijo evropsko pomembnega prometnega koridorja (železnica, cesta) jo je deloma izgubilo. Prometna dostopnost in prehodnost ter pokritost posameznih subregij s prometnicami so zelo različne, v severnem delu pa nezadostne. Na zahodu, kjer regija meji na Italijo, je prometna povezanost s sosednjo Benečijo in Goriško pokrajino slaba in nezadostna. Železniška proga je enotirna (Sežana–Jesenice, Nova Gorica–Ajdovščina) in tehnično zastarela, prav tako ni v celoti elektrificirana. Hitra cesta Vrtojba–Ajdovščina–Razdrto postaja pomembna tranzitna povezava tako za tovorni kot tudi za potniški promet.

Manj ugodna prometna dostopnost Severne Primorske (Goriške statistične regije)

Prometna dostopnost regije je z vidika razvojnih možnosti slovenskih regij ocenjena kot manj ugodna, če jo primerjamo z ostalimi regijami v Sloveniji. To sovпада z ugotovitvami regijskega odbora. Dvopasovna hitra cesta, ki poteka od vzhoda do zahoda južnega roba regije (po Vipavski dolini), je kljub napovedanemu dokončanju do leta 2007 še v gradnji, ki se je začela leta 1996. V izgradnji je trasa med Vipavo in Razdrtom. Na zgrajenem delu avtoceste med Ajdovščino in Vipavo pogosto prihaja do zapore zaradi močne burje, ki preprečuje tovorni promet in povzroča gospodarsko škodo.

V letu 1995 je imela regija 556.243 km državnih cest. Dolžina je zaradi prekategoriizacij v letu 1999 narasla na 666.336 km in predstavlja 11,6 % vsega državnega cestnega omrežja (glavnih in regionalnih cest). Dolžina državnih cest se je med letoma 1999 in 2005 povečala za dolžino odseka hitre ceste Ajdovščina–Vipava v dolžini 7 km ter ponovno zaradi prekategoriizacije. Skupna dolžina državnega cestnega omrežja v regiji je po podatkih DARS-a 715,665 km.

Glavna prometna os je hitra cesta v gradnji (Razdrto–Vrtojba)

Hitra cesta bo v največji meri služila tranzitnemu prometu iz Italije na vzhod. Z njeno gradnjo ceste se večja odprtost Novogoriške subregije, ostali deli regije pa ostajajo prometno slabše dostopni. V letu 2006 je na trasi hitre ceste zgrajeno 31,3 km cestišča, v uporabi pa je 30,9 km cestišča.

Izrednega pomena za policentrični razvoj je predlog državne cestne povezave, tako imenovane Četrta razvojna os Škofja Loka–Hotavlje–predor pod Kladjem–Cerkno–Želin, ter modernizacija enako pomembnega kraka Logatec–Idrija–Želin, proti Tolminu do Bovca in cestna povezava sever–jug (soški koridor), ki imajo nizko prometno propustnost in nezadostno varnost (majhne vozne hitrosti, črne točke, nezavarovani odseki). Kakovost in razčlenjenost prometnice je razvojna ovira Idrijsko-Cerkljanskega in Zgornjega Posočja.

Prometna obremenitev cest je v severozahodnem delu regije v primerjavi z nižinskim delom sorazmerno nizka. Prometne obremenitve izhajajo predvsem iz dnevnih migracij na delo s porastom obremenitev v turistični sezoni. Prometna obremenitev se izrazito povečuje v nižinskem delu regije, še posebej na dvopasovni hitri cesti.

Kljub nižjemu povprečnemu letnemu prometu sta nujna ustrezno vzdrževanje in modernizacija cestnega omrežja, saj so ceste ključna prometna povezava oziroma v severozahodnem delu celo edina, še posebej ker stoletna železnica ne zagotavlja kvalitetnega potovanja in prevoza blaga.

Ceste potrebne popravil in obnove ter uveljavitev Četrte razvojne osi

Zaradi zahtevnega in razgibanega terena večinskega dela regije je težavno vzdrževanje varnega lokalnega cestnega omrežja. Ocenjujemo, da bi bilo za zagotavljanje ustrezne kvalitete lokalnega cestnega omrežja treba povečati letna investicijska sredstva z okoli 500 milijonov SIT na 2 milijardi SIT (od 2 mio EUR na 8,4 mio EUR).

Dostopnost oziroma povezave navzven so izrazito slabi na severozahodnem delu regije. Potovalne hitrosti, ki jih omogoča stanje državnega cestnega omrežja, so močno pod povprečjem (Logatec–Idrija–Želin–Tolmin–Bovec, Želin–Kladje–Sovodenj). Slabe so tudi prečne povezave regije (Godovič–Ajdoščina–povezava preko Krasa do italijanske obale, tako imenovana Alpika). Skozi posamezna naselja potekajo neustrezno urejene regionalne ceste (predvsem soška cesta) in ogrožajo varnost prebivalcev.

Letališka infrastruktura

Na območju regije sta aktivni športni letališči v Ajdovščini in Bovcu. Pogoji v Ajdovščini so omejeni zaradi specifičnih podnebnih razmer (burja), v Bovcu pa zaradi neurejene infrastrukture. Aktualne so še druge lokacije v regiji (Zavratac, Ajševica ...), ki še niso usklajene.

Informacijska infrastruktura

Goriška regija je relativno dobro pokrita s fiksno telekomunikacijsko infrastrukturo. Število fiksnih telefonskih priključkov ima 95 % gospodinjstev, osebne računalnike čez 50 % gospodinjstev, dostop do interneta pa okrog 40 % gospodinjstev. Ocenjujemo, da je stopnja uporabe informacijske tehnologije, kljub sorazmerno dobri infrastrukturni pokritosti območja regije s fiksno telefonijo, na nizki stopnji. V zadnjem programskem obdobju se je izboljšala pokritost s signalom mobilne telefonije, in sicer s postavitvijo dodanih prenosnikov signala.

Državno in lokalno kolesarsko omrežje

Razen Nove Gorice in njene okolice regija ne razpolaga z državno kolesarsko infrastrukturo. V programskem obdobju 2007–2013 je smiselno urediti vsaj del trase ob reki Soči in Idrijci, predvsem tiste dele, ki povezujejo središča lokalnega pomena. Mestna občina Nova Gorica je v letu 2006 že začela z izgradnjo trase Solkan–Plave.

V regiji se povečuje število urejenih tematskih/lokalnih kolesarskih poti (Bovško, Idrijsko-Cerkljansko ...).

1.5.7.2 Stanje okolja in komunalna infrastruktura

Zavarovana območja v regiji

Ohranjeni naravni viri, kulturna krajina in biološka raznovrstnost kot osnova za obstoječa in potencialno nova zavarovana območja

Zavarovana območja brez naravnih rezervatov in naravnih spomenikov trenutno predstavljajo 12 % površine celotne regije. Po obsegu sicer ne predstavljajo pomembnega deleža regije, so pa izrednega pomena za ohranjanje raznolikosti žive in nežive narave, velike ekosistemske in krajinske pestrosti ter s tem prepoznavnosti regije.

Za zavarovanje je kot regijski park predlagan Trnovski gozd v površini 59.500 ha. Skupna površina zavarovanih območij bo v tem primeru znašala kar 37 % celotnega ozemlja regije. Med območja Nature 2000 sodi 47,1 % skupne površine regije (v Sloveniji je med temi območji 35,5 % površine).

Tabela: Zavarovana območja narave – naravni parki

Ime parka	Kat. IUCN	Površina (ha) skupaj	Površina (ha) v Goriški statistični regiji	Leto zavarovanja
Triglavski narodni park	II/V	83.808	15.340	1981
Krajinski parki				
Južni in zahodni obronki Nanosa	V	3.183	3.183	1984, 1987
Južni obronki Trnovskega gozda	V	5.163	5.163	1985, 1987
Zgornja Idrijca	V	4.427	4.427	1993
	Skupaj:	96.581	28.113	
Regijski park				
Trnovski gozd		59.500	59.500	predlog
Številni naravni spomeniki				
	na območju Novogoriške		20 območij in objektov	
	na območju Zgornje Vipavske		15 območij in objektov	
	na območju Zgornjega Posočja		62 območij in objektov	
	na območju Idrijsko-Cerkljanske		22 območij in objektov	

Vir: Statistični letopis RS, 2005

Biotska in krajinska raznovrstnost regije

Območje je izredno bogato z naravnimi danostmi. Zavod za varstvo narave in Zavod za varstvo kulturne dediščine imata obdelanih čez 700 enot. Edinstveni naravni pojavi in krajina dajejo prostoru posebno vrednost. K naravni dediščini štejemo naravne pojave, ki jih želimo ohraniti kot priče naravnih dogajanj in družbenega razvoja. Praviloma imamo do njih poseben odnos, ki ne podlega potrošniški miselnosti. Krepi se prepričanje, da je treba v razvojnih ukrepih zagotoviti ohranjanje naravnih danosti in biotske raznovrstnosti ob hkratnem ustreznem gospodarjenju na občutljivih in zavarovanih območjih.

Hidrološka dediščina območja sodi v sam evropski vrh (Soča, Koritnica, Učja, Trebušica, Idrijca, visokogorsko Krnsko jezero ...).

S posebnim aktom je zavarovano 13,3 % površine Goriške statistične regije, z zavarovanjem Trnovskega gozda pa bi se delež povečal na 37 % celotne površine regije.

V primerjavi z ostalo Slovenijo je regija med bogatejšimi z naravnimi danostmi. Ima številne naravno-geografske značilnosti, kot so naslednje geomorfološke značilnosti: kraške (polja, jame, udornice ...), hidrološke (slapovi, tolmuni), soteske, ledeniške (balvani ...). Regija ima tudi bogato biotsko raznolikost, zlasti v Zgornjem Posočju.

Intenzivni posegi kmetijstva v preteklosti so negativno vplivali na posamezne ekosisteme

Pred desetletjem so bili na precejšnjem delu kmetijskih zemljišč v regiji izvedeni posegi osuševanja in urejanja zemljišč v kmetijske namene, zlasti v Vipavski dolini.

Biotska raznovrstnost se ne spreminja

Stanje biotske raznovrstnosti se v regiji ne spremlja sistematično. Praviloma se poglobljene študije izdelajo ob napovedanih posegih v prostor.

Posamezni dragoceni habitati v naseljih niso zaščiteni

Ruši se ravnovesje med naravno in kulturno krajino

Zakonska neskladja med varovanjem narave in poselitvijo ponekod že močno rušijo ravnovesje med kulturno in naravno krajino. To velja tako za propulzivna, razvita območja, kjer naravna krajina propada zaradi razvoja, kot tudi za demografsko propadajoča, nerazvita območja regije, kjer propada kulturna krajina.

Na južnih in ravninskih, razvojno napredujočih delih regije sta nekdanje pretežno sonaravne dejavnosti zamenjala intenzivno gospodarstvo in marsikje pretirana urbanizacija. Grožnja nekdanji pestrosti predstavlja intenzivnejša uporaba insekticidov in pesticidov (kmetijska področja Brd, novogoriškega območja in Vipavske doline) ter vse bolj prisotna in nenadzorovana raba hibridnih vrst v kmetijstvu. Pretirana je uporaba vseh drugih škodljivih snovi kot posledica potrošniške in neosveščene družbe.

V hribovskem in demografsko ogroženem območju se intenzivno zaraščajo kmetijske površine, kar hitro in nepovratno močno zmanjšuje in uničuje pestrost in kakovost kulturne krajine.

Ravnovesje med ljudmi in divjimi živalmi se vse pogosteje zastruje.

Sistemske so nerazrešeni problemi naselitve in selitvenih poti velike divjadi (medved, ris) ter s tem varnosti človeka in živine na podeželju.

Vode in vodotoki

V povprečju se Severna Primorska (Goriška statistična regija) uvršča med najbolj vodnate regije v Sloveniji

Povprečna letna količina padavin je med 1.500 mm (Vipavska dolina) in 3.000 mm (okljk Soče pri Žagi). Izstopa Zgornje Posočje, kjer je najvišja povprečna letna količina padavin med 2.500 mm (Tolmin) in 3.000 mm (Žaga). Ta del sodi med najbolj namočena območja v Evropi, saj je padavin kar trikrat več kot v najbolj suhih predelih Slovenije (Pomurje 800–900 mm). Obilica padavin, geološka zgradba, oblika površja (relief) ter delovanje notranjih sil (potresi) so vzrok številnim kamnitim podorom in plazovom, plazovom peska in grušču ter plazovom ali usadom površinske prepereline.

Goriška statistična regija je z vodnimi viri med najbogatejšimi območji v Sloveniji

To velja tako za izvire kot za tekoče vode in podtalnico.

Pomen površinskih tekočih voda v Goriški statistični regiji je za gospodarski razvoj velik

Reka Soča je izrednega gospodarskega pomena (tri hidroelektrarne (HE), izkoriščanje soškega proda, pomemben turistični objekt). Tekoča in padajoča voda je izjemen sonaravni energetski vir. Posamezni vodotoki, predvsem v Vipavski dolini, so velikega pomena za namakanje kmetijskih zemljišč. Vodotoki so pomembni tudi za ribolov, predvsem na Soči in pritokih. Posebej privabljata vzreja ter lov soške postrvi in lipanov. Vedno bolj je z vodo povezan turizem, še posebej športni turizem na Soči. Podjetja iz rek črpajo 90 % potreb po tehnološki vodi. Talna voda iz podtalnice Soče se črpa tudi za oskrbo s pitno vodo.

Obilo kakovostnih vodnih virov v hribovitem območju

Za vznožja hribovitega dela regije je značilna obilica kakovostnih vodnih virov. Kraški izviri, ki so večinoma zajeti za vodooskrbo, so praviloma mikrobiološko oporečni, kemično pa še dokaj čisti. Površinski vodotoki Zgornjega Posočja so zaradi ustrezne kakovosti vedno bolj vključeni v rekreativno in turistično rabo. Trnovska in Banjška planota sta znani po skromnih vodnih virih (kraški relief). V južnem, ravninskem delu regije vodnih virov primanjkuje

oziroma so omejeni na podtalnico. Pomembnejši podtalnici za rabo sta bovška in vrtojbensko-mirenska, ki pa je ogrožena z vdori onesnažene podtalne vode iz sosednje Furlanije - Julijske krajine.

Kakovost površinskih voda v regiji je zelo različna, vendar boljša od slovenskega povprečja

Celotno območje sodi v porečje reke Soče, kakovost voda v regiji pa je zelo različna. V zgornjem delu porečij sta Soča in Vipava v 1. do 2. kakovostnem razredu (po kategorizaciji vodotokov – MOP), v spodnjem pa v 2. in 2. do 3. razredu.

V primerjavi z ostalo Slovenijo je kakovost vodotokov v regiji višja, saj je v Sloveniji 29 % površinskih voda v 3. in 4. kakovostnem razredu, pri čemer se onesnaženje širi v povirja rek. Stanje površinsko tekočih rek in potokov se v Goriški statistični regiji postopno izboljšuje, stanje podtalnice pa slabša.

Z vidika gospodarske usmerjenosti regije v turistično dejavnost je nujno ohraniti in v posameznih točkovnih virih onesnaženja izboljšati kakovost površinskih voda.

Kategorizacija vodotokov v Sloveniji kaže na sorazmerno zadovoljivo čistost voda v regiji, nikakor pa ne na zeleno stanje. Kot drugje po Sloveniji se tudi v Goriški statistični regiji slabša kakovost podtalnice.

Stopnja priključenosti na organizirano oskrbo s pitno vodo (ali na javni vodooskrbni sistem) in dnevna poraba vode na prebivalca je enaka deležu v slovenskem merilu

V letu 2000 je bil delež prebivalstva regije, priključenega na zagotovljeno organizirano javno oskrbo s pitno vodo, 87 %, kar je enako slovenskemu povprečju. V letu 2004 se je stopnja priključenosti povečala za 2 %. Pri tem moramo izzeti oddaljena in razseljena območja, ki vodooskrbo rešujejo z lokalnimi vodovodi, individualnimi zajetji in deževnico.

Občine imajo relativno visoko stopnjo vodooskrbe, organizirane v sklopu javnih komunalnih podjetij. V nekaterih občinah (odvisno od hidrogeoloških, geografskih in finančnih pogojev) je vodna oskrba že precej centralizirana.

Problem zdravstvene ustreznosti in varnosti oskrbe z vodo zaradi prisotnosti patogenih klic se rešuje prepočasi

Mišljeno je predvsem zagotavljanje dezinfekcije zajete vode, po potrebi pa tudi filtracije. Javna podjetja in občine se izgovarjajo na pomanjkanje denarja. Drugi problem sta zaščita in sanacija stanja na vodozbirnih območjih, kjer kljub redki poselitvi in nerazviti proizvodni dejavnosti zaenkrat prihaja le do mikrobiološkega onesnaževanja virov pitne vode. Potrebna je ureditev odvoza odpadkov in gnojničnih jam ter čiščenje ali odvoz komunalnih voda naselij.

Komunalni odpadki in stanje na področju zbiranja in ravnanja

Neustrezno so urejena nekatera subregionalna odlagališča. Njihove kapacitete so omejene. Še vedno so v regiji črna odlagališča, ki so deloma vizualno sanirana.

Evidence nad dejanskimi razmerami ni, kar predstavlja dolgoročno okoljsko grožnjo. Mnoga odlagališča na vodozbirnih območjih so bila v zadnjem desetletju sanirana in na večini teh območij je organiziran odvoz odpadkov. Problem so manjša lokalna odlagališča in večja uradna, a nelegitimna občinska odlagališča. V zaključni fazi je urejanje sortiranja nevarnih in komunalnih odpadkov, in sicer regionalno odlagališče Stara Gora pri Novi Gorici za sortirane nevarne in komunalne odpadke. Problem ostaja organizacija in cena sortiranja komunalnih odpadkov na lokalnih občinskih odlagališčih ter odvoz preostanka na regijsko odlagališče.

V letu 2006 pričakujemo formalno-praven dogovor med občinami v regiji za vzpostavitve regijskega sistema ravnanja z odpadki.

Neurejeno ravnanje z odpadki na regijskem nivoju; ni regijskega centra za zbiranje odpadkov

Posamezna komunalna podjetja vzpostavljajo zbirne centre in linije za sortiranje odpadkov. Niti na državnem, še manj pa na regijskem nivoju ni dorečen in zagotovljen sistem sodobnejšega deponiranja, izrabe in razgradnje odpadkov. V regiji nista celovito rešena niti ločeno zbiranje odpadkov niti predelava odpadkov. Regija se o skupnem centru za zbiranje odpadkov že dogovarja. Potencialna lokacija je Stara Gora na območju MO Nova Gorica.

V regiji se ne izvaja recikliranje odpadkov

Odprto in nenadzorovano je odlaganje posebnih odpadkov

Med razpršene vire onesnaževanja tal in vode sodijo tudi rabljena motorna olja, ki bi jih praviloma morali vračati na bencinske servise. Zaradi neosveščenosti se običajno veliko odpadnih olj zlije v naravo. Odprto je vprašanje zbiranja in odstranjevanja nevarnih in posebnih odpadkov (mulj iz čistilnih naprav, zdravila, industrijski odpadki, drobni potrošni izdelki, kot so olja, spreji, baterije ...). Stimulirano zbiranje sekundarnih odpadkov ni urejeno, deloma je urejeno le zbiranje sekundarnih surovin.

Industrija odlaga svoje odpadke skupaj s komunalnimi, razen ko ima svoje odlagališče za določene odpadke. Salonit Anhovo po predhodnem dovoljenju MOP in po uskladitvi z lokalno skupnostjo sežiga nekatere sekundarne energente v sklopu postopka proizvodnje cementa.

Število lokalnih deponij gradbenega materiala se povečuje

To gre predvsem na račun popotresne obnove v Zgornjem Posočju, sicer pa gradbeni odpadki tudi v celotni Sloveniji predstavljajo velik del vseh odpadkov (25 %).

Posebno breme za okolje so črna odlagališča odpadkov

Njihovo število se po podatkih občin zmanjšuje. Študija Oikosa iz leta 1991 govori o več kot 500 odlagališčih na vodozbornem območju Trnovsko-Banjske planote, v okolici Nove Gorice pa je evidentiranih črnih odlagališč 138. Zgornje Posočje ima kataster črnih odlagališč iz leta 1992, Idrijsko-Cerkljansko in del Zgornje Vipavske doline pa katastra črnih odlagališč nimata. Problem so nesanirana divja odlagališča. V letu 2004 naj bi se po ocenah lokalnih skupnosti število črnih odlagališč v večini zmanjšalo.

Osveščenost prebivalstva in gospodarstva (vodstev podjetij in malih podjetij) je prenizka

Kultura in osveščenost prebivalstva na tem področju nista zadovoljivi, vzgoja je omejena le na osnovne šole.

Odvajanje in čiščenje komunalnih voda

Delež priključenosti na kanalizacijski sistem je visok v večjih mestih in naseljih nekaterih občin, vendar večina vasi v regiji nima urejenih odvajanja in čiščenja odpadnih voda.

Zaskrbljivoče je dejstvo, da se bo s končano investicijo vodovoda Gora povečala poraba pitne vode in s tem količina odpadne vode na planoti. Nujna je takojšnja gradnja kanalizacije in sistema za čiščenje odpadnih voda. Zaskrbljivoč je tudi velik zaostanek pri izgradnji sistema zbiranja in čiščenja odpadnih voda na območju nekdanje občine Nova Gorica. Dokončno je sprejeta odločitev o neizvedljivosti skupne čezmejne investicije. Leta 2002 je bil delež prebivalcev, priključenih na javno kanalizacijsko omrežje, 47,7 % (Slovenija 49,9 %),

Zgornja Vipavska dolina

Na območju mest Ajdovščina in Vipava je zgrajen kanalizacijski sistem (Ajdovščina v dolžini 27.323 m). Delež na sistem priključenih gospodinjstev je 91 %, delež priključenosti industrije in obrti pa 100 %. Starejši deli so mešanega, novogradnje kanalizacijskega sistema pa so ločenega tipa. V naslednjih letih se predvideva dogradnja sistemov v mestih. Vasi nimajo kanalizacijskih sistemov, posamezna naselja pa bodo preko povezovalnih kanalov povezana s centralnimi čistilnimi napravami (ČN). V naseljih, kjer se predvideva gradnja ČN, naj bi se glede na varovanje vodnih virov in okolja kanalizacije zaključile s čistilno napravo.

Praznjenje greznic na območju subregije izvaja po naročilu strank Komunalno stanovanjska družba Ajdovščina.

Idrijsko-Cerkljansko

Mesto Idrija ima 10.200 m primarnega in 7.800 m sekundarnega omrežja (60 % mešanega sistema kanalizacije). Kanalizacijski sistem je še v naseljih Spodnja Idrija, Cerkno, Godovič in Črni Vrh nad Idrijo. Na podeželju urejenih sistemov za odvajanje komunalnih voda ni. Zgrajeni sta ČN Idrija in Spodnja Idrija, pri čemer je ČN Idrija v postopku načrtovanja za razširitev in posodobitev.

V Zgornjem Posočju so kanalizacijski sistemi v Tolminu, Bovcu, Kobaridu, na Mostu na Soči, v Poljubinju, Volčah in v dveh manjših naseljih. Zaradi potresov so nekateri potrebni obnove. V obratovanju so čistilne naprave Tolmin, Trenta, Bovec, Kobarid, Volče, Most na Soči, Drežniške in Tolminske Ravne. V teku so priprave na izgradnjo ČN Žaga, v postopku projektiranja pa so še ČN Podbrdo, Kamno in Log pod Mangrtom.

Na novogoriškem območju je v vseh večjih naseljih kanalizacijsko omrežje v večji meri zgrajeno, opazen pa je velik zaostanek pri izgradnji ČN, ki je nima niti Nova Gorica. Zgrajene oziroma v gradnji so ČN Deskle, Kanal in Ložice. S problematiko odsotnosti kanalizacijskih sistemov oziroma neurejenih greznic in njihovega praznjenja se soočajo na podeželju. Še posebej lahko to postane problem na občutljivem vodozbornem območju Trnovske in Banjske planote.

Povečujejo se investicije v gradnjo čistilnih naprav in komunalno infrastrukturo

Občine se vse bolj zavedajo pomena varovanja in čiščenja voda. Obseg investicij v ta segment javne infrastrukture se v regiji povečuje (podatki MOP, 1995-2000). Po informacijah Statističnega urada RS za leto 2003 je bil delež sredstev namenjenih za investicije v varstvo okolja od celotnega BDP 0,5 % od vseh investicijskih sredstev. Regija za investicije v varstvo okolja namenja 4,1% sredstev. Tekoči izdatki za varstvo okolja v letu 2003 so bili 7.761.600 EUR. V investicije na podočju varstva okolja je regija v letu 2003 vložila 6.509.800 EUR. Več občin je preko programa Phare Crossborder ECO Adria v letu 2004/05 investiralo v izgradnjo ČN (Kanal ob Soči, Idrija, Vipava).

Občine se na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda formalno povezujejo v okviru porečja Soče in porečja Vipave.

Pomen površinskih voda v Goriški statistični regiji je za gospodarski razvoj velik

Že reka Soča ima izreden gospodarski pomen (tri HE, pomemben turističen atribut), tekoča ali padajoča voda pa je izjemen sonaravni energetski vir. Na območju regije je v lasti Soških elektrarn 24 HE, v izgradnji je HE Avče, ki je prva prečrpovalna HE pri nas. Posamezni vodotoki, predvsem v Vipavski dolini, so zelo pomembni za namakanje kmetijskih zemljišč. Obenem so pomembni tudi v ribištvu, še posebej zaradi soške postevi. Vedno bolj je z vodo povezan turizem, še posebej športni na Soči. Industrijska podjetja iz rek črpajo 90 % potrebne tehnološke vode. Odvzem gramoza je stalen tako na Soči kot na Idrijci. Talna voda reke Soče se črpa tudi za oskrbo Brd s pitno vodo.

Predvideni trendi in primerjava s stanjem v ostali Sloveniji

Količine vodnih virov so nad slovenskim povprečjem, zaustaviti pa je treba naraščajoče trende onesnaževanja vodozbornih območij. Regija je med slovenskimi ena izmed najbolj prizadetih zaradi naravnih nesreč, potresov in plazov.

Kakovost zraka

Kvaliteta zraka se ne izboljšuje

Onesnaženost zraka v regiji, predvsem onesnaženost z SO₂, trenutno ni problematična. Koncentracija SO₂ se poveča v zimskem času v zaprtih območjih večjih krajev. Sorazmerno s povečanjem prometa se povečuje onesnaženost z dušikovimi oksidi. Uporaba neosvinčenega bencina in uvajanje avtomobilov na neosvinčen bencin prispevata k zmanjšanju obremenitev. Zmanjšuje se uporaba javnih in povečuje uporaba osebnih

prevoznih sredstev. Zato se v toplejših in sončnih mesecih poveča fotokemični smog in njegova pomembna sestavina, ozon. V letu 2001 je bila v Novi Gorici postavljena sodobna merilna postaja za kontinuirano vzorčenje in meritev večjega števila onesnaževalcev zraka. Meritve prvega leta kažejo, da je koncentracija ozona v prizemni plasti v poletnih mesecih nad dovoljenimi mejnimi vrednostmi.

V večjih naseljih so največje emisije plinov iz kurišč pozimi. Razlog je prepočasen in nestimulativen prehod na ekološko sprejemljive obnovljive vire. Neizkoriščeni so energetski potenciali biomase in sončne energije. V večjih naseljih se emisije zaradi ogrevanja zmanjšujejo, saj je ogrevanje bolj centralizirano in se prehaja na plinifikacijo.

Upoštevati je treba tudi opuščanje obdelovalnih površin v hribovskem in gorskem delu celotne regije in temu primerno povečanje rastlinske mase, kar po drugi strani povečuje prisotnost kisika v ozračju. Sem sodi tudi poraščanje visokogorja, kjer se zaradi milejših zim dviga meja poraščenosti.

Regija nima sistematičnega spremljanja kakovosti vseh sestavin okolja, ni meritvenih točk in ni meritev posameznih polutantov

Leta 1995 je Zavod za zdravstveno varstvo predlagal meritve hrupa – izdelava karte hrupnih območij mesta Nova Gorica in meritev stanja onesnaženosti zraka na območju Nove Gorice (mala kurišča, promet ...). Meritve niso bile izvedene na območju celotne regije.

Registrirani so opazni vplivi onesnaženosti zraka iz gospodarsko razvitejše Furlanije - Julijske krajine

Onesnaženost zraka industrijskih emisij

Salonit Anhovo je v zadnjem desetletju zmanjšal emisije v zrak pod MDK vrednosti. Za Slovenijo in enako za regijo je zaskrbljujoče povečanje emisij v zrak iz manjših proizvodnih obratov. Zaradi občasnih ali pogostih kratkotrajnih izpustov je te emisije težko in drago odkriti, zato je oteženo tudi njihovo preganjanje in zahteva po sanaciji.

Povečuje se onesnaženost zraka z izpušnimi plini, predvsem v mestih in ob obremenjenih prometnicah

Število registriranih motornih vozil se stalno povečuje, samo iz leta 1997 na 1999 se je povečalo za 7 %, kar je povprečno 1,73 avtomobila na prebivalca. Na podlagi podatkov Promet v letu 1999 (Ministrstvo za promet, Direkcija RS za ceste) in podatkov iz leta 2000 vidimo porast cestnega prometa na državnih cestah v povprečju za 1 %. To povečuje tudi onesnaževanje zraka ob prometnicah, kjer je gost promet zaradi nezadržne in tudi neupravičene centralizacije dejavnosti v mestih, zlasti v Novi Gorici in okolici. Predvsem je opazen povečan promet po Soški dolini.

Povezanost zraka in gospodarskega razvoja (promet, kmetijstvo, energetika, industrija)

Uspešno gospodarstvo, intenziven promet (posebej transportne poti) in povečanje števila stanovanjskih enot vplivajo na obremenitve zraka tako v regiji kot v Sloveniji.

Kmetijsko intenzivna območja Zgornje Vipavske doline in Goriških Brd vplivajo na onesnaženost zraka

Predvsem je problematična bližina intenzivnih nasadov urbanim naseljem in kemizacija v intenzivnem kmetijstvu. Identifikacija je glede na točkovnost in občasnost onesnaževanja zahtevna. Rešljiva je z natančno predpisanim načinom opravljanja te dejavnosti, z izobraževanjem upravljalcev in kvalitetno strokovno politiko.

Predvideni trendi in primerjava s stanjem v ostali Sloveniji

Glede na gospodarski razvoj in povečanje prometa ter stanovanjskih enot se povečuje obremenjenost zraka, ki pa je za razliko od industrijsko intenzivnejših, predvsem geografsko zaprtih in klimatsko manj ugodnih območij na zadovoljivi ravni.

Vsa večja urbana območja – Nova Gorica, Šempeter pri Gorici, Ajdovščina, Vipava, Tolmin, Bovec in Idrija – sodijo med območja, kjer obremenjevanje okolja ne presega njegove

samočistilne sposobnosti. S povečano uporabo osebnih prevoznih sredstev se povečuje problem prometnih emisij oziroma prometne preobremenjenosti predvsem Nove Gorice.

Način preprečevanja onesnaženosti

Slovenija se je s kiotskim protokolom obvezala k 8 % znižanju toplogrednih plinov glede na izhodiščno leto 1986. Naloga je nacionalnega pomena in zahteva nacionalne programe. Zmanjšanje toplogrednih plinov pomeni tudi povečevanje zelenih površin in večjo količina kisika v zraku.

Sevanja

Tveganja za zdravje predstavljajo nekdanji onesnaževalci (Rudnik živega srebra Idrija z radonom) in **VN daljnovodi** v neposredni bližini naselij.

Okoljska tveganja

Okoljska tveganja izhajajo iz naravnih ali ustvarjenih danosti. So lažje ali težko predvidljiva. Med največjimi so nedvomno potresi in posledice neurij.

Med najbolj nepredvidljiva tveganja na Severnem Primorskem sodi **potres**. Severni del regije (Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko) je potresno močno ogrožen, saj leži območje ob idrijski tektonski prelomnici, ki ločuje alpski in dinarski svet.

Na posameznih območjih je tudi nevarnost **erozij** in **plazenja tal** (Lokavec na Ajdovskem, Bovško, Cerkljansko, Tolminsko ...), še posebej po večjih deževjih. Z manjšimi posegi v naravno ravnovesje bi delno omilili vse pogostejše poplave in plazove, ki so tudi zaradi globalnih klimatskih sprememb regiji vse pogostejši in vedno bolj rušilni.

Okoljska podjetja in raziskovalne institucije s področja okolja

Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica izvaja kontrolo kakovosti voda celotne regije. Nadzira kvaliteto pitne vode, surove vode, kopalne vode, odpadnih voda ter kvaliteto rek in potokov. Zavod se sooča s finančnimi težavami oddelka za epidemiologijo in higieno, ker je dejavnost vezana na trg in nima systemskega pokrivanja stroškov delovanja. Ob podpori regije bi Zavod lahko vpostavil ustrezen okoljski monitoring.

Zavod za varstvo kulturne dediščine in Zavod za varstvo narave

Z uveljavitvijo zakonov, ki urejata varstvo narave in varovanje kulturne dediščine, se je prejšnji enotni zavod razdelil na dva dela. V regiji sta se oblikovali dve ločeni službi, ki imata centralo v Ljubljani. Po besedah zaposlenih je vsebina dela dokaj toga in trenutno vezana predvsem na izdajanje mnenj o posegih v prostor. Trenutno ne igrata aktivne razvojne vloge v prostoru, čeprav razpolagata z izredno bogato evidenco naravne in kulturne dediščine, ki je skoraj v celoti digitalizirana.

Okoljsko izobraževanje, raziskovanje in usposabljanje

Z izvajanjem izobraževalnih programov s področja varstva okolja in s pridobitvijo statusa četrte slovenske univerze v širšem (čezmejnem) prostoru svojo vlogo krepi prva zasebna univerza Politehnika Nova Gorica. Žal predvsem v gospodarstvu potreba po kadrih, ki uspešno zaključijo okoljske programe, ni ustrezno prepoznana. Za oblikovanje odnosa do varstva okolja in urejanja prostora je izobraževanje različnih ciljnih skupin (prebivalstva, učiteljev, učencev, politikov, gospodarstvenikov) izredno pomembno.

1.5.7.3 Energetska infrastruktura in energetika v povezavi z okoljem

Energetska oskrba regije temelji na električni energiji in tekočih gorivih, katerih poraba se zaradi večanja prometa povečuje. V novogoriškem delu regije se v zadnjih letih gradi daljinsko plinifikacijsko omrežje za oskrbo z zemeljskim plinom. V hribovskih območjih za ogrevanje večinoma uporabljajo trda in tekoča goriva.

Nedopustno je, da del poseljenega območja v regiji (Nanos) še nima zagotovljene redne in zanesljive oskrbe z električno energijo. Ta je manj kakovostna tudi v višje ležečih in oddaljenih krajih, posebej ob konicah in ob slabih vremenskih razmerah. Ker električno omrežje tu ne prenese visokih obremenitev, to zavira podjetniški razvoj.

Na območju regije delujeta dve gospodarski javni službi za zagotavljanje oskrbe z električno energijo: Elektro Primorska in Ljubljansko elektro podjetje.

V začetku devetdesetih let je bilo predvsem na območju hribovskega dela regije zgrajenih več malih HE v zasebni lasti in v lasti družbe Soške elektrarne, ki upravlja tudi z velikimi HE na območju regije. Obstoječi in načrtovani hidroenergetski objekti so pomembni za zagotavljanje lastnih kapacitet pri oskrbi z električno energijo (lokalna/regionalna oskrba) in za oddajo v omrežje. Država in prebivalci vse odločneje zahtevajo, da gradnja HE upošteva principe trajnostnega razvoja oziroma naravovarstvene pogoje in mnenje domačinov.

Največje investicije v energetske sektorju v regiji

Trenutno je v izgradnji prva prečrpovalna HE Avče. Po posameznih, predvsem severozahodnih območjih regije so izdelani idejni projekti za energetske oskrbo z izrabo biomase v sistemih daljinskega ogrevanja ter uporabo geotermalne energije za ogrevanje strnjenih naselij ali posameznih stavb (Cerkno, študije za Žabče in Tolmin, Brda). Za območje Zgornje Vipavske doline, predvsem Nanosa, so izdelane idejne študije za izrabo vetrne energije. Gotovo se bo moral krečiti poudarek na zagotavljanju takih pogojev zanesljive oskrbe uporabnikov z energetske storitvami, ki bodo upoštevali načela trajnostnega razvoja, učinkovite rabe energije, gospodarske izrabe obnovljivih virov in varovanja okolja.

Programi za spodbujanje učinkovite rabe energije in večje izrabe obnovljivih virov energije

Regija je v letu 2006 ustanovila lokalno energetske pisarno GOLEA. Sofinancirana je iz sredstev EU.

1.5.7.4 Urejanje prostora

V pripravi je nov predlog Zakona o urejanju prostora, katerega osnovna cilja sta razmejitev pristojnosti med državo in lokalno skupnostjo ter poenostavitev postopkov. Predlog za razliko od aktualne zakonodaje ne vključuje regionalnih prostorskih zasnov, temveč interesno povezovanje lokalnih skupnosti (prostorske ureditve skupnega/regijskega pomena).

Raba prostora

Regija sodi med večje slovenske statistične regije, saj obsega 11,5 % slovenskega ozemlja (2.325 km² površine). Konec leta 2004 je imelo na tem območju stalno prebivališče 119.622 ljudi. Kmetijskega zemljišča je po podatkih MKGP-ja 51.507 ha. Prevladujejo v Vipavski dolini in v ravninskih delih doline reke Soče. Največ je trajnih travnikov in pašnikov (60,8 %), sledijo vinogradi (9,4 %) ter njive in vrtovi (7,87 %).

Pozidanih je 8.731 ha zemljišč oziroma slabe 4 %. Dobrih 5 % je odprtih zemljišč brez oziroma z nepomembnim površinskim pokrovom, slabih 25 % je suhih odprtih zemljišč s posebnim površinskim pokrovom, ostalih rab je manj kot 2 %.

Poselitev

Za regijo je značilna razpršena poselitev – z izjemo regijskega in občinskih središč. Povprečna gostota poselitve je pod slovenskim povprečjem, in sicer 51 prebivalcev/km² (v SLO 98 prebivalcev/km²). Izrazito redko poseljene so občine Bovec (9), Kobarid (23), Tolmin (32) in Cerkno (38 prebivalcev/km²).

Tla in gozd imata v Goriški statistični regiji glede na uporabo velik gospodarski pomen

Večinski del regije je podeželski s kmetijstvom kot gospodarsko dejavnostjo. Ta je predvsem intenzivna na submediteranskem območju Zgornje Vipavske doline, Briške doline in Brd. Drugačen, bolj socialno-kulturni pomen ima v višinskih območjih. Predvsem v Zgornjem Posočju in na Idrijsko-Cerkljanskem postaja kmetijstvo način življenja in dejavnik ohranjanja kulturne krajine.

Drugačen pomen tal v gospodarstvu se kaže z izkoriščanjem naravnih virov, in sicer gramoza in surovin za posamezne predelovalne obrate: Apnenica Solkan, Salonit Anhovo, Goriške opekarne ... V regiji je več odzemnih mest s koncesijo (glinščica, surovine Salonita Anhovo, Apnenica Solkan, peskokopi ...).

Gozd pokriva 63 % celotne površine regije

Gozdarstvo in s tem varstvo in urejanje gozdov so glede na gozdnatost regije zelo pomembni, na območju pa prevladujejo bukova rastišča.

Več kot polovica gozdov je v zasebni lasti

Na območju je trenutno 25,7 % državnih, 13,2 % občinskih in 61,2 % zasebnih gozdov. Trenutno je med lastnike gozdov vpisanih 51.636 oseb. Povprečna velikost zasebne posesti je le 1,5 ha, medtem ko je bila še pred desetimi leti 1,97 ha.

Prisotnost gozda se kaže tudi v strukturi gospodarskih dejavnosti

Na vsakem območju je več srednjih in malih podjetij oziroma samostojnih podjetnikov, ki se ukvarjajo z lesno dejavnostjo. Veliko lesne mase izvozijo v sosednjo Italijo.

Odprtost gozdov v regiji ni zadovoljiva

Po podatkih Gozdnogospodarskega načrta za GGO Tolmin za obdobje 2001–2010 je v večnamenskih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom okoli 43 % gozdov odprtih z vlakami, 17 % z žičnico. 18,8 % gozdov je zaprtih ali je v njih treba v večji meri ročno spravilo, 22,8 % pa je slabo odprtih gozdov in je pri spravilu potrebna kombinacija žičnega oz. traktorskega spravila z ročnim. V naslednjem letu je načrtovanih skupno 132 km novih gozdnih cest in 14,7 km rekonstrukcij obstoječih cest, ki sedaj niso prevozne za težjo mehanizacijo.

Povečalo se je interesno sodelovanje občinskih strokovnih služb za urejanje prostora

Večina občin je v letu 2005 formalno pristopila k povezovanju in skupnemu izvajanju projekta s področja skupnega čezmejnega prostorskega razvoja (projekt TRANSLAND). Projekt je ustrezna zasnova trdnejšega in trajnejšega povezovanja služb za urejanje prostora in posameznih strokovnjakov v regiji.

Kadrovska zasedenost službe za urejanje prostora v občinah se izboljšuje

Urejanje prostora je v pristojnosti občin. Med dvanajstimi občinami Severne Primorske (Goriške statistične regije) je največja MO Nova Gorica, ki ima najštevilčnejši oddelek za urejanje prostora. Z začetkom izdajanja lokacijskih informacij je večina občin okrepila pristojne službe. Še vedno ustreznih strokovnjakov ne zaposlujejo manjše občine, npr. Cerkno, Kanal ob Soči, Miren-Kostanjevica, Brda). Navedene občine naloge izvajajo s pomočjo zunanjih izvajalcev.

Regija je v postopku izdelave konceptualnih opredelitev za prostorski razvoj regije, ki bodo ob ustrezni podpori rezultirale v organizacijsko zasnovo za načrtovanje na regionalni ravni

Leta 2004 je bila sprejeta Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Nacionalne sektorske strategije in usmeritve prostorskega razvoja, ki so posredno ali neposredno vezane na urejanje prostora, bodo nedvomno izhodišča pri prostorskem načrtovanju regije.

Odzivi razvojnih subjektov na regijske razvojne izzive

Podjetja v regiji vplivajo na zgoščevanje poselitve v sorazmerni bližini podjetij. Lociranje podjetij vpliva na hitrejši razvoj prometne infrastrukture. Krepi se položaj podjetij in območij, kjer so locirana večja podjetja (Nova Gorica, Ajdovščina ...). Naravna in kulturna krajina sta lahko pomemben element tržne promocije proizvodov in storitev. Za razvoj podjetij je pomemben razvoj telekomunikacijskih omrežij in načrtovanje integriranega prometnega sistema. Zaradi infrastrukturnih težav in pomankanja razpoložljivega prostora za poslovno dejavnost podjetja zapuščajo Idrijsko-Cerkljansko oziroma se selijo poslovalnice v sosednje regije. V Zgornji Vipavski dolini, na novogoriškem območju in v Zgornjem Posočju se poslovna dejavnost širi v ustrezno urejenih manjših in večjih poslovnih conah.

Lokalne skupnosti ohranjajo policentrični sistem poselitve in si prizadevajo za optimalen razvoj prometne infrastrukture, da bi izboljšali dostopnost do občinskih in regijskih zaposlitvenih središč ter do prestolnice.

1.6 PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN OVIRE RAZVOJA REGIJE - SWOT analiza

1.6.1 SWOT za socialno okolje – prebivalstvo in človeške vire

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - izobrazbena struktura prebivalstva regije se izboljšuje - delež delovno sposobnega prebivalstva se povečuje - stopnja registrirane zaposlenosti se povečuje - regija ima najnižjo stopnjo brezposelnosti v Sloveniji - regija ima vrsto novih programov VŽU - v regiji se izvaja vse več različnih izobraževalnih programov (na srednješolski, višje- in visokošolski ravni) in programov usposabljanja, prilagojenih potrebam gospodarstva - število in delež študentov v regiji se povečujeta - v regiji delujeta dve štipendijski shemi - izvaja se vrsta programov za promocijo zdravja 	<ul style="list-style-type: none"> - demografski kazalniki regije so še vedno slabi (prebivalstvo stagnira, v nekaterih predelih še vedno upada, naravni prirast je še vedno negativen, nadaljuje se slabšanje indeksa staranja prebivalstva) - staranje prebivalstva vpliva na ukinjanje vrtcev in oddelkov šol, upad števila dijakov, povečuje pa potrebo po novih kapacitetah v domovih ostarelih - za regijo je značilna krajša življenjska doba v primerjavi z regijami v EU - izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih je še vedno pod republiškim povprečjem - še vedno smo priča begu možganov - upada zanimanje za vpis v tehnične poklice in srednje šole, pa tudi v šole, ki izobražujejo za potrebe turizma - na trgu dela še vedno vlada strukturno neskladje - premalo je R&R institucij in premajhna je povezanost gospodarstva z njimi - primanjkuje prostorov za izvajanje obstoječih izobraževalnih programov in programov usposabljanja (predvsem v Novi Gorici) - prenizka stopnja vključenosti prebivalstva in zaposlenih v vseživljenjskem učenju - primanjkuje stanovanj (za mlade kadre, za profesorje ...) - med mladimi je opazen porast negativnih pojavov - naraščajo dejavniki nezdravega življenjskega sloga med prebivalstvom - prenizka je povezanost med sektorji družbenih dejavnosti in med njimi ter gospodarstvom
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - nadaljnji razvoj in prilagajanje izobraževalnih programov (srednješolskih, višje- in visokošolskih) ter programov usposabljanja potrebam gospodarstva in regije kot celote - disperzija izobraževalnih programov po regiji - razvoj R&R institucij in njihovo povezovanje z gospodarstvom - prihod strokovnjakov v regijo oz. možnosti za domače strokovnjake, da se vključijo v izobraževalni proces in razvojno raziskovalno delo - razvoj VŽU v smeri dopolnjevanja znanj in spretnosti zaposlenih za potrebe regije in njenega prebivalstva - nadaljnji razvoj dveh centrov veživiljskega učenja kot podpornih institucij za večje vključevanje prebivalstva v izobraževanje in vseživljenjsko učenje 	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje prostorov (in drugih pogojev) za izvajanje izobraževalnih programov ter programov usposabljanja v regiji - nepriljavno okolje za mlade (pomanjkanje stanovanj, zahtevnih delovnih mest, možnosti kulturnih in športnih aktivnosti ...) - premajhno zanimanje za tehniške in nekatere druge (gostinstvo, turizem) poklice, ki jih potrebuje gospodarstvo za svoj razvoj - prepočasno prilagajanje izobraževalnih programov in programov usposabljanja spremenjenim potrebam gospodarstva - prenizka zavest o potrebnosti VŽU - premajhno znanje in osveščenost ter preozko gledanje na zdravje, varovanje zdravja ter urejanje problemov zdravja - premajhna ponudba zdravju prijaznih storitev na področju prehrane, rekreacije in športa,

<ul style="list-style-type: none"> - ustvarjanje primerne okolja za mlade (iz regije in od drugod) v regiji (zanimiva delovna mesta, še več štipendij, stanovanja, bogati kulturno in športno življenje) - razvoj alternativnih oblik zaposlovanja - čezmejno sodelovanje v smislu usklajevanja ponudbe in povpraševanja na trgu delovne sile in odprtje trga dela v Italiji (najkasneje leta 2009) - razvoj novih programov za delo z mladimi in drugimi kategorijami prebivalstva - izvajanje programov promocije zdravja v skupnosti, širšem okolju, delovnem okolju - obstoječa zdravju naklonjena politika (sprejeta zakonodaja na področju alkohola, tobaka, prehrane) - razvoj različnih oblik prostovoljnega dela - sprejeta kadilski in alkoholni zakon - članstvo v EU – možnosti sodelovanja na različnih področjih 	<p>opušcanja kajenja in uživanja alkohola ter krepitve duševnega zdravja v lokalnih skupnostih</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje sredstev za družbene dejavnosti in s tem krčenje javnih storitev (predvsem na podeželju), kar še zmanjšuje možnosti za ohranjanje prebivalstva v teh območjih - premajhna povezanost v regiji nasploh (občine)
---	--

Na **področju razvoja človeških virov** so **ključne prednosti** najnižja stopnja brezposelnosti v Sloveniji, že prisotni izobraževalni programi (tako srednješolski kot višje- in visokošolski) in programi VŽU, vedno večji delež študentov in dve delujoči štipendijski shemi, ki delujeta v podporo gospodarstvu pri pridobivanju ustreznih kadrov za njegov nadaljnji razvoj.

Med **slabostmi** velja izpostaviti še vedno slabe demografske kazalnike, izobrazbeno strukturo prebivalstva in zaposlenih, ki je (kljub izboljšanju) še vedno pod republiškim povprečjem, nadaljnji odliv mladih šolanih ljudi iz regije, upad zanimanja mladih za šolanje za deficitarne poklice, kar še vedno povzroča strukturno neskladje na trgu dela, premajhno prisotnost R&R institucij, pomanjkanje prostorov za izvajanje že obstoječih izobraževalnih programov in programov usposabljanja (predvsem v Novi Gorici), prenizko stopnjo vključenosti prebivalstva in zaposlenih v vseživljenjsko učenje, naraščanje negativnih pojavov med mladimi in nasploh premajhno povezanost v regiji (institucij med seboj ter družbenih dejavnosti in gospodarstva).

Ključne **priložnosti** regije so vidne v nadaljnjem razvoju in prilagajanju izobraževalnih programov in programov usposabljanja potrebam gospodarstva, razvoju R&R institucij in njihovem povezovanju z gospodarstvom, nadaljnjemu razvoju VŽU, ustvarjanju privlačnega okolja za mlade in razvoju programov za različne ciljne skupine prebivalstva.

Ovire so predvsem v pomanjkanju prostorskih in drugih pogojev za izvajanje (sedanjih in novih) izobraževalnih programov v regiji, v neprilučnem okolju za mlade, upadanju zanimanja za tehniške in druge deficitarne poklice med mladimi, prepočasnemu prilagajanju izobraževalnih programov in programov usposabljanja potrebam gospodarstva, prenizki zavesti o nujnosti VŽU, premajhni povezanosti dejavnosti in institucij v regiji in premajhni ponudbi zdravju prijaznih storitev na različnih področjih v lokalnih skupnostih.

1.6.2 SWOT za gospodarstvo

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - dobra ekonomska struktura in ekonomski rezultati - ugodna zemljepisna in transportna lega – obmejni prostor in hkrati bližina velikih tržišč - preverjena tradicija v vrsti industrijskih panog - izgradnja novih R&R oddelkov in tehnoloških centrov v podjetjih - izdelana strategija Regionalnega inovacijskega sistema - število novih prostorov in zemljišč v obrtnih in poslovnih conah se povečuje - ustanovljena Univerza v Novi Gorici in Visokošolsko središče Primorske (VIRS) - ustanovljen univerzitetni inkubator Univerze v Novi Gorici - pridobljeni novi prostori PTP - ustanovljena inkubator v okviru Posoškega razvojnega centra in Tehnološki park Ajdovščina - tradicija sodelovanja z italijanskimi institucijami in podjetji - dobro poznavanje italijanske kulture, jezika in vrednot - poznavanje trgov nekdanje Jugoslavije - razvita posredniška oz. trgovinska dejavnost - prilagodljivost malih podjetij 	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje novih kakovostnih delovnih mest, zlasti za mlade izobražene kadre - pomanjkanje inovativnih mladih kadrov - pomanjkanje specifičnih strokovnih in managerskih znanj na trgu delovne sile (npr. proizvodni manager) - strukturna neskladja na trgu delovne sile - neugodna izobrazbena struktura prebivalstva - beg možganov v večje urbane centre - kritično pomanjkanje ugodnih finančnih virov financiranja za inovativne razvojne projekte - premajhno angažiranje za ustanavljanje skladov semenskega in tveganega kapitala - odsotnost "shem" pospeševanja tehnološko zahtevnih inovativnih proizvodenj in storitev - število poslovnih subjektov v regiji stagnira - različni pogoji poslovanja podjetnikov po subregijah - pomanjkanje podjetniške iniciative - premajhno število razvojno vlečnih podjetij - majhno število inovacij - povezovanje med podjetji in drugimi institucijami je na nizki ravni - pomanjkanje poslovne etike med podjetniki - prevelik poudarek na dejavnosti igralništva - malo skupnih projektov med podjetji in drugimi javnimi in zasebnimi institucijami - nepovezanost med podpornim okoljem in podjetniki - visoke nakupne cene zemljišč (v primerjavi s sosednjo Italijo) - počasno urejanje poslovnih in obrtnih con - neugodne prometne povezave, predvsem v Zgornjem Posočju in na Idrijsko-Cerkljanskem
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - strateško in poslovno povezovanje podjetij - globalizacija - spodbujanje in stimuliranje VŽU zaposlenih in managementa - razvoj izobraževalnih institucij za vse strukture prebivalstva - razvoj podpornega okolja na podlagi smernic strategije Regionalnega inovacijskega sistema - krepitev vloge terciarnega in kvartarnega sektorja ter spremembe znotraj sekundarnega sektorja - delo na daljavo – izgradnja telecentrov - razvoj novih tehnologij - izkoriščanje različnih načinov sofinanciranja - pritek tujega kapitala - enotni EU trg in skupno nastopanje na trgih zunaj EU - fluktuacija strokovnjakov in managerjev - čezmejno sodelovanje - skupno sodelovanje nosilcev razvoja pri pripravi projektov - razvijanje poslovnih modelov 	<ul style="list-style-type: none"> - slaba razvitost Severne Primorske (Goriške statistične regije) v primerjavi z ostalimi regijami 15 članic EU - globalizacija - neustrezne posamezne zakonodajne rešitve in draga državna administracija - birokratizacija upravno-administrativnih postopkov - relativno šibak pretok znanja iz akademske sfere v podjetja - premajhne stimulacije države pri vzpostavljanju konkurenčnejšega gospodarstva in podpornega okolja - premajhna podpora in stimuliranje inovacij - sprememba zakonodaje v Italiji in Sloveniji lahko pripelje do hitrega zaprtja ali padca donosa družbe HIT d.d. - visoka obdavčitev visoko izobraženih kadrov - pomanjkanje mehanizmov v finančnih institucijah pri ponujanju novih storitev za hitro rastoča podjetja

Za razvoj gospodarstva na Severnem Primorskem (v Goriški statistični regiji) so ključne prednosti ustanovitev in delovanje ključnih podpornih institucij (univerzitetni inkubator,

tehnološka parka, podjetniški inkubator, tehnološki centri ipd.), možnosti širitve dejavnosti v obstoječih in novo nastalih poslovnih conah ter uspešno poslovanje nekaterih velikih gospodarskih družb. Za gospodarstvo je zelo pomembno tudi delovanje izobraževalnih zavodov Univerze v Novi Gorici, Visokošolskega in raziskovalnega središča Primorske ter ostalih izobraževalnih organizacij, ki pripomorejo k večjemu številu usposobljenih kadrov na trgu dela. Prednost, ki smo jo pridobili v zadnjih štirih letih je tudi utrditev čezmejnega sodelovanja na gospodarskem področju.

Med **slabostmi** velja izpostaviti pomanjkanje ustreznih kadrov na trgu dela, nadaljnji odliv mladih v večje, bolj vabljive in urejene urbane centre, neustrezno izobrazbeno strukturo prebivalstva in zaposlenih, pomanjkanje finančnih mehanizmov (semenski in rizični kapital) in drugih finančnih produktov, pomanjkanje sodelovanja med javnim in privatnim sektorjem v ključnih projektih, malo inovacij v regiji in zelo počasno rast števila podjetij po letu 2002. Podjetniška etika, pomanjkanje podjetniške iniciative in finančna disciplina so velike slabosti, ki škodujejo podjetništvu kot pozitivni vrednoti med prebivalci regije. Med zelo vplivne slabosti štejemo tudi visoke nakupne cene zemljišč (v primerjavi s sosednjo Italijo) ter dolgotrajne in zapletene postopke urejanja območij poslovnih in obrtnih con.

Ključne **priložnosti** regije so nadaljnji strateški in poslovni razvoj in povezovanje podjetij, izkoriščanje pozitivnih učinkov globalizacije v domačem okolju, razvoj izobraževalnih institucij za vse strukture prebivalstva, razvoj podpornega okolja na podlagi smernic strategije Regionalnega inovacijskega sistema, krepitev vlog terciarnega in kvartarnega sektorja ter spremembe znotraj sekundarnega sektorja. Priložnosti predstavljajo tudi nove tehnologije za razvoj gospodarstva, izkoriščanje različnih načinov sofinanciranja ter pokrivanje deficita strokovnjakov in managerjev v podjetjih s prihodom tuje delovne sile.

Ovire so predvsem premajhna podpora inovacij s strani regije in države, negativni trendi globalizacije in njihov vpliv na gospodarstvo, birokratizacija upravno-administrativnih postopkov, neustrezne posamezne zakonodajne rešitve in draga državna administracija, relativno šibak pretok aplikativnega znanja iz akademske sfere v podjetja, premajhne stimulacije države pri vzpostavljanju konkurenčnejšega gospodarstva in podpornega okolja. Sprememba zakonodaje v Italiji in Sloveniji lahko pripelje do hitrega zaprtja ali padca donosa družbe HIT d.d. Na konkurenčnost gospodarstva na drugih trgih vpliva tudi visoka obdavčitev visoko izobraženih kadrov pri osebnih dohodkih in detaširanju.

1.6.3 SWOT za turizem

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - ugodni zemljepisna in transportna lega - ugodne naravne danosti - raznolika in neokrnjena narava - bogati in raznoliki dediščini kulture in zgodovine, etnološka in duhovna dediščina - kakovostni in prepoznavni proizvodi - atraktivnost regije kot celote - lega ob bogatem tržnem območju Furlanije - Julijske krajine, Veneta in Koroške - dobro razvit in priznan proizvod igre in zabave 	<ul style="list-style-type: none"> - premalo povezovanja v regiji in pomanjkanje regionalne razvojne vizije na področju razvoja skupne turistične destinacije - velike razlike v razvitosti znotraj regije - premajhna prepoznavnost regije - prepočasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije - nepovezано turistično gospodarstvo - neizkoriščene možnosti v razvoju turizma - velika razdrobljenost turistične ponudbe - premajhna usposobljenost lokalnih ponudnikov za tekmovanje na odprtem trgu - premajhen interes za delo v turističnih in gostinskih dejavnostih - prešibka podpora okolja razvoju turizma v regiji - problemi in neurejenost na trgu poslovne infrastrukture - nepreglednost nad razpoložljivo in načrtovano infrastrukturo
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - opredelitev koncepta skupnega turističnega prostora, ki bo zagotovil zadostno dimenzijo, opaznost, prepoznavnost in konkurenčnost na mednarodnem trgu - skupna in celovita promocija regije - bližina visoko razvite Furlanije - Julijske krajine, Veneta in Koroške - razvoj turizma in značilnih/prepoznavnih proizvodov v turizmu (narava; zdravje, šport in rekreacija; dediščina kulture, zgodovine in tehniška dediščina; vino in kulinarika; igralništvo in zabava) - povezovanje kulture in turizma - povezovanje športa in turizma - povezovanje turizma, kmetijstva in storitvenih dejavnosti - čezmejno sodelovanje - uresničevanje strateških dokumenti razvoja turizma v državi in regiji 	<ul style="list-style-type: none"> - počasno odzivanje regije na procese povezovanja in globalizacije - neuravnotežena rast posameznih segmentov turistične ponudbe - razvojna sredstva namenjena samo velikim investicijskim projektom, ne pa tudi lokalnemu nivoju in lokalni turistični ponudbi - v primeru večjih investicij bi lahko prišlo do pomanjkanja domače delovne sile - prevelik vpliv lokalne politike na oblikovanje turistične ponudbe v regiji - zakonodaja ni naklonjena malemu gospodarstvu, tudi turističnemu ne - birokratizacija upravno-administrativnih postopkov

Na **področju turizma** so **ključne prednosti** ugodna zemljepisna in transportna lega regije, bogata in raznolika dediščina kulture, zgodovine in narave ter tehniška dediščina, kakovostni in prepoznavni proizvodi ter atraktivnost regije kot celote.

Med **slabostmi** velja v regiji izpostaviti še vedno prešibko povezovanje turističnih ponudnikov, razdrobljenost turistične ponudbe, premajhno usposobljenost lokalnih ponudnikov za tekmovanje na odprtem trgu, premajhno prepoznavnost regije kot celote in še veliko neizkoriščenih možnosti v razvoju turizma.

Ključne **priložnosti** regije so predvsem v opredelitvi koncepta skupnega turističnega prostora, ki bo zagotovil zadostno dimenzijo, opaznost, prepoznavnost in konkurenčnost na mednarodnem trgu, skupna in celovita promocija regije ter razvoj prepoznavnih proizvodov.

Ovire so predvsem neuravnotežena rast posameznih segmentov turistične ponudbe, zbirokratiziranost upravno-administrativnih postopkov in dejstvo, da so državna razvojna sredstva namenjena samo velikim investicijskim projektom, ne pa tudi lokalnemu nivoju in lokalni turistični ponudbi.

1.6.4 SWOT za podeželje

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - ugodne naravne danosti – neokrnjena in čista narava - bogati naravna in kulturna dediščina - ugodna geografska lega območja - raznovrstna kmetijska pridelava - ekstenzivno kmetijstvo v hribovskih območjih in razvite oblike okolju prijaznega kmetovanja - močno prisotna tradicija kmetovanja - obstoj že oblikovane turistične ponudbe (npr. tematske poti ...) - obstoj širše prepoznanih lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov - ohranjene avtohtone sorte grozdja in sadja ter avtohtone pasme živali - obsežna gozdna bogastva – velika ekološka in socialna vrednost gozdov - velika količina še ne izkoriščene biomase in obnovljivih virov energije (les, voda ...) - nižje cene nepremičnin kot v mestih - razvito društveno dogajanje 	<ul style="list-style-type: none"> - nepovezanost in nesodelovanje nosilcev razvoja podeželja - šibka konkurenčna sposobnost kmetij v pogojih trga EU - neugodni demografski kazalniki - nizka izobrazbena struktura kmetov - nizka stopnja usposobljenosti in informiranosti prebivalstva na podeželju o različnih predpisih - neugodna proizvodnja (majhne količine pridelkov in izdelkov) in posestna struktura kmetij - opuščanje kmetij pri prehodu generacij - nazadovoljivo urejena infrastruktura - nizka samoiniciativnost kmetov in ostalega prebivalstva na podeželju za aktivno razvojno delovanje - pomanjkanje podjetnosti na podeželju - ni nadzora nad gibanjem obiskovalcev gozdov – ekološke težave - nezadovoljivo delovanje zadrug
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - finančne spodbude za razvoj podjetniških dejavnosti na podeželju in alternativnih načinov kmetovanja (dopolnilne dejavnosti na kmetijah, mikro in mala podjetja na podeželju) - sistemska podpora različnih gospodarskih dejavnosti na kmetijah - izkoriščanje obnovljivih naravnih virov - povezovanje podeželja s turizmom - povečano povpraševanje po kakovostnih domačih proizvodih in povečano zanimanje za zdravo hrano - razvoj eko turizma na podeželju - povezovanje ponudnikov (vertikalno in horizontalno) - podpora javno-zasebnih partnerstev s strani države in EU - varovana območja kot poseben produkt podeželja - izdelava enotne prostorske strategije za podeželje - informacijsko-komunikacijska tehnologija - čezmejno sodelovanje - podpora razvoja okolju prijaznih tehnologij - sistemska podpora usposabljanja in VŽU - privlačnost podeželja za bivanje v smislu varnosti - zanimanje za tradicijo in lokalne posebnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - neustrezna zakonodaja z vidika podpore razvojnih aktivnosti na podeželju - propad manjših kmetov brez vizije nadaljnjega razvoja svoje dejavnosti - upad zaposlenih v kmetijstvu in delovnih mest na podeželju - izseljevanje s podeželja - omejene možnosti širitve naselij - uvoz cenejše hrane iz tujih držav - težavno pozicioniranje blagovnih znamk kmetijskih proizvodov na trgih EU - onesnaževanje okolja - visoki kriteriji in zapleteni postopki za pridobitev finančnih spodbud - nesposobnost koriščenja evropskih in državnih sredstev - prepočasen odziv države na prilagajanje zakonodaje (zemljišča, podjetništvo, dopolnilne dejavnosti) - neustrezna davčna politika - slabšanje videza kulturne krajine zaradi opuščanja kmetijske pridelave - varovana območja brez sistemske podpore optimalnega razvoja - nezadostna poklicna in managerska usposobljenost na ravni kmetij - odprodaja in trgovanje z zemljišči - nerazumevanje nujnosti trajnostnega razvoja - pomanjkanje podjetniškega pristopa k razvoju podeželja - propadanje objektov kulturne dediščine

V prostorskem smislu predstavlja **podeželje** večinski delež celotnega območja regije. Območje, ki je v geografskem smislu precej raznoliko, se srečuje z mnogimi **problemi** in slabostmi, med katerimi velja najbolj izpostaviti pomanjkanje podjetnosti, ki izvira tudi iz nizke izobrazbene strukture kmečkega prebivalstva ter nizke stopnje usposobljenosti in informiranosti podeželskega prebivalstva o različnih razvojnih možnostih in predpisih, ki urejajo posamezna področja. Podporne institucije, ki bi s svojimi programi to stanje lahko izboljšale, sicer obstajajo, vendar se kot slabost kaže nezadostno sodelovanje med njimi. Prav tako problem predstavlja premajhna informiranosti ciljnih skupin, ki pa je večkrat povezana tudi z nizko stopnjo motiviranosti prebivalcev.

Močno prisotna tradicija kmetovanja na tem območju predstavlja pomembno **prednost**, ki jo je treba spodbujati in še naprej razvijati z namenom, da se ustavi negativni trend opuščanja kmetovanja pri prehodu generacij. Mnogi kmetijski pridelki in izdelki so širše prepoznavni, po drugi strani pa se kmetijska gospodarstva srečujejo z neugodnimi proizvodnimi strukturami (majhne količine pridelkov in izdelkov), kar slabša njihovo konkurenčno sposobnost.

Priložnosti razvoja podeželja v regiji so v sistematičnem izkoriščanju obstoječih prednosti, predvsem v povezovanju razvoja podeželja z razvojem turizma in v izkoriščanju svetovnih trendov, ki se kažejo kot povečano povpraševanje po kakovostnih domačih proizvodih ter povečano zanimanje za zdrav način življenja.

Kot **nevarnost** moramo izpostaviti nerazumevanje potrebe po vzpostavljanju potrebne infrastrukture na podeželju. Ugotovitve analiz kažejo, da so največje **priložnosti** v povezovanju ponudnikov in vzpostavljanju javno-zasebnih partnerstev pri izvajanju projektov. Za podeželske predele regije je značilno pestro društveno dogajanje, ki mu je treba dati nadaljnjo podporo pri krepitvi privlačnosti življenja na podeželju. **Nevarnosti** nadaljnjega pomanjkanja podjetnosti na podeželju se bo regija lahko izognila tudi z nenehnim usposabljanjem različnih ciljnih skupin in s finančnimi spodbudami za razvoj podjetniških dejavnosti na podeželju.

Oblikovanje javno-zasebnih partnerstev, usklajeno delo po principu "od spodaj navzgor", razvoj podjetnosti na podeželju ter povezovanje in sodelovanje pri uresničevanju aktivnosti bodo v prihodnje osnovna vodila celostnega razvoja podeželja in oblikovanja skupnih projektov.

1.6.5 SWOT za okolje, prostor in infrastrukturo

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - strateška lega regije v prostoru (Slovenija, Evropa) - izredna biotska in krajinska raznolikost delov regije, izjemne krajine kot krajinska območja - visoko vrednotenje kakovosti naravne in kulturne krajine (ohranjena narava in bogastvo s kulturno dediščino) - območja pomembnejših naravnih virov (izreden vodni potencial ...) - obstoj aktivnih subregionalnih središč - povezovanje občin na področju prostorskega planiranja ter čezmejno povezovanje občin in komunalnih podjetij na področju zbiranja in ravnanja z odpadki - sklenjeni dogovori šestih občin (severozahodni del regije pri skupnem načrtovanju in izvajanju projektov – cestna in komunalna infrastruktura) - izvedeni pomembni projekti s področja vodooskrbe in komunalne infrastrukture v regiji - velik potencial za izkoriščanje obnovljivih virov energije - povezovanje in ustanovitev lokalne energetske agencije GOLEA - povezovanje Nove Gorice in Gorice - zaščitena območja: Triglavski narodni park, naravni rezervati in krajinski parki - z izgradnjo hitre ceste postaja Zgornja Vipavska dolina privlačno področje za poselitev in podjetništvo - relativno razvejano cestno omrežje v regiji - tranzitna vloga Zgornje Vipavske doline, tranzitni promet vzhod–zahod - bližina petega vseevropskega prometnega koridorja - izvajanje izobraževanj in raziskav s področja varstva okolja v okviru novonastale četrtne slovenske univeze oz. Politehnike (študij in raziskave okolja) in Zavoda za zdravstveno varstvo Nova Gorica 	<ul style="list-style-type: none"> - nepovezano delovanje občin na področju varstva okolja/odsotnost regionalnega nivoja in institucionalne povezanosti - odsotnost regionalnega informacijskega sistema in podatkovne baze - več kot 80 % regije je demografsko ogroženega območja, obstoj območij z razvojnimi problemi - neustrezno razvita prometna in komunikacijska infrastruktura delov regije: predvsem zaprt severni del regije, slaba kvaliteta razvejanega cestnega omrežja - neustrezne medregijske cestne povezave (z Gorenjsko, Osrednjo Slovenijo, Obalno-kraško regijo, Notranjsko) - Idrijsko-Cerklijsko izstopa s svojo dislociranostjo od potencialnega regionalnega središča v Novi Gorici (do Ljubljane je oddaljenost manjša, kvaliteta cestne povezave pa boljša) - cestna infrastruktura v severnem in vzhodnem delu regije ne zagotavlja optimalne dostopnosti do regionalnega središča - neizrazito regijsko središče/nedefinirana vloga - razlike med regijskim centrom in periferijo - razvojni potenciali naselij (Tolmin, Idrija) izven somestij Nove Gorice so sorazmerno slabi - zastarelo in nerazvejano železniško omrežje - neustrezen odnos do javnega potniškega prometa - neustrezno ravnanje z odpadki in odsotnost regijskega centra za zbiranje odpadkov - nedograjena komunalna infrastruktura - manjši deli regije še niso elektrificirani (Nanos) - neprimerni posegi in raba v obvodnem in vodnem prostoru - občutljiva vodozbirna območja, ki niso zaščitena ali ni rešen sistem upravljanja - nezadostno čezmejno sodelovanje prostorskih in okoljskih projektih - ni upravljalnih načrtov zaščitene območij (parki, območja Nature 2000) - zaradi neosveščenosti pri urejanju prostora in neupoštevanja tipologije naselij izginja tipična arhitektura - šibka kultura odzivanja in nerazvita tradicija vključevanja javnosti v procese odločanja
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - podpora EU za izrabo obnovljivih virov energije - policentrična zasnova regije - novo pozicioniranje soškega železniškega koridorja - izraba geotermalnih virov - obnovljivi viri energije - izboljšanje okoljske infrastrukture/monitoring 	<ul style="list-style-type: none"> - nesodelovanje lokalnih politikov in skupnosti v regijskih projektih in nesoglasja pri določanju regijskih prioritet - strokovno in institucionalno močnejše čezmejno območje (Italija) - pritiski gospodarstva na okolje - nezavarovanje vodnih virov zaradi različnih interesov - povečanje obremenitev okolja s prometom

<p>krepitve zavesti o nujnosti spoštovanja principov trajnostnega razvoja pri načrtovanju sektorskih politik</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvoj raziskovalne dejavnosti s področja vplivov živega srebra v evropskem merilu v procesu sanacije zapiranja rudnika v Idriji - zakon v okviru popotresne obnove - čezmejno sodelovanje in razvoj čezmejne regije - območja Nature 2000 	<ul style="list-style-type: none"> - vplivi na okolje iz Furlanije - Julijske krajine (zrak, podtalnica) - naravne katastrofe in pojavi v okolju - enostranski razvoj izključno cestne infrastrukture - odmikanje roka izgradnje hitre ceste Razdrto-Vipava - odnos države do zemljiške politike - odsotnost uveljavljanja upravljalških načrtov s strani države ter državnih in regijskih strategij in ukrepov na področju ohranjanja kulturne krajine
--	---

Na področju okoljskega, prostorskega in infrastrukturnega razvoja regije so **ključni problemi** nezadovoljiva dostopnost nekaterih predelov, še posebej severozahodnega dela, slabo stanje obsežnega lokalnega cestnega omrežja; nezadostna opremljenost regije s komunalno infrastrukturo na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda – poseben problem predstavljajo območja razpršene gradnje na podeželju in odsotnost čistilne naprave za poselitveni bazen Nove Gorice; odsotnost regijskega pristopa k zbiranju in ravnanju z odpadki; odsotnost regionalnega nivoja prostorskega planiranja in analitike s čezmejnimi vidikom ter nejasna delitev funkcij in dejavnosti v prostoru in pomen regionalnega središča.

Razvojne **priložnosti** predstavljajo naravni potenciali (les, sonce, voda) za izkoriščanje obnovljivih virov energije, izraba geotermalnih virov za ogrevanje in turizem, izredna biotska in krajinska raznolikost ter kulturna dediščina za razvoj turizma, kakovost bivanja in ohranjanje identitete. Tudi Triglavski narodni park, območja Nature 2000 in druga varovana območja vidi regija kot priložnost za dodatno turistično ponudbo in večjo prepoznavnost območij.

Prednost in priložnost regije je tudi njena strateška lega in prometne povezave z Evropo za večji pretok kapitala, znanja, ljudi in blaga v podporo razvoju gospodarstva in izobraževanja. Glede slabe prometne dostopnosti Posočja in Idrijsko-Cekljanskega je ključno posodobiti prometno povezavo od Logatca do Robiča, Bovca do Nove Gorice, Cerkna in Idrije do Nove Gorice in povezave s sosednjimi regijami. Povezave znotraj regije so pomembne predvsem zaradi dnevnih migracij delovne sile, dostopnost navzven pa je pomembna tudi zaradi razvoja turizma in transportnih potreb gospodarskih družb. V okviru prometne problematike in zmanjšanja okoljske obremenjenosti s prometom bi morali na novo pozicionirati tudi vlogo soškega železniškega koridorja in oblikovati model prehoda iz modalnega razreza prometa v korist okoljsko in energetsko varčnejšim oblikam prometa na lokalni in regionalni ravni.

Značilnost regije je policentrična zasnova njene poselitve, relativno aktivna subregionalna središča in precejšnja vlaganja v vodooskrbo in komunalno infrastrukturo v prejšnjih letih. Ta izhodišča je **potrebno** upoštevati in izkoristiti pri vzpostavitvi celovitega regionalnega prostorskega planiranja, pri definiranju vloge in funkcij regionalnega središča ter pri investicijah v izgradnjo vodooskrbnih in komunalnih sistemov. Med ključnimi investicijami v naslednjem obdobju je gradnja čistilne naprave za somestje Nove Gorice.

Glede na strateško lego regije je pri načrtovanju tako gospodarskega razvoja kot investicij v infrastrukturo in drugih posegov v prostor potrebno okrepiti **čezmejno sodelovanje**. Postopoma so bo vzpostavilo skupne mehanizme sodelovanja in strukture za izvajanje monitoringa stanja v okolju in prostoru, za krepitve zavesti o nujnosti spoštovanja principov trajnostnega razvoja pri načrtovanju sektorskih politik in za sodelovanje pri regionalnem prostorskem načrtovanju.

1.6.6 Skupna SWOT analiza za Severno Primorsko (Goriško statistično regijo)

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - strateška lega regije v evropskem prostoru - obmejni prostor in bližina velikih tržišč - ohranjena narava ter bogata in raznolika kulturna dediščina, - biotska in krajinska raznolikost - nizka stopnja brezposelnosti - vzpostavljene izobraževalne institucije in programi za razvoj deficitarnih kadrov in vseživljensko učenje - vzpostavljajo se ključne podporne institucije za gospodarstvo (inkubatorji, tehnološki centri in parki, raziskovalni inštituti ...) - tradicija v vrsti industrijskih panog - izvozno usmerjena podjetja - kakovostni in prepoznavni produkti na področju turizma, kmetijstva in kulturne dediščine - tradicija kmetovanja ter raznoliki in prepoznavni lokalni kmetijski proizvodi - velik potencial za izkoriščanje obnovljivih virov energije - razvito društveno življenje na podeželju - povezovanje občin in komunalnih podjetij na področju lokalnega cestnega omrežja in ravnanja z odpadki - zakonska sredstva in poseben program za razvoj Posočja 	<ul style="list-style-type: none"> - slaba demografska in izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih - premajhna povezanost in sodelovanje v regiji nasploh, med javnim in zasebnim sektorjem ter še posebej med podpornimi institucijami in gospodarstvom - razvojne razlike med območji znotraj regije - nezadovoljiva prometna dostopnost Zgornjega Posočja in Idrijsko-Cerkljanske - nezadovoljivo in obsežno lokalno cestno omrežje - odliv in pomanjkanje ustreznih kadrov na trgu dela - majhno število raziskovalno-razvojnih institucij - pomanjkanje prostorov za izobraževalne institucije in študente - počasno prilagajanje izobraževalnih programov in usposabljanja za potrebe gospodarstva - pomanjkanje finančnih mehanizmov za podporo gospodarstva in razvoja - visoke cene zemljišč in poslovnih prostorov - počasno urejanje poslovnih in obrtnih con - pomanjkanje podjetnosti in podjetniških iniciativ - nizka samoiniciativnost prebivalcev podeželja - razdrobljenost turistične ponudbe in nepovezanost turističnega gospodarstva - opuščanje kmetovanja in zaraščanje kulturne krajine - neugodna posestna in proizvodna struktura kmetij - nezadostna opremljenost regije s komunalno infrastrukturo - odsotnost regijskega pristopa k zbiranju in ravnanju z odpadki - odsotnost regionalnega prostorskega načrtovanja in delitev funkcij v prostoru - ni upravljalških načrtov zaščitenih območij - izginjanje tipične arhitekture in propadanje objektov kulturne dediščine
PRILOŽNOSTI	OVIRE/NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - čezmejno sodelovanje - razvoj in prilagajanje izobraževalnih programov in usposabljanja za potrebe gospodarstva - razvoj R&R institucij v sodelovanju z gospodarstvom - razvoj vseživljenjskega učenja - ustvarjanje privlačnega okolja za različne ciljne skupine - strateško in poslovno sodelovanje med podjetji - povezovanje podjetij in podpornih institucij ter javnega in zasebnega sektorja - pritek tujega kapitala in več evropskih sredstev za razvoj v obdobju 2007–2013 - skupna in celovita promocija regije - razvoj prepoznavnih proizvodov in turizma v povezovanju z razvojem podeželja - informacijsko-komunikacijska tehnologija 	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje prostorskih in drugih pogojev za razvoj in izvajanje izobraževalnih programov - šibak pretok znanj iz akademske sfere v podjetja - majhno zanimanje mladih za tehnične in deficitarne poklice - nizka zavest o nujnosti vseživljenjskega učenja - gospodarstvu nenaklonjena zakonodaja in velika zbirokratiziranost upravno-administrativnih postopkov - pomanjkanje finančnih mehanizmov za vzpostavljane konkurenčnega gospodarstva - šibka podpora inovacijam - neusklajenost, počasno sprejemanje in zahtevnost prostorske in okljevastvene zakonodaje - šibka državna podpora celovitega razvoja podeželja in podjetništva na podeželju - ne vključevanje javnosti v programe varovanja okolja in načrte upravljanja zavarovanih območij

<ul style="list-style-type: none"> - podpora javno-zasebnemu partnerstvu - varovana in zavarovana območja kot poseben proizvod in razvojni potencial podeželja - povečano zanimanje za trajnostni razvoj, zdravo življenje in zdravo hrano - policentrični razvoj regije - izraba geotermalnih virov - obnovljivi viri energije 	<ul style="list-style-type: none"> - majhna ponudba zdravju prijaznih storitev v lokalnih skupnostih - usmerjanje razvojnih sredstev samo v velike investicijske projekte, ne pa tudi v manjše projekte na lokalnem nivoju - naravne katastrofe in pojavi v okolju - vplivi na okolje iz Furlanije - Julijske krajine - strokovno, institucionalno in finančno močnejše čezmejnje regije
---	---

Razvojne usmeritve regije na podlagi problemskih analiz odborov

Strateško lego v evropskem prostoru, obmejnost in bližino velikih tržišč mora regija izkoristiti za večjo fleksibilnost kadrov, znanja in kapitala, spodbuditi čezmejno sodelovanje v vseh dejavnostih ter ustvariti okolje, ki bo privlačno za gospodarska vlaganja in inovativne kadre. To bo gospodarskim družbam omogočilo razvoj novih tehnologij in produktov, ki bodo konkurenčni in uspešni na tujih trgih. Hkrati je treba ustvariti pogoje bivanja in dela (infrastrukturo, stanovanja, ohranjeno naravno okolje), ki bodo privlačni za mlade, ustvarjalne in podjetne ljudi – tako za domačine kot tiste, ki bodo prišli od drugod.

Slabo transportno odprtost in dostopnost tako znotraj regije kot proti Ljubljani in Evropi je nujno izboljšati zaradi razvoja gospodarstva in dostopa na tuje trge, prav tako pa bo to dobro vplivalo na razvoj turizma in podeželja. Podjetništvo zahteva vedno večjo mobilnost ljudi, obenem pa bo vse več kadrov, ki bodo želeli bivati zunaj urbanih centrov. Poleg prometne odprtosti je zato pomembno tudi opremljanje podeželja z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT) in kakovostnim komunalnim omrežjem.

Naravne danosti regije, bogato dediščino kulture in zgodovine ter policentrično poselitev in notranjo raznolikost mora regija izkoristiti za razvoj prepoznavnih proizvodov, povezovanje in odličnost v turizmu ter razvoj podeželja. Aktivno in poseljeno podeželje bomo ohranili in razvijali s podporo razvoja malega podjetništva, povezovanjem kmetijstva in turizma ter primerno rabo naravne in kulturne dediščine. Pomembni so tudi kakovostna infrastrukturna opremljenost in zagotovljene osnovne javne storitve na podeželju. Še neizkoriščen razvojni potencial so obnovljivi viri energije, okolju prijazno (predvsem ekološko) kmetovanje ter ohranjena raznolika kulturna, etnološka in zgodovinska dediščina regije.

Obstoječe izobraževalne institucije in programe, ki nastajajo v regiji in absolutno premalo sodelujejo tako med seboj kot z gospodarstvom, je treba okrepiti tako z vidika prostorskih možnosti, kadrov in novih tehnično usmerjenih programov, kot tudi stimulirati za razumevanje in upoštevanje razvojnih potreb regije. Za prestrukturiranje in razvoj gospodarstva, ki naj bi temeljilo na produktih z visoko dodano vrednostjo, je treba izobraževalne programe in programe usposabljanj prilagoditi potrebam gospodarstva, vzpostaviti R&R institucije in podpreti aplikativno raziskovanje. Glede na strukturo prebivalstva je ravno tako pomemben razvoj institucij in programov za vseživljensko učenje.

Podporno razvojno mrežo regije, ki se vzpostavlja (razvojne agencije, univerza s kampusi, tehnološki park, univerzitetni inkubator, mrežni podjetniški inkubator, tehnološki centri, inštituti in tehnološka jedra, druge strokovne institucije), je treba okrepiti in povezati, da bo zagotavljala maksimalno podporo razvoju visokih tehnologij na področjih strojne in elektro tehnologije, ki imata že bogato tradicijo, ter mehatronike, energetike in manjših inovativnih podjetij, ki so se že uveljavila v globalnem gospodarstvu. Nujni pogoj za preboj je povezovanje gospodarstva in raziskovalno-znanstvenih institucij ter razvoj kadrov s strokovnimi in managerskimi znanji.

1.7 STRATEGIJA RAZVOJA REGIJE

Na delavnicah odborov Regionalnega razvojnega sveta (RRS) so se člani dogovorili glede ključnih poudarkov za oblikovanje razvojne vizije regije. Koordinatorji odborov so pripravili skupen predlog, ki ga je obravnaval kolegij predsednika RRS. Oblikovan je bil predlog vizije regije, ki so ga potrdili odbori in udeleženci razvojne konference junija 2006.

1.7.1 RAZVOJNA VIZIJA REGIJE

Ljudje Severne Primorske (Goriške statistične regije) bomo spodbujali inovativnost, razvijali svoje kompetence in sodelovanje na vseh področjih življenja in dela. Okrepili bomo konkurenčnost gospodarstva, zagotovili trajnostni razvoj, varovanje in rabo naravnih danosti, ohranili poseljenost podeželja ter visoko kakovost življenja na ravni razvitih evropskih regij.

Razvojno vizijo bo regija uresničevala s/z:

- **spodbujanjem inovativnosti in ustvarjalnosti ljudi, izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja** (razvoj socialnega kapitala),
- **pospešenim prestrukturiranjem in inoviranjem gospodarskih dejavnosti** za uspešno tekmovanje na svetovnih trgih v pogojih nove ekonomije, izhajajoč iz razvoja novih produktov z **visoko dodano vrednostjo** ter inovativnih storitev (inovacije v vseh sferah, nove tehnologije, konkurenčnost, mreženje, internacionalizacija, čezmejno sodelovanje),
- **spoštovanjem in upoštevanjem principov trajnostnega razvoja** (trajnostna ekonomska rast, socialna kohezija z upoštevanjem lokalnega in ohranjanje okoljskega kapitala),
- **krepitvijo soodgovornosti za razvoj**, kar pomeni sodelovanje, povezovanje in zaupanje med vsemi razvojnimi akterji v regiji in zunaj nje (povezovanje, sinergija, združevanje znanja in sredstev, dogovor o skupnih ciljih, javno-zasebna partnerstva),
- **zagotavljanjem kakovostnega življenjskega okolja** (fizičnega in socialnega) **vseh prebivalcev** (načrtovan razvoj v prostoru, enakomerna poseljenost, visoka kvaliteta bivanja za vse prebivalce, podpora družbenim dejavnostim),
- **razvijanjem skupne identitete in skupno promocijo regije** (interesno in strokovno povezovanje razvojnih akterjev znotraj regije in odprtost navzven, krepitev gospodarske in kulturne identitete ter skupna promocija),
- **izkoriščanjem lastnih razvojnih potencialov** v pogojih **globalizacije**,
- **izvajanjem ukrepov razvojne pomoči na območjih s posebnimi razvojnimi problemi** (depresivno obmejno območje, demografsko ogrožena hribovska in gorsko-višinska naselja, razvojna pomoč Zgornjemu Posočju).

Večjo uspešnost, prepoznavnost, razvojno in gospodarsko moč regije bomo spodbudili v okvirih in pogojih, ki jih vzpostavljajo država, direktive Evropske unije ter globalno soodvisen svet. Pomembno je dejstvo, da postaja regija eden ključnih vzvodov sodobnega razvoja, ki združuje lokalno in globalno ter ustvarja ugodno okolje za pospešeno rast in razvoj propulzivnega gospodarstva. Za stimulatивно razvojno okolje regije je potrebno sodelovanje in povezovanje med:

- **razvito infrastrukturo** (materialno, institucionalno, intelektualno in informacijsko),
- **upravno mrežo regije** (lokalne skupnosti, povezovanje znotraj regije in navzven, sodelovanje z državno upravo in mednarodnim okoljem),
- **institucijami podpornega okolja** (razvojne, izobraževalne, strokovne, raziskovalne, finančne, politične, upravne in kulturne institucije),
- **podjetji** različnih velikosti in branž,
- **različnimi institucijami civilne družbe** s specialnimi znanji in interesi in
- **angažiranimi posamezniki**.

Temeljni nosilci razvoja v regiji v obdobju 2007–2013 ostajajo:

- **obstoječa in nova podjetja**, pri čemer se morajo razvijati tako velike gospodarske družbe, ki imajo svoja razvojna jedra, veliko znanja in ustrezne kadre, kot tudi srednje velika in majhna podjetja, kjer je treba spodbuditi razvojno sposobnost, inovativnost in doseči večjo konkurenčnost in internacionalizacijo,
- **lokalne skupnosti (občine) in regionalna skupnost (v prihodnje pokrajina) ter**
- **institucije podpornega okolja** (razvojne agencije, univerza, druge izobraževalne institucije, strokovne regijske institucije, tehnološki centri in tehnološki park, razvojno-raziskovalna jedra, centri vseživljenjskega učenja ...).

Regija so bo, upoštevajoč navedena izhodišča, organizirala tako, da bo z izvajanjem opredeljenih strategij dosegla postavljene strateške cilje in postala prepoznavna kot regija uspešnih podjetij, ustvarjalnih in kompetentnih ljudi, ohranjenega okolja, trajnostno naravnega gospodarjenja z naravno in kulturno dediščino, poseljenega podeželja, po ekonomskih kazalnikih primerljiva z uspešnimi evropskimi regijami ter prijazna do lastnih prebivalcev in obiskovalcev.

1.7.2 STRATEŠKI CILJI REGIJE

Strateški cilji regije v programskem obdobju 2007–2013 so naslednji:

- dvig inovativnosti v gospodarstvu,
- nadaljni dvig znanj/širitev znanj in izobrazbene ravni prebivalcev, predvsem zaposlenih,
- dvig socialnega kapitala za nadaljnji razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije,
- razvoj odličnosti in konkurenčnosti v turizmu,
- ohranjanje poseljenosti podeželja,
- optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj ter
- izboljšanje infrastrukturne opremljenosti regije.

Kvantificirani strateški cilji

- dvig deleža delovno aktivnega prebivalstva z najmanj visoko izobrazbo na približno 23 do 25 % do leta 2013,
- dvig deleža delovno aktivnega prebivalstva s srednjo izobrazbo na 35 % do leta 2013,
- dvig BDP regije na 5 % na letni ravni po letu 2010,
- dvig stopnje zaposlenosti na 59,5 % do leta 2013,
- dvig prihodka iz poslovanja gospodarskih družb v turizmu (dejavnost H) za 8 % na leto,
- povečanje števila prebivalcev na podeželju za 2 % do leta 2013,
- vzpostavljen regionalni nivo prostorskega načrtovanja,
- povečanje investicij v infrastrukturno opremljenost regije za 10 %.

Na vseh odborih RRS se je pri oblikovanju programov in ukrepov poudarjalo, da je pri razvojnem načrtovanju treba izhajati iz usmeritev v trajnostni razvoj, okrepiti čezmejno in mednarodno sodelovanje ter organiziranost regije za učinkovito pripravo regijskih projektov in financiranje razvoja.

1.7.3 HORIZONTALNI CILJI REGIONALNEGA RAZVOJA

Uveljavljanje principov trajnostnega razvoja

Trajnostni razvoj je model razvoja sedanjih in prihodnjih generacij, ki **združuje** trajnostno ekonomsko rast, socialno kohezijo z dostopom vseh prebivalcev do zaposlitve in kakovosti življenja, zmanjševanje razvojnih razlik znotraj regije ter povečanje in ohranjanje okoljskega kapitala, ki je pogoj za življenje. Pomeni **uravnoteženo izboljševanje ekonomske, socialne in okoljske razsežnosti blaginje ljudi**. Vključuje prostorsko in regionalno skladen razvoj, kar pomeni stimuliranje ekonomskega razvoja, ustvarjanje novih delovnih mest in

zmanjševanje socialne izključenosti ob večjem upoštevanju okoljskih vidikov in razvojnih razlik med območji.

Ko se bo v regiji treba odločati med predlogi projektov, se bo prednost dalo tistim, ki podpirajo osnovne ukrepe za trajnostni razvoj: podpora okoljski učinkovitosti podjetij – vzpodbujanje uporabe obnovljivih virov energije in surovin, odprava starih bremen in uvajanje čistejših tehnologij v podjetjih, vzpodbujanje inovativnosti v storitvah in proizvodnji okoljsko sprejemljivejših izdelkov, izobraževanje in osveščanje prebivalstva in podjetnikov o trajnostnem razvoju in vplivih na okolje na lokalni ravni, diverzifikacija kmetijske proizvodnje ter uvajanje ekološkega kmetovanja, organizirana prodaja lokalnih, biološko pridelanih proizvodov, ohranjanje biotske raznovrstnosti, participativnost (vključevanje javnosti) v postopke načrtovanja, priprave in izvajanja razvojnih ukrepov in posegov v prostor, podpora javnemu transportu, spodbujanje uvajanja informacijsko-komunikacijske tehnologije ter prostorsko načrtovanje, ki bo zmanjševalo negativne vplive na okolje.

Spodbujanje čezmejnega in mednarodnega sodelovanja

Severna Primorska (Goriška statistična regija) meji na razvito italijansko regijo Furlanijo-Julijsko krajino. V interesu regije in države je, da se obmejni prostor povezuje, predvsem v gospodarskem smislu ter pretoku znanj in kapitala. Strateško pomembno je, da se s podporo države v regiji izobrazijo kadre ter usposobi različne institucije in podjetja, da bodo odprtost proti zahodu znale pravočasno in čim bolje izkoristiti. Predvsem za koriščenje sredstev iz Operativnega programa čezmejnega sodelovanja z Italijo 2007–2013 bi se morali zelo dobro pripraviti in zagotoviti sredstva, da bi v teh projektih lahko bili vodilni partnerji ali pa vsaj sodelovali kot enakopravni partnerji. Ker bodo vračila sredstev EU prihajala z velikim zamikom, bi morali v regiji in državi najti način, kako zagotavljati likvidnost našim institucijam in podjetjem, ki bodo v teh projektih sodelovala.

Čezmejno sodelovanje in odpiranje v svet izpostavljam kot horizontalni cilj zato, ker se pri pripravi RRP ni posebej oblikovalo programov in ukrepov za čezmejno sodelovanje. Veliko projektov pa ima možnost, da vzpostavijo sodelovanje in partnerstva v tujini ter koristijo možnosti sofinanciranja s sredstvi čezmejnega sodelovanja z Italijo ali drugih programov EU. Pomembne so tudi izkušnje in nova znanja, ki jih lahko pridobimo v sodelovanju s partnerji iz tujine. Dogovorjeno, da se bo že v fazi priprave projekta skušalo preveriti in ugotoviti, kakšne možnosti za sofinanciranje iz virov čezmejnega in mednarodnega sodelovanja ima določen projekt, in ga na te vire tudi usmeriti, če bo to smiselno.

Regionalna podporna mreža Severne Primorske (Goriške statistične regije)

Za učinkovito izvajanje RRP mora regija zagotoviti ustrezno mrežo podpornih institucij in sodelovanje med njimi. Prav tako mora usposobiti in zagotoviti dovolj kadrov, skupin strokovnjakov in struktur, ki bodo obvladali projektno in timsko delo, procese upravljanja in vodenja ter pripravo in koordiniranje zahtevnih projektov. Cilj krepitve in povezovanja razvojno-podporne mreže, usposabljanja kadrov in oblikovanja razvojnih timov je povečati sposobnost regije za pripravo usklajenih regijskih projektov, njihovo izvajanje in spremljanje, za zagotavljanje finančnih virov in uspešno črpanje sredstev EU.

Razvojno vizijo in strateške cilje bo regija uresničevala s:

- Strategijo znanja za razvoj in podjetnost
- Strategijo inovativnosti v gospodarstvu
- Strategijo odličnosti v turizmu
- Strategijo razvoja podeželja
- Strategijo trajnostnega okoljskega in prostorskega razvoja in infrastrukturne opremljenosti

Pogoj za uspešno izvajanje strategij bo učinkovita regionalna podporna mreža in sodelovanje ključnih organov regije z lokalnimi skupnostmi, gospodarstvom, razvojnimi agencijami in civilno družbo.

1.7.4 IZVAJANJE STRATEGIJE: RAZVOJNE PRIORITETE IN PROGRAMI

Regija bo razvojno vizijo in strateške cilje RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije) za obdobje 2007–2013 uresničevala s programi, ukrepi in projekti v okviru petih razvojnih strategij oziroma razvojnih prioritet: znanje za podjetnost in razvoj, inovativnost v gospodarstvu, odličnost v turizmu, celostni razvoj podeželja, trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije. Posebna naloga regije bo organiziranje in krepitev regionalne podporne mreže za razvoj in zagotavljanje pogojev za učinkovito izvajanje RRP, ki je opredeljena kot poseben horizontalni program.

Operativno se bodo razvojne priortete uresničevale z usmerjenim programiranjem in organiziranim izvajanjem regijsko pomembnih projektov. Projekti v okviru posamezne strategije, ki imajo podobne cilje, se združujejo v ukrepe, ti pa v programe. Vsebinsko podobni programi se povezujejo v razvojne prioritete. Odbori regijskega razvojnega sveta so se odločili za naslednji horizontalni program in razvojne prioritete:

Program 0.1: REGIONALNA PODPORNNA MREŽA ZA RAZVOJ

Cilj tega razvojnega programa je zagotoviti učinkovito organiziranost regije za podporo razvoju, uspešno izvajanje RRP in učinkovito koriščenje možnih sredstev kohezijske politike EU.

Utemeljitev:

V naslednjem programskem obdobju bo v Sloveniji na razpolago več sredstev strukturnih in kohezijskega sklada EU kot v preteklih letih. Tudi potrebe in razvojni cilji regije so ambiciozni. Da bi se regija pripravila na učinkovito izvajanje RRP in koriščenje možnih razvojnih sredstev, mora nujno okrepiti kadrovske potenciale in podporne strukture za programiranje in pripravo regijskih projektov, za iskanje finančnih virov, povezovanje partnerjev, timsko projektno delo ter spremljanje in izvajanje projektov. Regija bo morala zagotoviti ustrezno opremljenost, organiziranost in sodelovanje svojih razvojnih in podpornih institucij z izobraževalnimi, upravnimi in strokovnimi institucijami ter gospodarstvom doma in čez mejo. Za učinkovito izvajanje zadanih ciljev ter vzpostavljanje sinergij in sodelovanja bo treba regijski podporni mreži za razvoj zagotoviti sredstva in kadre za izvedbo zadanih nalog.

Ciljne skupine:

Stebre regionalne podporne mreže bodo poleg organov regionalnega razvoja (Svet regije in RRS) sestavljale regionalna in lokalne razvojne agencije, tehnološki park, tehnološki centri, izobraževalne in raziskovalne ustanove ter strokovne institucije s kadri in skupinami strokovnjakov, usposobljenih za programiranje in projektno vodenje.

Učinki :

Če se bo regija učinkovito organizirala za nove izzive, bo lahko izkoristila njej namenjenih 90 % regionalnih spodbud in približno 7–10 % sredstev kohezijske politike EU, ki bodo na razpolago v Sloveniji.

Kazalnika:

- delež izkoriščenih sredstev regionalnih spodbud 2007–2013
- delež sredstev iz strukturnih skladov, kohezijskega sklada in sklada za razvoj podeželja

Ukrep 0.0.1 Povezovanje in krepitev regionalne podporne mreže in usposabljanje kadrov

Razvojna prioriteta 1: Znanje za podjetnost in razvoj

Strateška cilja te razvojne prioritete sta nadaljnji dvig znanj in izobrazbene ravni prebivalcev (predvsem zaposlenih) ter dvig socialnega kapitala za nadaljnji razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije.

Temeljni namen razvojnih prizadevanj na področju razvoja človeških virov je **nadaljnji dvig znanj in izobrazbene ravni prebivalcev (predvsem zaposlenih) in dvig socialnega kapitala**. Tako bomo v regiji zagotovili kadrovsko strukturo, ki bo zmanjšala strukturno neskladje na trgu dela, gospodarstvu in regiji pa v pogojih globalnega trga omogočila preboj med razvitejše evropske regije. V ta namen je treba v regiji **zagotoviti možnosti** za:

- **nadaljnji razvoj** srednjega, višjega in visokega šolstva,
- **poglobljeno sodelovanje** med institucijami, predvsem med izobraževalno-raziskovalno in uporabniško sfero,
- **osveščanje in motiviranje posameznikov in podjetij ter drugih institucij** za bistveno povečano vključitev prebivalstva in zaposlenih v programe vseživljenjskega učenja, ob tem pa s povezovanjem vsebin, programov in dejavnosti **tudi kvalitetne pogoje bivanja in dela** za vse prebivalce, zlasti pa za mlade (stanovanja, štipendije, kulturna in športna infrastruktura, društveno življenje) in posebne ciljne skupine (invalidi, dolgotrajno brezposelni, starejši prebivalci).

Kazalniki:

- delež delovno aktivnega prebivalstva z najmanj visoko izobrazbo
- delež delovno aktivnega prebivalstva s srednjo izobrazbo
- povprečno število let šolanja

Program 1.1 USTVARJANJE POGOJEV ZA IZVAJANJE SEDANJIH IZOBRAŽEVALNIH PROGRAMOV V REGIJI IN NJIHOV NADALJNI RAZVOJ

Cilj programa je ustvariti pogoje (prostorske, kadrovske ...) za izvajanje obstoječih izobraževalnih programov v regiji in razvijati nove izobraževalne programe, ki jih gospodarstvo regije potrebuje, in sicer srednješolske, višje- in visokošolske ter univerzitetne. Z ustvarjanjem pogojev za izvajanje obstoječih in z razvojem novih programov se bo povečal delež mladih, vključenih v šolanje. V regiji bo tako ostalo več mladih, prihajali pa bodo tudi od drugod.

Utemeljitev

Izobrazbena struktura prebivalcev regije še vedno zaostaja za državnim povprečjem in ni dovolj visoka, da bi se regija lahko razvijala v smeri inovativne regije. Zato je treba ustvariti pogoje za izvajanje sedanjih izobraževalnih programov ter razvijati nove programe in tudi oblike izobraževanja, ki bodo kakovostni ter bodo odgovarjali potrebam gospodarstva, vsestranskemu razvoju prebivalstva in s tem regije kot celote.

Ciljne skupine so udeleženci sedanjih in prihodnjih izobraževalnih programov.

Učinki se bodo pokazali v izboljšanju izobrazbene ravni in usposobljenosti prebivalstva, večji usklajenosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, v zagotavljanju kadrov, ki jih gospodarstvo in sploh razvoj regije potrebuje, ter v zaustavljanju odliva šolanih ljudi iz regije.

Kazalniki:

- izobrazbena struktura prebivalcev (ob popisih)
 - brez izobrazbe in s končano OŠ
 - nižja in srednja poklicna ter strokovna šola
 - višja, dodiplomska in podiplomska
- število študentov vključenih v visokošolske izobraževalne programe v regiji

- število podeljenih štipendij znotraj štipendijske sheme po šolskih letih

Ukrep 1.1.1 Ustvarjanje pogojev za izvajanje sedanjih srednješolskih programov in njihov nadaljnji razvoj v podporo razvoju regije

Ukrep 1.1.2 Spodbujanje mladih k šolanju za poklice, ki jih regija potrebuje za svoj nadaljnji razvoj

Ukrep 1.1.3 Ustvarjanje pogojev za izvajanje sedanjih visokošolskih programov in njihov nadaljnji razvoj

Program 1.2 RAZVOJ VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA V REGIJI

Cilj programa je razviti in izvajati čim več programov vseživljenjskega učenja, v katere se bo vključevalo vedno več celotnega prebivalstva in še posebno zaposlenih v regiji.

Utemeljitev

Glede na to, da regija glede na stopnjo vključenosti prebivalstva v vseživljenjsko učenje zaostaja za slovenskim povprečjem, bo treba relativno več vlagati v to področje, in sicer v smislu organiziranosti, osveščanja, motiviranja ter sredstev. Ker brez večje vključenosti prebivalstva v vseživljenjsko učenje ni mogoče pričakovati razvoja gospodarstva in celotne regije, bo treba vzpostaviti in razviti mehanizme, ki bodo to spodbujali in omogočali.

Ciljne skupine so prebivalci regije, posebno zaposleni.

Učinki se bodo pokazali v večji stopnji vključenosti prebivalstva in zaposlenih v programe vseživljenjskega učenja, kar dolgoročno vodi k višanju ravni znanj, potrebnih za posameznikov razvoj in razvoj celotne regije.

Kazalnika:

- letno število vključenih v svetovanje in informiranje v okviru ISIO v regiji
- letno število vključenih v CIPS v regiji

Ukrep 1.2.1 Razvoj in izvajanje programov vseživljenjskega učenja v regiji

Program 1.3 IZBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVLJENJA V REGIJI

Cilj programa je razviti in izvajati čim več partnersko zastavljenih programov za različne ciljne skupine prebivalstva.

Utemeljitev

Če izhajamo iz dejstev, kot so slaba demografska struktura regije, podpovprečna izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih, odliv šolanega kadra iz regije, potem je treba v regiji oblikovati in izvajati aktivnosti v smislu ustreznih stanovanjske in štipendijske politike, bogatejše ponudbe zahtevnih delovnih mest ter programov za kakovostno in zdravo življenje.

Ciljna skupina so vsi prebivalci regije, posebej pa mladi (da bi ostajali oziroma se vračali v regijo), kadri od drugod (ki bodo prišli v regijo in prispevali k njenemu razvoju) in posebne skupine prebivalstva (invalidi, ostareli, osebe s posebnimi potrebami).

Učinki se bodo pokazali v tem, da se bo več mladih po koncu študija vrnilo v regijo oziroma da jih bo več v regiji ostalo, pa tudi v tem, da bodo mladi, perspektivni kadri prihajali od drugod. S tem se bo dolgoročno izboljšala izobrazbena struktura prebivalstva in zaposlenih, postopno pa se bo izboljševala tudi demografska slika regije. Učinki se bodo pokazali tudi v

aktivnem vključevanju različnih ciljnih skupin (mladih, invalidov, ostarelih, oseb s posebnimi potrebami) v življenje in delo v regiji.

Kazalniki:

- število novih stanovanj, zgrajenih po letih
- število težje zaposljivih prebivalcev vključenih v različna usposabljanja
- število oskrbovancev v domovih za upokoјence

Ukrep 1.3.1 Izgradnja novih stanovanj za različne ciljne skupine

Ukrep 1.3.2 Zaposlovanje težje zaposljivih kategorij prebivalstva

Ukrep 1.3.3 Izboljšanje zdravja prebivalcev regije

Ukrep 1.3.4 Ustvarjanje pogojev za večje vključevanje prebivalstva regije v kulturne in športne aktivnosti ter aktivnosti prostega časa

Ukrep 1.3.5 Skrb za starejše in druge specifične kategorije prebivalstva

Razvojna prioriteta 2: Inovativnost v gospodarstvu

Strateški cilji v okviru te prioritete so spodbuditi inovativnost in hitrejši tehnološki razvoj v gospodarstvu ter povečati globalno konkurenčnost regije. Osnovni namen, ki ga želimo doseči v novi finančni perspektivi, je postavitve temeljev **konkurenčnega in inovativnega** gospodarstva, ki bo dopolnilo privlačnost regije z novimi ustvarjalnimi delovnimi mesti.

Razvoj gospodarstva bo regija gradila na obstoječih gospodarskih platformah (strojna in elektro tehnologija, ki imata tradicijo) ter se trudila, da bi podjetja hitreje razvijala nove tehnologije in inovativne produkte z več vložnega znanja in inovativnosti ter s tem dosegale višjo dodano vrednost. Spodbujala bo razvoj informacijske in telekomunikacijske tehnologije, tehnologije materialov, biotehnologije, živilstva in kemije, tehnologije prometa in mobilnosti, okoljsko ustrezne tehnologije, trajnostno gradnjo in energetiko. Podprli bomo tudi manjša inovativna podjetja, ki so se že uveljavila v globalnem gospodarstvu.

Ključne razvojne projekte v okviru te razvojne prioritete regija povezuje v programu IN PRIME.

Utemeljitev

Konkurenčnost, rast in kulturo inoviranja zagotavlja le **usposobljen in izobražen človek**. Zato se bo v regiji investiralo v izobraževalne, razvojne in raziskovalne institucije, ki bodo vzgajale in pripravljale nove generacije ustvarjalnega potenciala Primorske, kar bo predstavljalo naš inovacijski (socialni) kapital. Njegov osrednji del so talentirani in usposobljeni ljudje na vseh ravneh (voditelji, raziskovalci, podjetniki, različni tehniki in izobraževalci) ter podporna infrastruktura, ki je lahko privatna ali javna lastnina.

Z vzpostavljenimi razvojno infrastrukturo, ustreznimi ustvarjalni kadri in spodbudnim socialnim okoljem ter s povezovanjem med institucijami podpornega okolja in gospodarstvom bo vzpostavljeno **posebno okolje ustvarjalnosti za globalno ekonomijo**.

Postopoma želimo ustvariti partnerstvo, s katerim bomo na eni strani povečati zaupanje med raziskovalci, investitorji in podjetniki, da bodo postali srce inovativne ekonomije, na drugi strani pa bo za sociološko inovativnost potrebno povečevati zaupanje med ljudmi, podjetji in institucijami civilne družbe. Za (boljšo) prihodnost je zelo pomembno razumeti tudi, da je uspešnost gospodarstva odvisna predvsem od **socialnega dogovora**. Zaupanje ali »socialni kapital« postaja vse bolj ključno ekonomsko premoženje nekega okolja. To zaupanje ohranja **sodelovanje in porazdelitev tveganja** pri pospeševanju inovacij in prilagodljivih odgovorov na spremembe.

Rezultati

- 2.500 študentov iz regije letno vpisanih na univerzitetne in visokošolske programe naravoslovnih in tehničnih smeri,
- 1.500 visoko usposobljenih in motiviranih strokovnjakov bo do leta 2013 zaposlenih na področju razvoja in raziskav v tehnoloških parkih, inkubatorjih, tehnoloških centrih in R&R oddelkih v vseh segmentih gospodarstva. V istih institucijah bomo dodatno zaposlili še 2.000 prebivalcev Severne Primorske (Goriške statistične regije),
- 160 milijonov EUR bomo do leta 2013 za inoviranje v regiji pridobili iz javnih in privatnih virov,
- 80 % na znanju in tehnologijah osnovanih produktov v podjetjih bo do leta 2013 namenjenih izvozu, ki bo dosegel letno raven 750 mio €,
- ustanovitev 250 start-up in spin-off podjetij do leta 2013.

Kazalnika:

- dodana vrednost na zaposlenega
- bruto družbeni proizvod regije

Program 2.1 IZGRADNJA RAZVOJNE INFRASTRUKTURE

Cilja programa sta urejanje novih površin za podjetja, predvsem pa postopna in dolgoročna izgradnja podporne infrastrukture za izobraževalne, raziskovalne in razvojne institucije, zato da se zagotovijo pogoji za hitrejšo rast in konkurenčnejši razvoj lokalnega gospodarstva. V navedenih institucijah se bodo vzgajale in pripravljale nove generacije ustvarjalnega potenciala Primorske, kar bo predstavljalo naš inovacijski kapital.

Izhodišče:

V preteklem obdobju smo v okviru izgradnje razvojne infrastrukture pridobili prostore Primorskega tehnološkega parka, ustanovili Visokošolsko in raziskovalno središče Primorske (VIRS), pridobili Univerzo v Novi Gorici, prav tako pa tudi prve tehnološke centre v gospodarstvu. Začeli smo s postavitvijo univerzitetnega inkubatorja Univerze v Novi Gorici, inkubatorja v Tolminu ter Tehnološkega parka in inkubatorja v Ajdovščini. Ta proces bomo nadaljevali z dograjevanjem Univerze, tehnoloških parkov, postavljanjem raziskovalnih inštitutov, novih R&R oddelkov v podjetjih, tehnoloških centrov in proizvodnih inkubatorjev povsod, kjer se bo zanje pokazal interes in potrebe. Spodbujali bomo tudi razvoj javno-zasebnega partnerstva za investicije v urejanje novih industrijskih, obrtnih ali poslovnih con v regiji ter v izobraževalne in raziskovalne ustanove povezane z gospodarstvom.

Utemeljitev:

Eden glavnih praktičnih rezultatov izgradnje razvojne infrastrukture je prenos rezultatov raziskav inštitutov in laboratorijev Univerze v Novi Gorici in drugih znanstveno-raziskovalnih institucij v praktično okolje tehnoloških parkov in inkubatorjev. Tehnološki parki in inkubatorji postajajo z nastajanjem novih ustvarjalnih podjetij inovativni kapital okolja, v katerem delujejo. S tem ustvarjajo dolgoročno možnost stabilnega gospodarskega razvoja. Prav tako pričakujemo povečan delež ustvarjanj in razvoja R&R oddelkov v podjetjih, in sicer v povezavi z institucijami izobraževanja, raziskovanja in razvoja.

V takšnem procesu razvoja bodo nastajale širše **inovacijske mreže** in v regiji povezovale nosilce inoviranja ter omogočale pretok znanja, idej, informacij, kapitala in drugih virov. Te mreže bodo povezovale zlasti:

- izvozno usmerjena inovativna podjetja,
- raziskovalno-razvojni kader in
- študente.

Inovacije s takšnim pristopom bodo vse bolj postajale »socialni proces«.

Le redko se zgodi, da **inovacija** nastane z idejo posameznika ali posameznega podjetja. Praksa kaže, da je to **proces**, ki vključuje različne ljudi z različnimi vlogami, kar pomeni dinamičen proces sodelovanja, ki se odvija okoli ustvarjalnega jedra z neposrednim sodelovanjem. Gre za proces, skozi katerega se učimo ob delanju napak in poskušanju iskanja različnih rešitev.

Inovacijske mreže pospešujejo proces inoviranja, pri čemer povezujejo ljudi, premostijo ovire in pospešujejo učenje. Brez takšnih pristopov ni mogoče povečevati produktivnosti, konkurenčnosti in dodane vrednosti.

Ciljne skupine: V te napore želimo privabiti nosilce gospodarskega razvoja, poseben poudarek pa bo na Univerzi, podjetjih, podpornemu okolju in finančnem sektorju.

Učinki: Do leta 2013 želimo postaviti 4 razvojne inštitute, 3 tehnološke centre in kampus za bivanje do 3.000 oseb, nove R&R oddelke v podjetjih, 3 podjetniške inkubatorje in nove poslovne cone v regiji.

Kazalniki:

- število komunalno opremljenih poslovnih, industrijskih in obrtnih con
- število novih zgradb za podporne institucije
- delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu (v celoti čisti prihodki od prodaje)

- Ukrep 2.1.1** Investicije v infrastrukturo, opremo in aplikacije
- Ukrep 2.1.2** Vzpostavljane pogojev za uvajanje študentov za aplikativno raziskovanje glede na potrebe gospodarstva
- Ukrep 2.1.3** Povezovanje in krepitev regionalne podporne mreže

Program 2.2 USTVARJANJE NOVIH IN KAKOVOSTNIH DELOVNIH MEST

Cilj programa je ustvarjanje novih delovnih mest, s poudarkom na ustvarjanju prevladujočega deleža bolj zahtevnih ustvarjalnih delovnih mest s čim višjo dodano vrednostjo.

Izhodišče: Spremembe v globalnem gospodarstvu, ki so prinesle zaton nekaterih gospodarskih dejavnosti, nas zaradi vse ostrejšje konkurence silijo v iskanje novih možnosti za ohranjanje ali povečanje blagostanja. Prav to iskanje kar kliče po ustvarjanju novih podjetij z novimi pristopi, izdelki in storitvami.

Utemeljitev

Rezultati naporov v okviru tega programa se bodo odražali v nastajanju dovolj goste prisotnosti tehnoloških podjetij v regiji. Takšna podjetja bodo dolgoročno skrbela za:

- vzgojo in usposabljanje skupin novih podjetnikov,
- nove tehnologije in izvozno usmerjene izdelke,
- usmeritve na rastoče mednarodne trge z možnostjo večanja tržnega deleža, prihodkov in dobička,
- dovolj trdnih in k rasti usmerjenih poslovnih načrtov,
- več kakovostnih delovnih mest,
- globalno rast prek razvoja inovativnih izdelkov.

Istočasno bodo nastajala geografsko dislocirana jedra, v katerih:

- nastajajo nova znanja, ideje in inovativna podjetja,
- se razvijajo na znanju osnovani proizvodi,
- delujejo izvozno usmerjena inovativna podjetja,
- deluje inovacijsko podporno okolje.

Takšna jedra se bodo skozi usklajeno načrtovanje gospodarskega razvoja regije razvila tam, kjer bodo deležna podpore gospodarstva, izobraževalnih ustanov, znanosti, lokalnih skupnosti in vsega prebivalstva. Njihova uspešnost se bo izražala v:

- sposobnosti medsebojnega povezovanja,
- usklajenem koriščenju naravnih, človeških, finančnih in tehnoloških virov regije,
- prispevku k dvigu inovativnosti in konkurenčnosti regije.

Na ta način se bodo inovacije in uspešni tržni izdelki podjetij vgradili v regionalne mreže, ki povezujejo skupno premoženje v ustvarjanje uspešnosti in priložnosti tako za podjetja kakor za posameznike.

Učinki: Kot učinke teh naporov pričakujemo nastanek dodatnih 2.500 delovnih mest in zvišanje deleža delovnih mest, ki nastanejo s prestrukturiranjem v podjetjih.

Ciljne skupine: Glede na trenutno stanje dojemanja potreb po spremembah menimo, da je v nastajanje novih gospodarskih subjektov do faze vstopa na trg treba pridobiti tako javni kot privatni sektor, zato tudi tu lahko navedemo kot ciljne skupine obstoječa podjetja, podporne institucije in občine, ki bodo še vedno morale sofinancirati osnovno infrastrukturo za razvoj visokošolskega središča in podjetništva.

Kazalniki:

- število hitro rastočih podjetij v regiji
- število registriranih raziskovalnih skupin, raziskovalcev in zaposlenih v R&R oddelkih podjetij, institutov, univerze, tehnoloških centrov itd.
- število gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov
- število delovnih mest v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih

- Ukrep 2.2.1** Krepitev ustvarjalnosti in inovativnosti
- Ukrep 2.2.2** Podpora novim in tehnološko usmerjenim podjetjem
- Ukrep 2.2.3** Postavitev razvojnega sklada

Program 2.3 PROGRAM SPODBUJANJA RAZVOJA V POSOČJU 2007–2013 (SOČA 2013)
--

Strateška cilja programa Soča 2013 v programskem obdobju 2007–2013 sta:

- dvig konkurenčnosti v gospodarstvu,
- izboljšanje kadrovskega potenciala območja Zgornjega Posočja in širše.

Utemeljitev programa

Območje Zgornjega Posočja (občine Bovec, Kobarid in Tolmin) sta v desetih letih prizadela dva potresa, ki sta povzročila materialno in gospodarsko škodo. Zaradi demografske in razvojne ogroženosti območja je bil sprejet Zakon o popotresni obnovi Posočja, ki območju namenja določena razvojna sredstva in določa namene za dodeljevanje razvojnih spodbud. Ti nameni so naslednji:

- vzpostavljanje razvojne infrastrukture,
- pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih mest,
- usposabljanje in razvoj kadrov.

Razvojne spodbude se bodo tudi v naslednjem programskem obdobju dodeljevale ob upoštevanju pravil dodeljevanja državnih pomoči ter Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) bo s pomočjo drugih ministrstev usklajevala namene in obseg spodbud ter spremljala in nadzirala izvajanje programa in ukrepov. Naravne nesreče so v večji meri prizadele občini Bovec in Kobarid, kar se bo upoštevalo pri dodeljevanju državnih pomoči. Konkretna merila se bodo opredelila v Letnih izvedbenih načrtih in v javnih razpisih.

Specifični cilji in usmeritve Programa Soča 2013 so:

- zagotavljanje prostorskih pogojev za gospodarsko dejavnost,
- pospeševanje in razvoj podjetništva, prestrukturiranje podjetij,
- ustanavljanje novih malih podjetij, nova delovna mesta, povečanje dodane vrednosti na delovno mesto,
- razvoj človeškega kapitala,
- povezovanje in sodelovanje s sosednjimi območji na gospodarskem in drugih področjih družbenega življenja.

Ciljne skupine, ki jim je program prednostno namenjen, so podjetja in samostojni podjetniki, dijaki in študentje, iskalci prve zaposlitve in občine.

Kazalniki:

- neto dodana vrednost
- delež delovno aktivnega prebivalstva z najmanj visokošolsko izobrazbo
- delež delovno aktivnega prebivalstva z najmanj srednješolsko izobrazbo

Ukrep 2.3.1 Vzpostavljanje razvojne infrastrukture

Ukrep 2.3.2 Pospeševanje podjetniških vlaganj, razvoj gospodarstva in odpiranje novih delovnih mest

Ukrep 2.3.3 Usposabljanje in razvoj kadrov

Razvojna prioriteta 3: Odličnost v turizmu

»Smaragdna pot bo postala v evropskem merilu konkurenčna, razvita in prepoznavna turistična destinacija na območju Goriške statistične regije, ki bo zagotavljala turističnemu gospodarstvu konkurenčnost, zaposlenim visok življenjski standard ter prispevala k visoki kakovosti življenja prebivalstva regije.«

(Vir: Strategija razvoja regionalne turistične destinacije Smaragdna pot)

Turizem za regijo predstavlja perspektivno gospodarsko panogo, ki posredno in neposredno vključuje številne druge dejavnosti in se z njimi povezuje. Igralništvo poleg doživljajskih športov še vedno predstavlja enega izmed bolj razvitih turističnih proizvodov regije. Vseeno ima regija tudi druge, za razvoj turizma primerne potenciale (naravno okolje in dediščina, vino in kulinarika), ki so še premalo izkoriščeni. Pri nadaljnjem razvoju te panoge je treba najti ravnovesje med rabo in varovanjem okolja ter med kulturnimi in socialnimi značilnostmi. Turistični razvoj mora spodbujati aktivnost lokalnega prebivalstva – v smislu povezovanja, kakovosti, promocije in trženja lokalnih produktov, hkrati pa podpreti tudi velike investicije v kongresni, športno-rekreativni (zimski in letni) turizem ter termalni turizem.

Strateški cilj razvoja turizma je težiti k odličnosti v turizmu ter okrepiti konkurenčnost turističnega gospodarstva. Da bi to dosegli, bo treba:

- oblikovati celostno, razpoznavno in konkurenčno turistično ponudbo na regionalni ravni (turistična destinacija Smaragdna pot),
- povezati akterje, trženje in promocijo v vseh segmentih razvoja turizma oziroma zagotoviti primerno upravljanje destinacije (management),
- dvigniti usposobljenost kadrov v turizmu,
- spodbujati razvoj trajnostnega turizma (ekoturizma, kulturnega turizma, aktivnih počitnic, vinskega in kulinaričnega turizma ...),
- izboljšati turistično infrastrukturo in prometno dostopnost regije ter
- s ponudbo kakovostnih in raznolikih turističnih produktov povečati dohodek iz turizma.

Rezultati, ki jih želimo doseči, so večja kakovost turistične ponudbe, uveljavitev novih turističnih produktov, večje število ustreznih turističnih kapacitet, večja zasedenost turističnih kapacitet med letom ter izgrajena in prepoznavna identiteta regije.

Kazalnika:

- prihodek iz poslovanja gospodarskih družb v gostinstvu in turizmu (dejavnost H),
- povprečna bruto plača na zaposlenega v turizmu in gostinstvu

Program 3.1 REGIONALNA TURISTIČNA DESTINACIJA SMARAGDNA POT

Cilj programa je oblikovati celovito in razpoznavno turistično destinacijo, ki bo zagotavljala konkurenčno turistično ponudbo.

Utemeljitev programa

Razviti je potrebno strateške produkte regije, opredeljene v Strategiji razvoja regionalne turistične destinacije Smaragdna pot, ki bodo krepili prepoznavnost regije: narava; zdravje, šport in rekreacija; dediščina kulture, zgodovine ter tehnična dediščina; vino in kulinarika ter igralništvo in zabava. Znotraj teh produktov je potrebno zagotoviti čim višje standarde ponudnikov turističnih storitev in nastanitvenih kapacitet, povezati in tržno organizirati razdrobljene ponudnike, povezati igralniško ponudbo s ponudbo kongresnega, termalnega, zdravstvenega in športnega (zimskega in letnega) turizma ter usmerjati razvoj turizma na način, ki bo zagotavljal varovanje okolja ter kulturnih in socialnih značilnosti območij.

Kazalnika:

- število obiskov
- število nočitev

- Ukrep 3.1.1** Vzpostavljane pogojev za koordiniran razvoj turizma v regiji (management regionalne turistične destinacije Smaragdna pot)
- Ukrep 3.1.2** Razvoj in promocija strateških produktov Smaragdne poti
- Ukrep 3.1.3** Pospeševanje malega podjetništva v turizmu
- Ukrep 3.1.4** Ustvarjanje ugodnega naložbenega okolja, pridobivanje različnih virov financiranja in lobiranje

Program 3.2 USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE V TURIZMU

Cilj programa je dvigniti izobraženost in usposobljenost zaposlenih v turizmu, zagotoviti kakovosten kader v vseh segmentih turistične dejavnosti in tako usposobiti turistično gospodarstvo v regiji za uspešno tekmo na trgu.

Utemeljitev programa

Ljudje predstavljajo najpomembnejši vir uspešnega delovanja turizma. Na področju človeških virov je v turizmu opaziti pomanjkanje veščin in znanj, potrebnih za zagotavljanje odličnosti v turizmu. Za uspešen razvoj turizma sta torej pomembna stalno usposabljanje in krepitev turistične kulture.

Kazalniki:

- izobrazbena struktura zaposlenih v turizmu
- število turističnih podjetij in organizacij, ki usposablja ali izobražuje svoje zaposlene
- novi matični visokošolski turistični programi in specializirane turistične visoke šole oziroma fakultete

Ukrep 3.2.1 Oblikovanje in izvajanje programov usposabljanj in izobraževanja v turizmu

Program 3.3 ZAGOTAVLJANJE INFRASTRUKTURNE OPREMLJENOSTI REGIJE ZA TURIZEM

Cilj programa je izboljšati transportne (predvsem cestne in železniške) povezave in navezave na sosednje regije in države ter zagotavljati sredstva za obnovo in razvoj turistične infrastrukture.

Utemeljitev programa

Infrastrukturalna opremljenost regije je za razvoj turizma najbolj pomembna. Ključne usmeritve morajo zajemati predvsem ureditev cestne in železniške povezave znotraj regije ter povezavo s sosednjimi. Pomembno je tudi zagotavljanje sredstev za obnovo obstoječe in izgradnjo nove turistične infrastrukture. Investicije bodo prednostno usmerjene v vzpostavitev pogojev za delovanje managementa turistične destinacije Smaragdna pot ter izgradnjo zahtevnih kompleksov zimsko-špotnega, zdravstveno-termalnega in kongresnega turizma, ki bo temeljil na primerni rabi naravnih danosti in obnovljivih virov energije v regiji. Rezultati programa bodo izboljšana turistična ponudba, več in daljše bivanje turistov, večja fleksibilnost pri oblikovanju turističnih proizvodov in večja mobilnost zaposlenih v turizmu. Povečan turistični promet bo vplival tudi na večjo prepoznavnost regije.

Kazalniki:

- število kilometrov obnovljenih in posodobljenih transportnih povezav
- višina investicij v nove turistične kapacitete
- število novih ležišč
- število kongresnih kapacitet (sedežev)

Ukrep 3.3.1 Izboljšanje prometnih povezav znotraj regije in dostopnosti navzven

Ukrep 3.3.2 Investicije v obnovo in razvoj turistične infrastrukture

Razvojna prioriteta 4: Celostni razvoj podeželja

Kot podeželje obravnavamo v RRP-ju celotno območje regije z izjemo središč upravnih enot (naselja: Ajdovščina, Nova Gorica, Tolmin in Idrija).

Strateški cilj razvoja podeželja je okrepiti ekonomsko moč in ohraniti poseljenost podeželja.

Opis prioritete

Celostni razvoj podeželja regije predstavlja razvojno prioriteto, ki se horizontalno povezuje z vsemi ostalimi prioritetami, v katere bo regija prednostno vlagala razvojna sredstva. Posamezni programi in ukrepi so izbrani na način in v obliki, ki omogočata doseganje sinergijskih rezultatov z ostalimi razvojnimi prioritetami. Podeželje, z izjemo nekaj mestnih središč, predstavlja življenjski prostor večini prebivalcev regije, kljub temu pa se je število kmečkega prebivalstva v zadnjih tridesetih letih drastično znižalo. Celostna usmeritev razvoja podeželja ne sme zajemati zgolj razvoja kmetijstva, po drugi strani pa si podeželja brez kmetijstva ne moremo predstavljati, saj je to od nekdaj oblikovalo podeželske prostore in kulturne krajine na določenem območju in prav močno prisotna tradicija kmetovanja je vplivala na ohranitev posebnosti posameznih območij. Izseljevanje mladih, s tem staranje prebivalstva in problem propadanja mnogih kmetij in celo vasi narekuje organiziran pristop k ohranjanju poseljenosti podeželja. Podeželje je treba ustrezno opremiti za bivanje in za razvoj podjetništva. Slabost podeželja je nizka stopnja informiranosti prebivalcev glede trendov in razvojnih možnosti, ki se ponujajo v okolju, ter nizka usposobljenost za njihovo izkoriščanje. V prihodnje bo informiranju in usposabljanju potrebno posvetiti še več pozornosti. Nerazvita skupna infrastruktura predvsem mladim predstavlja preveliko pomanjkljivost, da bi se odločili za bivanje v odročnejših območjih. Po drugi strani pa so nižje cene nepremičnin in večja varnost bivanja na podeželju prednosti, ki jih velja izkoristiti in z izvajanjem spodbujevalnih ukrepov za mlade družine vplivati na dvig poseljenosti podeželja. Posebej izpostavljena slabost regije je šibko povezovanje med lokalnim in regionalnim okoljem ter med strokovnimi institucijami in terenom. Oblikovanje partnerstev in sodelovanje pri uresničevanju razvojnih aktivnosti je priložnost, ki jo mora izrabiti tudi podeželje. Turizem je gospodarska panoga v vzponu, priložnost za trajnostni razvoj regije je v ekoturizmu in oblikovanju specifičnih turističnih programov, ki bodo vključevali posebnosti podeželja ter kmetijske pridelave in predelave tega območja.

Med pripravo dokumenta je odbor RRS za področje podeželja na podlagi izdelanih analiz sprejel odločitev, da se bo v okviru te prednostne naloge podpiralo tri programe, ki so ciljno usmerjeni v povečevanje privlačnosti podeželskega prostora tako za prebivalce kot tudi za obiskovalce, in sicer v podjetnost in zaposlitvene možnosti na podeželju, kakovost življenja na podeželju, trajnostno rabo naravnih danosti, ohranjanje kulturne dediščine in v podporo okolju prijaznemu in ekološkemu kmetovanju (še posebej v hribovskih in gorskih območjih). Znotraj posameznih programov so bili določeni ukrepi, ki se bodo izvajali na celotnem območju regije.

Posamezni ukrepi so namenjeni različnim **ciljnim skupinam** prebivalstva na podeželju in različnim institucijam, vse z namenom okrepitve ekonomske moči posameznih skupin in ustvarjanja ugodnih pogojev za bivanje, vendar s predpostavko upoštevanja trajnostnih načel razvoja. Med ciljnim skupinami velja izpostaviti obstoječe in potencialne nosilce kmetijskih in ostalih poslovnih dejavnosti na podeželju, društva, občine in podporne institucije. Glavni **učinek** spodbujanja celostnega razvoja podeželja bo dvig splošne ravni privlačnosti posameznih podeželskih prostorov v regiji, kar bo vplivalo na ohranitev in obenem dvig poseljenosti teh območij, na drugi strani pa tudi na povečan obisk. **Rezultati** se bodo tako kazali v dvigu ekonomske moči podeželskega prebivalstva, vizualno pa tudi v samem izgledu podeželskih območij.

Kazalnik:

- število prebivalcev na podeželju – dvig za 2 %.

Program 4.1 PODJETNOST IN ZAPOSLOTVENE MOŽNOSTI NA PODEŽELJU

Cilji programa so aktiviranje podjetniških potencialov na podeželju, krepitev ekonomske moči prebivalstva, oblikovanje tržno zanimivih proizvodov ter preprečevanje izseljevanja mladih in izobraženih prebivalcev.

Utemeljitev programa

Pomanjkanje samoiniciativnosti in motivacije podeželskega prebivalstva za aktivno delovanje v smeri lastnega osebnega in poklicnega razvoja, nezadostno razvito trženje lokalnih pridelkov in izdelkov ter njihovo vključevanje v širšo ponudbo, načela trajnostnega razvoja in potreba po ohranjanju okolja na eni ter priložnosti v razvoju ekoturizma na podeželju na drugi strani narekujejo potrebo po izvajanju ukrepov, ki bodo ciljno usmerjeni v ustvarjanje novih delovnih mest oziroma različnih oblik zaposlitve in bodo tako izboljševali ekonomsko stanje podeželskega prebivalstva. Program se vsebinsko veže na krepitev in povečevanje večnamenske vloge kmetijstva, nagovarja nosilce kmetijskih dejavnosti, obstoječe in potencialne nosilce dopolnilnih dejavnosti na kmetijah ter obstoječe in potencialne nosilce podjetniških idej na podeželju.

Kazalniki:

- število registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah
- število oblikovanih skupnih blagovnih znamk produktov podeželja (kmetijski, nekmetijski)
- število kmetijskih gospodarstev, ki izvajajo kmetijsko okoljske ukrepe (vključenost v SKOP)
- število zaščiteneh kmetijskih in drugih produktov podeželja

Ukrep 4.1.1 Usposabljanje in krepitev podjetnosti na podeželju

Ukrep 4.1.2 Razvoj, povezovanje in trženje lokalnih pridelkov in izdelkov podeželja

Ukrep 4.1.3 Razvoj naravi prijaznega kmetovanja

Ukrep 4.1.4 Razvoj obrtne, turistične in druge ponudbe na podeželju

Ukrep 4.1.5 Konkurenčnost kmetijstva, gozdarstva in agroživilske industrije

Program 4.2 KAKOVOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU

Cilji programa so zagotoviti na vasi stimulatивно klimo za bivanje in delo, zagotoviti investicije v gradnjo, obnovo in vzdrževanje infrastrukture ter spodbujati družabne in društvene aktivnosti na podeželju.

Utemeljitev programa

Večina prebivalcev na podeželju se danes ne preživlja več s kmetijstvom. Kljub nekaterim negativnim demografskim trendom postaja po drugi strani to okolje privlačnejše za življenje, delo in sprostitev. Dejstvo pa je, da podeželje brez ustrezne infrastrukture ne more izkoristiti prednosti, ki jih ima v primerjavi z urbanim okoljem. Program se uvaja z namenom, da se s pomočjo nujno potrebnih investicij v infrastrukturo ustvari potrebne pogoje za nadaljnji razvoj in višjo kvaliteto bivanja ter dodatne možnosti za delo na podeželju, obenem pa vključuje tudi ukrepe investiranja v infrastrukturo, ki bo omogočila ohranjanje perspektivnih kmetijskih dejavnosti posameznih območij v regiji. Društvena, ljubiteljska dejavnost, ki je v regiji dobro razvita, predstavlja pomemben generator dogajanj na podeželju, zato se bo v okviru programa spodbujalo ukrepe, s pomočjo katerih bodo društva sli civilna družba dobili še večjo vlogo pri oblikovanju celostnega razvoja podeželja. Program vsebinsko naslavlja vse prebivalstvo na podeželju in institucije, kot so društva, krajevne skupnosti, občine.

Kazalniki

- število društev

- Ukrep 4.2.1** Obnova in ureditev vasi ter posodabljanje in vzpostavljanje lokalne infrastrukture
- Ukrep 4.2.2** Večnamenski objekti, informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), telecentri na podeželju
- Ukrep 4.2.3** Vzpostavitev oskrbnih funkcij naselij
- Ukrep 4.2.4** Vzpodbijanje kulturnih in društvenih dejavnosti

Program 4.3 TRAJNOSTNA RABA NARAVNIH DANOSTI IN OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE
--

Cilji programa so ohranitev in trajnostna raba naravne in kulturne dediščine, ohranitev okolja in optimizacija stroškov bivanja na podeželju.

Utemeljitev programa

Naravne danosti v regiji, posebej obsežna gozdna bogastva s svojo socialno, ekonomsko in ekološko funkcijo, narekujejo potrebo po trajnostnem načinu gospodarjenja. Investicije v izkoriščanje biomase in ostalih obnovljivih virov energije predstavljajo potenciale tako v podjetniškem kot tudi okoljevarstvenem smislu. Znotraj programa se bo poleg ukrepov, ki bodo podpirali trajnostno rabo obnovljivih virov energije in izboljševali gospodarsko vrednost gozdov, podpiralo tudi ukrepe, ki pomenijo ohranjanje kulturne dediščine podeželja. Ta namreč predstavlja pomembnega oblikovalca imidža določenega območja, zato je ohranjanje in obnavljanje tako materialne kot tudi nesnovne dediščine (ljudsko izročilo) nujno. Kmetijska dejavnost ima poleg svoje osnovne funkcije tudi pomembne okoljsko, prostorsko in estetsko funkcijo. Z opuščanjem kmetijske rabe se mnoga zemljišča zaraščajo, kar slabo vpliva na izgled, zato bo program spodbujal tudi ukrepe ohranjanja videza kulturne krajine in ostale ukrepe ohranjanja narave.

Ciljne skupine so strokovne institucije, občine, krajevne skupnosti, društva, muzeji, nosilci kmetijskih dejavnosti, lastniki gozdov in potencialni investitorji v izkoriščanje obnovljivih virov energije.

Kazalniki:

- število km gozdnih cest
- število obdelanih kmetijskih površin (ha) glede na vse kmetijske površine

- Ukrep 4.3.1** Trajnostna raba obnovljivih virov energije
- Ukrep 4.3.2** Izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov
- Ukrep 4.3.3** Revitalizacija objektov in spomenikov kulturne dediščine ter ohranjanje ljudskega izročila in identitete podeželja
- Ukrep 4.3.4** Ohranjanje narave in kulturne krajine

Razvojna prioriteta 5: Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije

Strateški cilji regije na področju prostorskega razvoja, varstva okolja in infrastrukturne opremljenosti regije so optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj ter zagotovitev uravnotežene infrastrukturne opremljenosti regije ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja, ki združujejo trajnostno ekonomsko rast, socialno kohezijo ter ohranjanje in povečanje okoljskega kapitala.

Utemeljitev razvojne prioritete

Primerjalne prednosti regije se kažejo na področju okolja, in sicer v izredno bogati biotski in krajinski raznolikosti. Ustrezno ohranjanje, varovanje in obnavljanje naravnih in krajinskih danosti bodo uspešni z načrtnim, sistematičnim upravljavskim pristopom za posamezna zavarovana oziroma občutljiva območja. Za doseganje pomembnega dela ciljev varstva okolja je nujno vzpostaviti učinkovit regijski sistem ravnanja z odpadki, poleg tega pa se mora regija povezovati na okoljevarstvenih vsebinah z namenom uveljaviti načela trajnostnega razvoja regije.

Prometna dostopnost regije je z vidika ocene razvojnih možnosti slovenskih regij ocenjena kot manj ugodna. Prometno omrežje (cestno) je sorazmerno razvejano, ne zagotavlja pa ustreznih potovalnih hitrosti in varnosti. Za doseganje načrtovanega ekonomskega razvoja in povečanje privlačnosti bivanja je nujna izboljšava notranjih prometnih povezav in navezav na sosednje in čezmejno regijo.

Z usklajenim regijskim prostorskim načrtovanjem bo regija maksimalno izkoristila strateško lego v širšem evropskem prostoru. Razvojna prioriteta je namenjena izboljšanju pogojev za bivanje in delo prebivalcev regije ter zagotavljanju takih razmer v njej, da bo zanimiva in privlačna ter obiskovalcem prijazna.

Kazalnika:

- obseg oziroma povečanje okoljskih in infrastrukturnih investicij

Program 5.1 CELOVIT PROSTORSKI RAZVOJ REGIJE

Cilj programa je zagotoviti in uresničevati celovito regionalno prostorsko planiranje v povezavi s posameznimi sektorji z namenom celovitega prostorskega razvoja regije.

Utemeljitev programa

Temeljno usmeritev predstavlja vzdržen prostorski razvoj, ki temelji na razvojni nadgradnji primerjalnih prednosti regije. Opredeljujejo ga naslednji prostorsko razvojni cilji:

- policentrični razvoj regije s čezmejnimi povezavami,
- izboljšana dostopnost in učinkovita povezanost,
- privlačnost podeželskega prostora.

Izhodišča regionalnega prostorskega načrtovanja so:

- nepovezanost med lokalnimi skupnostmi, upravnimi enotami in državo (tudi čezmejno),
- zmanjšanje možnosti podvajanja istih nalog/programov in vsebin s področja prostorskega načrtovanja med lokalnimi skupnostmi,
- krepitev sodelovanja med lokalnimi skupnostmi,
- večji argumenti in osnove za komunikacijo s sosednjimi in čezmejno regijo ter državo,
- regulacija finančnih posledic umestitve različnih vsebin.

Kazalniki:

- število strokovnjakov, vključenih v regijsko prostorsko planiranje
- delež vključevanja lokalnih skupnosti

- število programov in planerskih/načrtovalskih regionalnih projektov

Ukrep 5.1.1 Vzpostavitev in delovanje regijskega prostorskega načrtovanja in geoinformacijskega sistema regije

Ukrep 5.1.2 Večanje kakovosti bivanja v naseljih s poudarkom na načelih trajnostnega razvoja

Program 5.2 OPTIMALNO VARSTVO OKOLJA

Cilji programa so optimalno varstvo okolja, sonaravno upravljanje vodnih virov in ohranjanje biotske raznovrstnosti in raznolikosti kulturne krajine ter izboljšanje stanja degradiranega okolja in kakovosti bivanja v sodelovanju z okolju prijaznim gospodarstvom.

Utemeljitev programa

Ena ključnih prednosti regije je visoko vrednotenje kakovosti narave, izredni biotska in krajinska raznolikost, bogastvo z vodnimi viri in sorazmerno neonesnaženo okolje. Na drugi strani se v regiji pojavljajo točkovni onesnaževalci, potrošniški način življenja (razpršena stanovanjska gradnja), večanje prometa, večanje količin odpadkov in vplivi onesnaženega okolja sosednje Furlanije - Julijske krajine v Italiji. Izhodišče programa je v prednostnih ciljih nacionalnega programa varstva okolja in strateških odločitev regije za trajnostno usmerjeni razvoj. Učinki programa se bodo kazali v izboljšanju in povečanju kvalitete okolja ter posledično v izboljšani kakovosti bivanja. Izvajanje programa bo pozitivno vplivalo na povezovanje lokalnih skupnosti pri reševanju okoljskih izzivov. Vse večji izziv regije je v integralnem upravljanju povodja reke Soče, ki zajema celotno območje regije.

Kazalniki:

- višina sredstev za projekte/investicije v okoljsko infrastrukturo in projekte
- delež/število prebivalcev, priključenih na javni kanalizacijski sistem
- delež prebivalcev, priključenih na ČN
- število okoljevarstvenih regionalnih projektov v izvajanju
- delež zavarovanih območij glede na celotno površino regije
- obseg oz. višina izdatkov za preventivne in sanacijske projekte potresov, plazov in erozij
- delež prebivalcev, priključenih na javni vodovodni sistem
- delujoči regijski sistem ravnanja z odpadki

Ukrep 5.2.1 Varstvo in razvoj okoljskega kapitala

Ukrep 5.2.2 Varovanje, razvoj in upravljanje varovanih območij

Ukrep 5.2.3 Varovanje vodnih virov in vodooskrba s kakovostno pitno vodo

Ukrep 5.2.4 Odvajanje in čiščenje odpadne in padavinske vode

Ukrep 5.2.5 Gospodarno ravnanje z odpadki

Program 5.3 URAVNOTEŽENA IN KVALITETNA JAVNA GOSPODARSKA IN INFORMACIJSKA INFRASTRUKTURA REGIJE

Cilji programa so uravnotežena in kvalitetna infrastrukturna opremljenost regije (gospodarska in informacijska infrastruktura) s poudarkom na izboljšanju prometnih povezav, predvsem cestnega omrežja, da bo to ustrezalo normativom varnega cestnega omrežja, ter vpliva na načrtovanje in dinamiko gradnje državnega prometnega omrežja. Sočasno bo regija skušala preiti z modalnega razreza prometa k okoljsko in energetsko varčnejšim oblikam prometa na lokalni in regionalni ravni.

Utemeljitev programa

Prometna dostopnost regije je z vidika ocene razvojnih možnosti slovenskih regij ocenjena kot manj ugodna. Regija ima sorazmerno dobro razvejano cestno omrežje, vendar njegova kakovost ne zagotavlja primerne hitrosti in varnosti. Izrazito slabo dostopen je severozahodni del regije (Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko). S Četrto razvojno osjo (načrtovani izgradnja predora pod Kladjami in obnova Keltike) bosta mobilnost in dostopnost izrazito povečani. Zaradi razvejanega lokalnega cestnega omrežja in pogosto zahtevnega terena, po katerem potekajo posamezne povezave, ter s tem povezanih stroškov vzdrževanja se stanje in kakovost lokalnega cestnega omrežja v povprečju slabšata. Izgradnja odseka hitre ceste Vipava–Razdrto se nadaljuje. Na odseku hitre ceste Vipava–Ajdovščina velike težave, predvsem tovornim vozilom, povzroča močna burja.

Železniški promet v regiji izgublja pomembno vlogo, saj so vozni park in proge zastareli. Revitalizacijo Soškega železniškega koridorja regija vidi v njegovem pomenu za turizem, za potniški promet in za razbremenjevanje ostalih prog in cestnega prometa.

Za zagotavljanje razvoja gospodarstva, turizma in podeželja je treba zagotoviti integriran prometni sistem znotraj regije z vključevanjem javnega potniškega prometa ter zagotoviti kakovostne navezave na sosednje regije in čezmejno območje s povezavami na evropske prometnice.

Pomemben vidik trajnostne naravnosti v prometu regije je spodbujanje nemotoriziranih oblik prometa, kot sta pešačenje in kolesarjenje, z namenom izboljšati kvaliteto bivanja prebivalcev in razvoj turizma.

Učinki izvajanja programa bodo boljša dostopnost posameznega območja in regije, večja varnost v cestnem prometu, krajši potovalni časi in vzpostavljeni pogoji za splošen razvoj težje dostopnih delov regije.

Kazalniki:

- dolžina obnovljenih lokalnih cest
- dolžina posodobljenega in novozgrajenega državnega cestnega omrežja
- dolžina urejenih daljinskih kolesarskih poti
- število izdelanih strokovnih podlag in načrtovalskih dokumentov regionalnega pomena

Ukrep 5.3.1 Vzpostavitev uravnoteženega omrežja cestnih povezav med poseljenimi območji znotraj regije ter navezavami na sosednje in čezmejno regijo

Ukrep 5.3.2 Participativno načrtovanje državne prometne infrastrukture in daljinskih kolesarskih poti

Ukrep 5.3.3 Izboljšanje in razvoj železniške infrastrukture in prometa ter infrastrukture za zračni promet

Ukrep 5.3.4 Razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture

Program 5.4 TRAJNOSTNA ENERGETIKA

Cilji programa so zagotavljanje večje energetske samostojnosti regije, povečanje deleža iz obnovljivih virov pridobljene energije, izboljšanje izkoristka in zmanjšanje izgub toplotne energije.

Utemeljitev programa:

Dolgoročno bodo obnovljivi viri energije zelo pomemben domači strateški vir primarne energije. Energetska politika se bo usmerjala v povečanje energetske rabe biomase (les, bio- in depoplin, biodizel), geotermalne, sončne in vetrne energije, pa tudi v porabo odpadne toplote. Razvoj obnovljivih virov je po svetovnih izkušnjah sicer odvisen tudi od cene nafte in drugih neobnovljivih virov, vendar bo njihova poraba strateško spodbujana. Slovenija bo sledila ciljem EU v prihodnjem desetletju in skušala podvojiti delež obnovljivih virov energije v bilanci primarne energije.

Podlaga za razvoj komunalne energetike bodo energetske zasnove mest in lokalnih skupnosti, ki jih morajo izdelati v skladu z energetske strategijo. Za izdelavo energetskih zasnov mest in lokalnih skupnosti so zainteresirani tako država kakor tudi mesto in občine. Energetske zasnove morajo težiti k taki obliki rabe energije, pri kateri bi ekonomska prisila vodila k racionalnosti – npr. v večstanovanjskih zgradbah plačevanje energije za vsako stanovanje posebej ali stimuliranje drugih varčevalnih ukrepov, npr. subvencioniranje sodobnih oblik izolacije zgradb, sodobnih oblik energetske varčne arhitekture, dopolnjevanje in substitucija skupnih alternativnih virov z individualnimi (sončni kolektorji, fotovoltaične celice, toplotne črpalke, izraba biomase ipd.). Vsaka občina v ta namen pripravi analizo možnosti varčevanja z energijo oziroma analizo možnosti za vključevanje obnovljivih virov in načinov pospeševanja teh oblik samooskrbe z energijo.

Program rešuje pomanjkanje električne energije in energentov v regiji z izboljšanjem izkoristkov in zmanjšanjem izgub ter s povečano rabo obnovljivih virov energije.

Kazalniki:

- število novih objektov za proizvodnjo obnovljivih virov energije
- delež obnovljivih virov energije
- izdelane energetske zasnove

Ukrep 5.4.1 Kvalitetna oskrba z električno energijo, raba obnovljivih virov energije in uvajanje novih tehnologij za boljši izkoristek oz. boljše parametre v energetiki

1.8 ANALIZA SKLADNOSTI RRP Z DRŽAVNIMI RAZVOJNIMI DOKUMENTI

Pri pripravi gradiv za delavnice odborov RRS in pri oblikovanju razvojnih programov za uresničevanje vizije in prioritet so koordinatorji upoštevali rezultate problemskih analiz posameznih področij, predloge in usmeritve članov odborov na delavnicah in strateške usmeritve ključnih razvojnih dokumentov države. Preverjali so, ali so cilji, prioritete, programi in izvedbeni ukrepi RRP skladni s cilji in programi Strategije razvoja Slovenije, Strategije prostorskega razvoja Slovenije, Državnega razvojnega programa, Nacionalnih strateških smernic za razvoj podeželja in v zaključni fazi tudi Operativnih programov 2007–2013, ki bodo podlaga za črpanje strukturnih in kohezijskih sredstev EU.

1.8.1 Analiza skladnosti RRP s Strategijo razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS)

Cilji SRS so:

- povečati BDP na prebivalca in zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije,
- izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznic in posameznikov,
- uveljavljati načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva.

Cilji RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije) so:

- dvig inovativnosti v gospodarstvu,
- nadaljni dvig znanj/širitev znanj in izobrazbene ravni prebivalcev, predvsem zaposlenih,
- dvig socialnega kapitala za nadaljni razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije,
- razvoj odličnosti in konkurenčnosti v turizmu,
- celovit razvoj in ohranjanje poseljenosti podeželja,
- optimalno varstvo okolja in skladen prostorski razvoj in
- izboljšanje infrastrukturne opremljenosti regije.

Z uresničevanjem ciljev RRP bomo podpirali doseganje ciljev SRS.

Z razvojnimi prioritetami SRS so skladne tudi razvojne prioritete ter programi RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije).

Razvojne prioritete SRS	Razvojne prioritete RRP	Obrazložitev
Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast	Inovativnost gospodarstva Čezmejno in mednarodno sodelovanje Regionalna podporna mreža	Regija bo ciljno vlagala v izgradnjo razvojne infrastrukture, opremo in aplikacije (tehnološki park, univerzitetni inkubator, mrežni podjetniški inkubator, tehnološki centri, inštituti in tehnološka jedra, razvojni programi podjetij, univerza in študentski kampus), kar bo zagotavljalo maksimalno podporo razvoju visokih tehnologij na področju strojne in elektro tehnologije, mehatronike, energetike ter manjših inovativnih podjetij. Spodbujala bo povezovanje gospodarstva in raziskovalno-znanstvenih institucij, razvoj kadrov s strokovnimi in menedžerskimi znanji ter uvajanje študentov v aplikativno raziskovanje. Krepila bo tudi povezovanje in razvoj regionalne podporne mreže, predvsem usposabljanje kadrov in struktur za projektno vodenje, programiranje in učinkovito iskanje finančnih virov. Regija bo podpirala tudi povezovanje kadrov, znanj, kapitala in podjetij čez mejo in širše v svet ter vzpostavila razvojni sklad za podporo inovativnim in/ali tehnološko usmerjenim podjetjem.
Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj	Znanje za podjetnost in razvoj Inovativnost v gospodarstvu Regionalna podporna mreža	Regija bo vzpostavila in okrepila institucije in programe za dvig znanj in izobrazbene ravni prebivalstva in zaposlenih ter izvajala aktivnosti za dvig socialnega kapitala za razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije. Investirala bo v prostorske kapacitete, krepitev kadrov in uvajanje novih, tehnično usmerjenih programov. Potrebam gospodarstva bo treba prilagoditi izobraževalne programe in programe usposabljanj, vzpostaviti R&R institucije, razviti Univerzo in jo povezati z okoljem ter

		podpreti aplikativno raziskovanje. Glede na strukturo prebivalstva je ravno tako pomemben razvoj institucij in programov za vseživljenjsko učenje.
Učinkovita in cenejša država	Regionalna podporna mreža	Na podlagi sodelovanja z gospodarstvom bodo podporne institucije lahko prenašale izkušnje iz prakse na pripravjalce systemske zakonodaje in podzakonskih aktov, pri izvajanju pa zagotavljale kakovost storitev, ki jih bodo lahko opravljali na lokalnem nivoju. V regiji se bo podpiralo oblikovanje javno-zasebnih partnerstev pri investicijah v infrastrukturo in razvoj, da bi tako razbremenili pritiske na državno sofinanciranje projektov.
Moderna socialna država in večja zaposlenost	Regionalna podporna mreža Znanje za podjetnost in razvoj Celostni razvoj podeželja	V okviru podpornih in razvojnih institucij regije se bodo izvajali ukrepi (usposabljanja, izobraževanja, vseživljenjsko učenje), ki bodo usposabljali prebivalstvo, brezposelne in zaposlene za zaposlitev in prilagajanje potrebam gospodarstva. Z zaposlovanjem težje zaposljivih kategorij prebivalstva, aktivnostmi za izboljšanje zdravja prebivalcev, skrbjo za starejše in specifične ciljne skupine, ustvarjanjem pogojev za vključevanje v športne, kulturne idr. aktivnosti ter z investicijami v nova stanovanja, se bo zagotavljalo osnovne standarde socialne države in izboljšalo kakovost življenja. Te ukrepe se bo izvajalo tako na podeželju kot v urbanih okoljih.
Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja	Uveljavljanje principov trajnostnega razvoja Regionalna podporna mreža Odličnost v turizmu Celostni razvoj podeželja Trajnostni okoljski, prostorski razvoj in infrastrukturna opremljenost regije	Vsi programi in ukrepi iz RRP so usmerjeni v trajnostni razvoj. Ukrepi za razvoj turizma in podeželja gradijo na primerni rabi naravnih danosti in kulturne dediščine, ki temelji na ohranjanju okolja, biodiverzitete, lokalnih posebnosti in tipičnih produktih. Varovana in zavarovana območja razume regija kot razvojno priložnost. Razvoj podjetnosti na podeželju, opremljanje z IKT ter povezovanje kmetijstva in turizma naj bi zagotovili sonaravno rabo naravnih virov in zmanjšali razvojne razlike v regiji. Temu cilju je namenjen tudi program Soča 2013, ki se izvaja v Posočju. Investicije v cestno in komunalno infrastrukturo bodo zagotavljale ohranjanje poseljenosti podeželja, varovanje voda in okolja ter kakovost življenja tudi na ruralnih/podeželskih območjih regije.

1.8.2 Analiza skladnosti RRP s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije

Cilje Strategije prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju SPRS) podpirajo ukrepi vseh razvojnih prioritiet, še posebej Trajnostni okoljski, prostorski in infrastrukturni razvoj regije, pa tudi cilji in ukrepi razvojnih prioritiet Odličnost v turizmu in Celostni razvoj podeželja.

Cilji SPRS	Ukrepi RRP	Cilji ukrepov RRP
Racionalen in učinkovit prostorski razvoj Prostorski razvoj, usklajen s prostorskimi usmeritvami Arhitekturna prepoznavnost mest in drugih naselij	Vzpostavitev in delovanje regijskega prostorskega načrtovanja in GIS Revitalizacija objektov in spomenikov kulturne dediščine in ohranjanje identitete	Cilj regionalnega prostorskega načrtovanja je usmerjanje prostorskih dejavnosti v regiji, da ustvarjajo največje pozitivne učinke za prostorsko uravnotežen in gospodarsko učinkovit razvoj regije, socialno povezanost in kakovost naravnega in socialnega okolja.
Varstvo okolja Preudarna raba naravnih virov Skladen razvoj območij s skupnimi prostorskimi razvojnimi značilnostmi	Varstvo in razvoj okoljskega kapitala Varovanje, razvoj in upravljanje varovanih območij Ohranjanje narave in kulturne krajine	Cilji ukrepov so spodbujanje ohranjanja biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in naravnih procesov kot bistvenih sestavin kakovostnega naravnega okolja, gospodarjenje z naravnimi viri in vrednotami, vključevanje posameznih sestavin okolja v načrtovanje prostorskega razvoja dejavnosti ter vzpostavljanje omrežja posebnih varstvenih območij in zavarovanih območij.
Ravnalnje z odpadki	Gospodarno ravnanje z odpadki	Cilji ukrepa so vključevanje posameznih sestavin varstva okolja v načrtovanje

		prostorskega razvoja dejavnosti, zagotavljanje komunalne opremljenost obstoječih in novih zemljišč za gradnjo ter racionalno ravnanje s komunalnimi odpadki.
<p>Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi</p> <p>Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij</p> <p>Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru</p> <p>Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij</p> <p>Oskrba z vodo ter odvajanje in čiščenje odpadne in padavinske vode</p>	<p>Vzpostavitev uravnoveženega omrežja cestnih povezav med poseljenimi območji znotraj regije ter navezavami na sosednje regije in čezmejno območje</p> <p>Participativno načrtovanje državne prometne infrastrukture in daljinskih kolesarskih poti</p> <p>Izboljšanje in razvoj železniške infrastrukture in prometa ter infrastrukture za zračni promet</p> <p>Varovanje vodnih virov in vodooskrba s kvalitetno pitno vodo</p> <p>Odvajanje in čiščenje odpadne in padavinske vode</p>	<p>Cilj navedenih ukrepov je zagotavljanje kvalitete bivalnega okolja z ustrežno in racionalno infrastrukturno opremljenostjo, z razvito mrežo gospodarskih in storitvenih dejavnosti ter dostopnostjo do javne gospodarske infrastrukture, zagotavljanje ustrezne vodooskrbe prebivalcem na celotnem območju regije ter zagotavljanje povezanosti posameznih območji znotraj regije in navzven.</p>
<p>Ohranjanje narave</p> <p>Raba naravnih virov</p> <p>Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti</p> <p>Naravne kakovosti krajine</p> <p>Razvoj policentričnega razvoja mest in drugih naselij</p> <p>Razvoj energetske infrastrukture</p>	<p>Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov</p> <p>Ohranjanje narave in kulturne krajine</p> <p>Razvoj naravi prijaznega kmetovanja</p> <p>Obnova in urejanje vasi ter posodabljanje in vzpostavljanje lokalne infrastrukture</p> <p>Trajnostna raba obnovljivih virov energije</p>	<p>Cilji teh ukrepov so zagotavljati kakovost življenja na podeželju, ohraniti poseljenost, zagotoviti trajnostno rabo naravnih danosti in kulturne dediščine, ohraniti kulturno krajino in lokalne posebnosti ter identiteto posameznih okolij.</p>

1.8.3 Analiza skladnosti RRP z Državnim razvojnim programom 2007–2013

Državni razvojni program (v nadaljevanju DRP) je izvedbeni dokument SRS in SPRS, ki razvojne programe, še posebej pa razvojne projekte, konkretno umešča v prostor, kar se na regionalni ravni implementira skozi RRP.

Strateška cilja DRP sta:

- povečati gospodarski, socialni in okoljski kapital in
- povečati učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov.

Uresničevanje strateških ciljev RRP ter konkretnije izvajanje programov in ukrepov po razvojnih prioritetah bodo prispevali k uresničevanju obeh strateških ciljev in ciljev vseh petih razvojno-investicijskih prioritet DRP. Razvojno-investicijske prioritete DRP so strukturirane enako kot razvojne prioritete SRS, kar pomeni, da je RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije) skladen z DRP 2007–2013.

Cilje razvojno-investicijskih prioritet DRP podpirajo naslednji cilji razvojnih prioritet RRP:

Razvojno-investicijske prioritete DRP in njihovi cilji	Cilji razvojnih prioritet RRP
<p>Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast</p> <p>Cilji so spodbujanje podjetništva, povečanje inovativnosti, obsega domačih in tujih naložb v gospodarstvu, vključno z razvojem človeških virov, ter spodbujanje internacionalizacije slovenskih podjetij za povečanje konkurenčnosti.</p>	<p>Znanje za razvoj</p> <p>Cilja sta nadaljnji dvig znanj in izobrazbene ravni prebivalcev, predvsem pa zaposlenih, ter dvig socialnega kapitala za nadaljnji razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije.</p> <p>Inovativnost v gospodarstvu</p> <p>Cilja sta spodbuditi inovativnost in hitrejši tehnološki razvoj v gospodarstvu ter povečati globalno konkurenčnost regije, ki bo povečala</p>

	<p>privlačnost regije z novimi ustvarjalnimi delovnimi mesti.;</p> <p>Odličnost v turizmu Cilja sta doseganje odličnosti v turizmu skozi aktiviranje potencialov naravne in kulturne dediščine ter s povezovanjem turizma in razvoja podeželja, poleg tega pa še krepitev konkurenčnosti turističnega gospodarstva.</p> <p>Regionalna podporna mreža za razvoj Cilj je zagotoviti učinkovito organiziranost regije za podporo razvoju, izvajanju RRP ter koriščenju strukturnih in kohezijskih sredstev v naslednjem programskem obdobju (horizontalni cilj in program)</p> <p>Čezmejno sodelovanje Cilj je krepiti čezmejno in mednarodno sodelovanje in skupne projekte (horizontalni cilj).</p>
<p>Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta Cilj je povečati podporo terciarnega izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti potrebam gospodarstva ter trga dela za globalno konkurenčnost podjetij, proizvodov, storitev in oseb.</p>	<p>Znanje za razvoj Cilja sta nadaljnji dvig znanj in izobrazbene ravni prebivalcev, predvsem pa zaposlenih, ter dvig socialnega kapitala za nadaljnji razvoj podjetnosti in inovativnosti v gospodarstvu in življenju regije</p> <p>Inovativnost v gospodarstvu Cilja sta spodbuditi inovativnost in hitrejši tehnološki razvoj v gospodarstvu ter povečati globalno konkurenčnost regije, ki bo povečala privlačnost regije z novimi ustvarjalnimi delovnimi mesti.</p> <p>Čezmejno sodelovanje Cilj je krepiti čezmejno in mednarodno sodelovanje in skupne projekte (horizontalni cilj).</p>
<p>Učinkovita in cenejša država: Cilja sta zvišati kakovost in učinkovitost storitev države ter znižati javne izdatke z izločitvijo storitev, ki se lahko zagotavljajo na trgu, iz proračunov.</p>	<p>Celostni razvoj podeželja Cilj je zagotoviti učinkovito informiranje in izvedbo različnih usposabljanj, da bi usposobili in pomagali organizirati prebivalstvo na podeželju za aktivno delovanje v smeri bodisi lastnega razvoja bodisi v skupno dobro prebivalstva na podeželju.</p> <p>Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije Cilj je zagotoviti povezano delovanje lokalnih skupnosti pri prostorskem načrtovanju z namenom uresničevanja celovitega trajnostnega prostorske razvoja regije in vzpostavitve geoinformacijskega sistema regije</p> <p>Regionalna podporna mreža za razvoj Cilj je zagotoviti učinkovito organiziranost regije za podporo razvoju, izvajanju RRP ter koriščenju strukturnih in kohezijskih sredstev v naslednjem programskem obdobju (horizontalni cilj in program).</p>
<p>Moderna socialna država in večja zaposlenost Cilj četrte razvojno-investicijske prioritete je doseči družbo polne zaposlenosti in preprečiti revščino ter posledično socialno izključenost preko izboljšanja fleksibilnosti trga dela in ob zagotavljanju varnosti zaposlitve.</p>	<p>Znanje za podjetnost in razvoj s specifičnimi cilji:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izvajati različne aktivnosti v smislu spodbujanja mladih za šolanje za poklice, ki jih regija potrebuje za celovit razvoj; - razviti in izvajati čim več programov vseživljenjskega učenja, v katere se bo vključevalo vedno več celotnega prebivalstva in posebej zaposlenih v regiji. - razviti in izvajati čim več partnersko zastavljenih programov za različne ciljne skupine prebivalstva, posebno za težje zaposljive kategorije in podeželsko prebivalstvo; - ustvarjati pogoje za zaposlovanje težje zaposljivih kategorij prebivalstva; - ustvariti boljše prostorske pogoje na področju kulture, športa in prostega časa in tako zagotoviti večje in kvalitetnejše vključevanje prebivalstva v tovrstne aktivnosti; - zagotoviti ustrezne prostorske pogoje in celodnevno vsestransko oskrbo ter izvajati različne aktivnosti, namenjene starejšim prebivalcem regije.
<p>Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja. Cilji pete razvojno-investicijske prioritete je zagotoviti visoko kakovost življenja, ki temelji na razvoju kulture in nacionalne identitete, skladnejšem razvoju regij, varnosti, gospodarjenju s prostorom in trajnostni mobilnosti ter izboljšani kakovosti okolja in ustrezni komunalni infrastrukturi.</p>	<p>S tem ciljem so skladni strateški in specifični cilji vseh petih razvojnih prioritet in vsi trije horizontalni ciji RRP.</p>

1.8.4 Analiza skladnosti RRP z osrednjimi razvojnimi projekti DRP (Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2023)

Osrednji projekti DRP vsebinsko gledano vključujejo tako storitve kot infrastrukturne investicije, predstavljeni pa so v Resoluciji o nacionalnih projektih 2007–2013.

Osrednji razvojni projekti DRP	Razvojne prioritete RRP	Programi in ukrepi RRP
Razvojna mreža Slovenije	Inovativnost gospodarstva Znanje za podjetnost in razvoj Regionalna podporna mreža	<ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja razvojne infrastrukture (IN PRIME) - Ustvarjanje in razvoj novih kakovostnih delovnih mest - Program Soča 2013 - Ustvarjanje pogojev za izvajanje sedanjih izobraževalnih programov v regiji in nadaljni razvoj programov - Razvoj vseživljenjskega učenja - Povezovanje in krepitev regionalne podpore mreže in usposabljanje kadrov
Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	Odličnost v turizmu Celostni razvoj podeželja Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije	<ul style="list-style-type: none"> - Regionalna turistična destinacija Smaragdna pot (management in proizvodi) - Usposabljanje in izobraževanje v turizmu - Investicije v obnovo in razvoj turistične infrastrukture - Kakovost življenja na podeželju - Trajnostna raba naravnih danosti in ohranjanje kulturne krajine - Optimalno varstvo okolja – Varovanje, razvoj in upravljanje varovanih območij
Učinkovito upravljanje z okoljem	Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije Celostni razvoj podeželja	<ul style="list-style-type: none"> - Optimalno varstvo okolja (varovanje vodnih virov, čiščenja voda, pitna voda, odpadki, upravljanje z vodami) - Trajnostna energetika - Trajnostna raba naravnih danosti ter ohranjanje in revitalizacija kulturne dediščine (obnovljivi viri energije, ohranjanje narave, varovanih območij, kulturne krajine)
Mobilnost za podporo gospodarskemu razvoju	Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter infrastrukturna opremljenost regije	<ul style="list-style-type: none"> - Uravnotežena in kvalitetna javna gospodarska in informacijska infrastruktura regije (cestna in železniška infrastruktura, IKT) - Večanje kakovosti bivanja v naseljih – javni potniški promet
Institucionalna in administrativna usposobljenost (javna uprava in nevladne organizacije)	Regionalna podporna mreža Celostni razvoj podeželja	<ul style="list-style-type: none"> - Povezovanje in krepitev regionalne podpore mreže in usposabljanje kadrov - Kakovost življenja na podeželju: Vzpodbujanje kulturnih in društvenih dejavnosti in vzpostavitev oskrbnih funkcij naselij

1.8.5 Analiza skladnosti RRP z Nacionalnim strateškim načrtom razvoja podeželja 2007–2013

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013 opredeljuje prednostne naloge, ki so zasnovane v skladu z Uredbo Sveta (EC) št. 1698/20050, 20. september 2005, o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Načrt razvoja podeželja predstavlja referenčni okvir za pripravo Operativnega programa razvoja podeželja 2007–2013 za Republiko Slovenijo.

Programi in ukrepi razvojne prioritete Celostni razvoj podeželja so vsebinsko skladni s prednostnimi nalogami, ki so navedeni v Nacionalnem strateškem načrtu razvoja podeželja 2007–2013.

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja	Programi RRP	Ukrepi RRP
Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva	Podjetnost in zaposlitvene možnosti na podeželju Trajnostna raba naravnih danosti	<ul style="list-style-type: none"> - Usposabljanje in krepitev podjetnosti na podeželju - Razvoj, povezovanje in trženje lokalnih pridelkov in izdelkov podeželja - Konkurenčnost kmetijstva, gozdarstva in agroživilske industrije - Izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov
Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja	Optimalno varstvo okolja Trajnostna raba naravnih danosti in ohranjanje kulturne dediščine Podjetnost in zaposlitvene možnosti na podeželju	<ul style="list-style-type: none"> - Varstvo in razvoj okoljskega kapitala - Varovanje, razvoj in upravljanje varovanih območij - Trajnostna raba obnovljivih virov energije - Izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov - Ohranjanje narave in kulturne krajine - Razvoj naravi prijaznega kmetovanja
Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije	Podjetnost in zaposlitvene možnosti na podeželju Kakovost življenja na podeželju Trajnostna raba naravnih danosti in ohranjanje kulturne dediščine Infrastrukturalna opremljenost regije za turizem	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj obrtne, turistične in druge ponudbe na podeželju - Razvoj, povezovanje in trženje lokalnih pridelkov in izdelkov podeželja - Konkurenčnost kmetijstva, gozdarstva in agroživilske industrije - Pospeševanje podjetništva v turizmu - Revitalizacija objektov in spomenikov kulturne dediščine ter ohranjanje ljudskega izročila in identitete podeželja - Obnova in ureditev vasi ter posodabljanje in vzpostavljanje lokalne infrastrukture - Večnamenski objekti, informacijsko komunikacijska tehnologija (IKT), telecentri na podeželju - Vzpostavitev oskrbnih funkcij naselij - Vzpostavljanje kulturnih in društvenih dejavnosti - Trajnostna raba obnovljivih virov energije - Izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov - Revitalizacija objektov in spomenikov kulturne dediščine ter ohranjanje ljudskega izročila in identitete podeželja - Ohranjanje narave in kulturne krajine - Investicije v obnovo in razvoj turistične infrastrukture - Razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture
LEADER – Gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo.	Podjetnost in zaposlitvene možnosti na podeželju Kakovost življenja na podeželju Trajnostna raba naravnih danosti ter ohranjanje kulturne dediščine Usposabljanje in izobraževanje v turizmu Razvoj vseživljenjskega učenja	Izvedbeni projekti, ki se bodo lahko izvajali s pomočjo sredstev LEADER iz četrte osi, se vsebinsko vežejo na vse programe v sklopu razvojne prioritete Celostni razvoj podeželja, delno na programe in ukrepe prioritete Odličnost v turizmu, Znanje za razvoj ter Trajnostni okoljski in prostorski razvoj regije.

1.8.6 Skladnost RRP z Razvojnimi programi podeželja v regiji

Na območju Severne Primorske (Goriške statistične regije) so bili v letu 2006 izdelani trije razvojni programi podeželja. Ti programi so oblikovani tako, da v izvedbenem delu navajajo ukrepe in projekte za uresničevanje ciljev in posameznih ukrepov iz Uredbe Sveta o podpori za razvoj podeželja in Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007–2013. Vsi trije programi izhajajo iz potreb, konkurenčnih prednosti in prioritete posameznega območja.

Na območju Goriške statistične regije so izdelani razvojni programi podeželja za:

1. Severozahodni hribovski del regije, ki pokriva naslednje občine: višinski del Mestne občine Nova Gorica, Kanal ob Soči, Tolmin, Kobarid, Bovec, Idrija in Cerklje ob Krki,

2. Zgornjo Vipavsko dolino, ki pokriva občini: Ajdovščino in Vipavo, vključuje pa tudi sosednjo občino Komen, ki spada v statistično regijo Južne Primorske,
3. Občine: Miren-Kostanjevica, Šempeter-Vrtojba in Brda.

Severozahodni hribovski del regije je opredelil tri glavne programe in znotraj njih posamezne ukrepe, ki jih bo območje izvajalo:

PROGRAM 1:	Razvoj lokalno tipičnih produktov, usposabljanje in izobraževanje ter spodbujanje podjetništva na podeželju
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvoj lokalno tipičnih produktov in organizirano trženje 2. Razvoj naravi prijaznega kmetovanja 3. Krepitev podjetništva na kmetijah in na podeželju, usposabljanje in izobraževanje 4. Ureditev e-točk – telecentrov – na podeželju 5. Razvoj skupne blagovne znamke
PROGRAM 2	Izboljšanje pogojev za bivanje in delo
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Infrastrukturalna opremljenost podeželja 2. Infrastruktura za socialne in društvene dejavnosti na podeželju 3. Razvoj turistične infrastrukture na podeželju
PROGRAM 3:	Graditev partnerstev, krepitev identitete in socialnih vezi ter revitalizacija dediščine
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Društveno in socialno življenje na vasi 2. Kulturna (zgodovinska, etnološka, tehnična) in naravna dediščina

Območje **Zgornje Vipavske doline** in Komenskega Krasa je opredelilo 10 strateških ciljev h katerim bo stremelo območje:

STRATEŠKI CILJ 1:	Razvoj naravi prijazne kmetijske proizvodnje
Ukrepi:	<p>Ukrep 1.1: Spodbujanje ekološkega kmetovanja in ostalih oblik naravi prijaznega kmetovanja</p> <p>Ukrep 1.2: Spodbujanje obnavljanja trajnih nasadov in vzgoje starih sadnih sort</p> <p>Ukrep 1.3: Spodbujanje naložb v kmetijska gospodarstva</p>
STRATEŠKI CILJ 2:	Ustvarjati nove zaposlitvene možnosti na podeželju
Ukrepi:	<p>Ukrep 2.1: Podpora razvoju dopolnilnih dejavnosti na kmetijah</p> <p>Ukrep 2.2: Podpora razvoju mikropodjetništva na podeželju</p> <p>Ukrep 2.3: Podpora razvoju storitvenih dejavnosti na podeželju</p> <p>Ukrep 2.4: Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva na podeželju</p>
STRATEŠKI CILJ 3:	Dvig znanj, stopnje informiranosti in usposobljenosti prebivalcev na podeželju
Ukrepi:	<p>Ukrep 3.1: Izvedba animacijskih in informacijskih delavnic, specializiranih usposabljanj in izobraževanj</p> <p>Ukrep 3.2: Obiski primerov dobrih praks</p> <p>Ukrep 3.3: Priprava tiskovin in e-oblik z izobraževalnimi vsebinami</p>
STRATEŠKI CILJ 4:	Dvig prepoznavnosti območja kot turistično privlačnega
Ukrepi:	<p>Ukrep 4.1: Oblikovanje novih turističnih produktov in spodbujanje povezovanja ponudnikov</p> <p>Ukrep 4.2: Promocijske aktivnosti, tradicionalne prireditve</p> <p>Ukrep 4.3: Spodbujanje razvoja turističnih spominkov</p> <p>Ukrep 4.4: Naložbe v nočitvene zmogljivosti na podeželju</p> <p>Ukrep 4.5: Upravljanje turistične destinacije</p> <p>Ukrep 4.6: Ureditev neprometne turistične signalizacije</p>

STRATEŠKI CILJ 5:	Dvig kvalitete in prepoznavnosti kmetijskih pridelkov, kmetijskih in ostalih produktov z območja
Ukrepi:	<p>Ukrep 5.1: Spodbujanje povezovanje pridelovalcev in organizirano trženje lokalnih pridelkov in izdelkov podeželja</p> <p>Ukrep 5.2: Ureditev promocijsko prodajnih prostorov</p> <p>Ukrep 5.3: Naložbe v tehnološko opremljenost kmetij</p> <p>Ukrep 5.4: Naložbe v skupne predelovalne prostore</p> <p>Ukrep 5.4: Razvoj blagovnih znamk</p> <p>Ukrep 5.5 Ustanavljanje in vzdrževanje shem kakovosti</p> <p>Ukrep 5.6: Razvoj domače in umetne obrti</p>
STRATEŠKI CILJ 6:	Izboljšati kakovost življenja na podeželju
Ukrepi:	<p>Ukrep 6.1: Ureditev skupnih in večnamenskih vaških prostorov</p> <p>Ukrep 6.2: Ureditev e-točk na podeželju</p> <p>Ukrep 6.3: Obnova vasi, ureditev vaških središč</p> <p>Ukrep 6.4: Spodbujanje društvenih dejavnosti</p> <p>Ukrep 6.5. Skrb za starejše in druge specifične kategorije prebivalstva</p>
STRATEŠKI CILJ 7:	Ohranjanje tradicije in kulturne dediščine
Ukrepi:	<p>Ukrep 7.1: Obnova objektov kulturne dediščine</p> <p>Ukrep 7.2: Vzpostavitev spominskih sob, muzejev</p> <p>Ukrep 7.3: Ohranjanje ljudskega izročila in spodbujanje etnološkega raziskovanja</p>
STRATEŠKI CILJ 8:	Ohranjanje narave in kulturne krajine
Ukrepi:	<p>Ukrep 8.1: Ohranjanje izgleda kulturne krajine in preprečevanje zaraščanja</p> <p>Ukrep 8.2: Zaščita in upravljanje posebnih varstvenih območij in objektov naravne dediščine</p> <p>Ukrep 8.3: Naložbe v izkoriščanje bio mase in obnovljive vire energije</p> <p>Ukrep 8.4: Naložbe v gozdno infrastrukturo in učinkovito upravljanje z gozdom</p>
STRATEŠKI CILJ 9:	Vzpostavljena in urejena infrastruktura na podeželju
Ukrepi:	<p>Ukrep 9.1: Naložbe v kanalizacijske sisteme po vaseh</p> <p>Ukrep 9.2: Naložbe v izgradnjo majhnih okolju prijaznih čistilnih naprav</p> <p>Ukrep 9.3: Naložbe v urejanje odlagališč odpadkov</p> <p>Ukrep 9.4: Naložbe v oskrbo z vodo</p> <p>Ukrep 9.5: Naložbe v urejanje cest</p> <p>Ukrep 9.6: Naložbe v elektrifikacijo in v učinkovito rabo energije</p>
STRATEŠKI CILJ 10:	Vzpostavitev in delovanje učinkovitega podpornega okolja
Ukrepi:	<p>Ukrep 10.1: Tehnična pomoč pri izvajanju razvojnega programa podeželja</p> <p>Ukrep 10.2: Vzpostavitev in delovanje Lokalne akcijske skupine</p> <p>Ukrep 10.3: Spodbujanje razvoja projektnega sodelovanja med LASi</p>

Občine Miren-Kostanjevica, Šempeter-Vrtojba in Brda so opredelila razvojno delovanje na področju podeželja, ki bo potekalo v naslednjih smereh:

PROGRAM 1:	Podjetnost, konkurenčnost in zaposlitvene možnosti na podeželju
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvoj kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti 2. Podjetniške iniciative 3. Svetovanje, usposabljanje, izobraževanje in krepitev podjetnosti na podeželju

PROGRAM 2	Varovanje okolja
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvoj »naravi prijaznega« kmetovanja ter ohranjanje tradicionalnih kmetijskih praks in vzdrževanje genetskega potenciala 2. Ohranjanje naravnih vrednot
PROGRAM 3:	Kakovost življenja na podeželju
Ukrepi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obnova in razvoj vasi 2. Ohranjanje kulturne dediščine ter ljudskega izročila 3. Spodbujanje družabnega življenja – kulturna in društvena dejavnost

Vsi trije programi so pripravljene po isti metodologiji. Ukrepi so definirani različno, vendar pa se vsi trije programi skladajo z usmeritvami regije. Ključni prednostni ukrepi vseh treh razvojnih programov podeželja so usmerjeni v:

- razvoj, povezovanje in trženje produktov podeželja (sheme kakovosti, blagovne znamke, tematske poti ...),
- usposabljanje podeželskega prebivalstva za razvoj in podjetnost,
- podporo investicijam na kmetijah,
- podporo okolju prijaznim načinom kmetovanja,
- krepitev turistične ponudbe na podeželju (turistična infrastruktura, nastanitvene in gostinske kapacitete),
- razvoj in izboljšanje infrastrukture na podeželju,
- obnovo vasi, ohranjanje in revitalizacija objektov naravne in kulturne dediščine,
- vključevanje naravne in kulturne dediščine, varovanih in zavarovanih območij v turistično ponudbo,
- krepitev društvenega življenja in socialnih vezi na vasi ter ohranjanje identitete,
- rabo obnovljivih virov energije.

V Odboru za razvoj podeželja Severne Primorske (Goriške statistične regije) so aktivno sodelovali posamezni pripravljavci območnih razvojnih programov podeželja. Posamezni ukrepi znotraj razvojnih programov podeželja se vključujejo v razvojno prioriteto Celostni razvoj podeželja, obenem pa tudi v ostale razvojne prioritete: Odličnost v turizmu, Znanje za razvoj ter Trajnostni okoljski in prostorski razvoj ter uravnotežena infrastrukturna opremljenost regije.

1.9 VKLJUČEVANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI

1.9.1 Pomen načel javnosti in partnerstva

Načeli javnosti in partnerstva sta pomembni za uspešno pripravo in izvajanje vsakega razvojnega programa, še posebej pa za večleten strateški dokument, ki mora povezati številne partnerje na raznolikem in slabo povezanem območju. Vključevanje in sodelovanje javnosti zahteva tudi Uredba Komisije Evropske Skupnosti (št. 1159/2000) o ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti, ko gre za finančno pomoč državam članicam iz strukturnih skladov.

Sodelovanje javnosti v pripravi razvojnega programa krepi usposobljenost in pripravljenost sodelujočih za soustvarjanje skupnih razvojnih ciljev in ukrepov, s tem pa tudi povečuje soodgovornost za njihovo izvajanje. Sodelovanje predstavnikov različnih področij, zanimanj in območij prispeva k uravnoveženim razvojnim usmeritvam, saj omogoča zadovoljitev interesov večjega števila ljudi, upoštevanje več pogledov, mnenj, izkušenj in znanj. Smisel sodelovanja javnosti je tudi v tem, da omogoči predstavitev tistih interesov in idej civilne družbe, ki imajo v postopku strokovne priprave in političnega usklajevanja manj možnosti sodelovanja, njihovo neupoštevanje pa bi lahko ogrozilo uresničljivost razvojnega programa ali njegovega posameznega ukrepa.

Cilji sodelovanja javnosti pri pripravi RRP

Cilj informiranja in sodelovanja javnosti pri pripravi RRP je večplasten:

- povečati seznanjenost javnosti s postopki in cilji priprave ter z vsebino RRP,
- spodbuditi različne segmente javnosti za sodelovanje pri pripravi, v postopku priprave pridobiti pripombe in predloge o gradivu, zagotoviti udeležbo javnosti na javnih predstavitev in obravnavah ter ji tako omogočiti soustvarjanje razvojnih usmeritev,
- krepiti pripadnost dokumentu ter tako zagotoviti podporo in vključevanje javnosti v pripravo in izvajanje ključnih projektov regije,
- spodbujati različne partnerje k medsebojnemu sodelovanju ter oblikovanju skupnih aktivnosti in projektov,
- vzpostaviti koordinirano in transparentno zbiranje projektnih idej in pripravo prednostnih regijskih projektov za izvajanje RRP v programskem obdobju 2007–2013.

Izbor ciljnih skupin

Zaradi relativno omejenih časovnih rokov smo v fazo priprave osnutka RRP vključevali predvsem ključni organ za pripravo RRP, to je RRS, ki deluje v petih odborih. Člani odborov so predstavniki strokovne javnosti, lokalnih skupnosti, regijskih institucij, razvojnih agencij, izobraževalnih institucij, gospodarstva in nevladnih organizacij. Pri informiranju najširše javnosti smo se posluževali medijev, ki pokrivajo regijo, in spletnih strani Posoškega razvojnega centra, ki opravlja naloge vodilne RRA v letih 2006 in 2007.

Načelo partnerstva in enakopravnosti

Za zagotavljanje partnerskega sodelovanja smo pri pripravi in bomo tudi pri izvajanju RRP obveščali in v regionalne aktivnosti vključevali:

- regionalne, območne in lokalne upravne organe in institucije,
- strokovne, razvojne, izobraževalne in raziskovalne institucije,
- gospodarstvo in finančne institucije,
- predstavnike civilne družbe in nevladnih organizacij,
- institucije resornih ministrstev in Vlade Republike Slovenije.

1.9.2 Aktivnosti vključevanja javnosti pri pripravi RRP

21. marca 2006 je bil ustanovljen Regionalni razvojni svet (RRS) Severne Primorske (Goriške statistične regije) in objavljen **javni poziv** širši javnosti za **sodelovanje** v delu petih odborov RRS. Javni poziv je bil konec marca 2006 objavljen v regijskem časopisu Primorske novice, na spletnih straneh Posoškega razvojnega centra in na lokalnih radijskih postajah (Alpski Val, Radio Odmev, Radio Robin). Poziv so razvojne agencije in koordinatorji poslali po elektronski pošti na več kot 200 naslovov: lokalnim skupnostim, strokovnim in stanovskim organizacijam, izobraževalnim institucijam, Triglavskemu narodnemu parku, študentskim klubom, nekaterim nevladnim organizacijam in zainteresiranim posameznikom. Sodelovanje v odborih je potrdilo 151 ljudi.

Vsak odbor se je v fazi priprave RRP sestel vsaj trikrat, odbor za gospodarstvo pa petkrat. Skupaj je bilo torej izvedenih **17 delavnic** z nekaj več kot 120 udeleženci. Veliko je bilo tudi neposrednih kontaktov ter sodelovanja med koordinatorji odborov, posameznimi člani odborov, drugimi zainteresiranimi posamezniki, predstavniki občin in strokovnih institucij. Z vsemi smo usklajevali pripombe in dopolnitve gradiv ter predloge projektov. S posameznimi nosilci projektnih predlogov smo organizirali delovne sestanke ter usklajevali pobude in projektne predloge. Preko članov odborov in občin je potekalo tudi informiranje širše javnosti na lokalnih nivojih in v različnih strukturah.

Po **razvojni konferenci**, 21. junija 2006, na kateri smo sprejeli strateški del RRP, smo objavili **javni poziv za nabor predlogov** regijsko pomembnih projektov. Poziv smo po pošti poslali vsem članom RRS, članom odborov, občinam ter strokovnim, razvojnim in nevladnim organizacijam. Na nabor se je odzvalo veliko število zainteresiranih, prispelo je več kot 380 predlogov projektov, vendar so predlogi različno realni in za regijo različnega pomena. Odbori so v tretjem krogu delavnic pregledali prispele predloge in se uskladili za približno 80 regijsko relevantnih projektov.

Gradiva, ki so nastajala v postopku priprave RRP, so objavljena **na spletni strani** Posoškega razvojnega centra. Potek priprave RRP smo večkrat predstavili tudi na lokalnih in regionalnih radijskih postajah oziroma televizijah.

Za predstavitev rezultatov delavnic je Posoški razvojni center skupaj s predsednikom Sveta regije in predsednikom RRS 11. septembra 2006 organiziral **tiskovno konferenco**, kjer smo predstavili strateške cilje razvoja regije in predloge ključnih regijskih projektov v naslednjem programskem obdobju. Poročila s tiskovne konference so bila objavljena v vseh najpomembnejših regionalnih in nacionalnih **medijih**.

Da bi zagotovili večjo učinkovitost RRS, koordinirano pripravo RRP ter vključenost in tekoče informiranje vseh partnerjev, je predsednik RRS ustanovil Kolegij. Sestavljajo ga predsednik in podpredsednik sveta, direktor Posoškega razvojnega centra (Mrežne RRA), vodja priprave RRP, vodje vseh petih odborov (člani RRS), strokovni koordinatorji odborov (predstavniki razvojnih agencij Mrežne RRA) in direktorji razvojnih agencij, partnerk Mrežne RRA. **Kolegij predsednika RRS** se je do javne obravnave osnutka sestel na petih sejah. S svojim delom zagotavlja aktivno udeležbo gospodarstva, ključnih strokovnih institucij in lokalnih skupnosti pri pripravi RRP.

Po obravnavi osnutka RRP na RRS bomo tega v celoti objavili na spletnih straneh in posredovali v javno obravnavo za pripombe in dopolnitve, ki jih bo lahko podala najširša javnost.

1.9.3 Aktivnosti vključevanja javnosti pri izvajanju RRP

Partnerski in javen način dela, ki se je vzpostavil pri pripravi RRP, se bo ohranil in nadgradil v postopkih priprave dvoletnih (ali triletnih) Izvedbenih načrtov RRP in njihovega izvajanja.

Komunikacijska sredstva ter način spoštovanja načel partnerstva in enakopravnosti se bodo izbirali glede na vsebino, namen in ciljno skupino, ki ji bosta informacija ali povabilo namenjena.

Ključna komunikacijska sredstva bodo:

- spletna stran RRA in partnerskih razvojnih agencij, kjer bodo objavljene tekoče informacije o poteku izvajanja RRP, relevantnih dohodkih ter vsi pomembni dokumenti in podatki o stikih,
- publikacija s kratko verzijo RRP Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007–2013 v slovenskem in angleškem jeziku,
- članki in prispevki v različnih medijih (časopisi, radijske in TV postaje ...),
- pisne informacije o ključnih dogodkih, posredovane preko elektronske in/ali običajne pošte članom odborov, lokalnim skupnostim, javnim institucijam, gospodarstvu in nevladnim organizacijam,
- tiskovne konference bodo organizirane vsaj dvakrat letno, na njih se bo predstavilo rezultate izvajanja RRP ter delovanje RRS in RRA,
- razvojne konference, na katerih se bo predstavilo rezultate izvajanja RRP in uskladilo regionalne naloge za naprej, bo RRA pripravila enkrat letno.

Enakopravnost, partnersko sodelovanje in zastopanost javnosti, lokalnih skupnosti in raznolikih območij znotraj regije pa se bo še naprej zagotavljalo predvsem:

- z rednimi sejami in delovanjem kolegija predsednika RRS, sejami RRS in delavnicami odborov v njegovem okviru,
- s sodelovanjem lokalnih razvojnih agencij v organih regije, tako v Svetu regije kot v kolegiju predsednika RRS in na sejah RRS,
- z ohranjanjem principa mrežnosti, ki pomeni, da vsaka lokalna razvojna agencija opravlja strokovno in administrativno koordinacijo enega od odborov RRS in sodeluje pri delu vseh odborov RRS.

Načrt komuniciranja z javnostjo bo pripravila RRA. V njem bodo opredeljeni strategija informiranja in obveščanja javnosti v času izvajanja RRP, sistem za stike z javnostjo in celostne podobe RRP, RRS in RRA, ki naj bi se uporabljale pri komunikacij z mediji. RRA bo vzdrževala spletno stran in na različne načine sodelovala z mediji.

Financiranje aktivnosti za informiranje in vključevanje javnosti v izvajanje RRP se bo zagotavljalo iz programa Regionalna podpora mreža za razvoj (regionalne spodbude, občine, donatorji).